Załącznik nr 1 do uchwały 1/08/2020
Zarządu Podhalańskiej Lokalnej Grupy Działania z dnia 24.08.2020 roku

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność

objęta Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Podhalańska LGD

PODHALAŃSKA Lokalna Grupa Działania

SPIS TREŚCI

Spis treści **1**
ROZDZIAŁ I. CHARAKTERYSTYKA LGD **3**
1. Forma prawna i nazwa stowarzyszenia 3
2. Obszar 3
3. Uwarunkowania oraz spójność przestrzenna 3
4. Potencjał LGD 4
4.1 Opis procesu tworzenia, struktura i doświadczenie partnerstwa, jakim jest PLGD 4
4.2 Rada PLGD, jej struktura i charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym. 6
4.3 Zasady funkcjonowania LGD 6
ROZDZIAŁ II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR **7**
ROZDZIAŁ III. DIAGNOZA - OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI. Analiza zasobów i potencjału, problemów i potrzeb terytorium ORAZ społeczności PLGD **12**
1. Charakterystyka grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR (grup docelowych LSR) 12
2. Gospodarka / przedsiębiorczość i spójność ekonomiczna obszaru 13
3. Rynek pracy: Grupy pozostające poza nim, zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym (Grupy defaworyzowane obszaru LGD) 16
4. Uwarunkowania oraz spójność przyrodnicza i geograficzna obszaru 17
5. Uwarunkowania i spójność historyczna obszaru 20
6. Uwarunkowania i spójność kulturowa obszaru 21
ROZDZIAŁ IV. ANALIZA SWOT **22**
ROZDZIAŁ V. CELE I WSKAŹNIKI **26**
1. Specyfikacja celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć wraz z uzasadnieniem wyboru w oparciu o konsultacje społeczne, powiązanie z analizą swot i diagnozą 26
2. Zgodność celów LSR z celami Leader w PROW 2014-2020 28
3. Źródła finansowania celów i wskaźników 28
4. Realizacja celów przekrojowych PROW 2014-2020 poprzez wdrażanie LSR dla obszaru PLGD 29
5. Opis i uzasadnienie wyboru wskaźników 29
ROZDZIAŁ VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU **49**
1. charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych ..... **Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.**
2. sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru ..... **Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.**
3. Formy wsparcia operacji w ramach LSR ..... **Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.**
ROZDZIAŁ VII. PLAN DZIAŁANIA **49**
ROZDZIAŁ VIII. BUDŻET LSR **52**
Rozdział IX PLAN KOMUNIKACJI **53**
ROZDZIAŁ X. ZINTEGROWANIE **54**
ROZDZIAŁ XI. MONITORING I EWALUACJA **59**
ROZDZIAŁ XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO **62**
WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY **62**
ZAŁĄCZNIKI DO LSR **63**

ROZDZIAŁ I. CHARAKTERYSTYKA LGD

1. FORMA PRAWNA I NAZWA STOWARZYSZENIA

Nazwa: Podhalańska Lokalna Grupa Działania

Forma prawna: Stowarzyszenie specjalne - dobrowolne, samorządne, trwałe partnerstwo trójsektorowe, składające się z przedstawicieli następujących sektorów: publicznego; społecznego; gospodarczego oraz mieszkańców, o celach niezarobkowych, posiadające osobowość prawną i zarejestrowane w KRS. Działa ono na podstawie uregulowań: **1)** ustawy z 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855, z późn. zm.); **2)** ustawy z 7 marca 2007 o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków EFRROW; **3)** ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków EFRROW w ramach PROW na lata 2014-2020 (Dz. U. z 2015 r., poz. 349); **4)** ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. 2015 r., poz. 378); **5)** rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez EFRROW (Dz.Urz. UE L 277 z 21.10.2005, str. 1); **6)** rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące EFRR, EFS, FS, EFRROW oraz EFMR oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące EFRR, EFS, FS i EFMR oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz.U. UE L z 2013r. Nr 347 poz.320 z późn.zm); **7)** Statutu Stowarzyszenia oraz dokumentów wewnętrznych.

2. OBSZAR

Obszar PLGD tworzy 5 Gmin o następujących powierzchniach oraz liczbie mieszkańców (BDL GUS 2013 i 2014).

Nazwa Gminy / Powierzchnia i l. mieszkańców	Czarny Dunajec	Szaflary	Biały Dunajec	Kościelisko	Poronin	Cały obszar LGD:	Zmiana % l. ludności w 5 gminach 2013/2014
	p. nowotarski		p. tatrzański				
Powierzchnia Gmin (ha)	21.735	5.427	3.523	13.668	8.362	**52.715**	
Liczba mieszkańców (os.) 2013 r.	22.065	10.809	7.096	8.621	11.339	**59.930**	
Liczba mieszkańców (os.) 2014 r.	22.163	10.874	7.096	8.639	11.422	**60.194**	**+0,44%**

Gminy wchodzące w skład PLGD nie są członkami ani partnerami innych Lokalnych Grup Działania.

3. UWARUNKOWANIA ORAZ SPÓJNOŚĆ PRZESTRZENNA

Cały obszar Podhalańskiej LGD położony jest na terenie dwóch sąsiadujących ze sobą powiatów: tatrzańskiego i nowotarskiego (zajmując odpowiednio 18% i 54% ich powierzchni), w woj. małopolskim. Gminy tworzące PLGD to następujące gminy wiejskie: Czarny Dunajec; Szaflary; Biały Dunajec; Kościelisko i Poronin, które graniczą ze sobą, stanowiąc zwarty obszar, sąsiadujący ponadto z następującymi gminami: Zakopane-powiat tatrzański [od południa]; Bukowina Tatrzańska-powiat tatrzański [od połud. – wschodu]; Nowy Targ-miasto i gmina, Raba Wyżna-powiat nowotarski [od północy]; Jabłonka-pow. nowotarski i z Państwem Słowacja [od zachodu]. Ten spójny przestrzennie obszar 5 gmin tworzących PLGD to łącznie 38 sołectw, zawierających się w 52.715ha, stanowiących 27,5% łącznej pow. obu powiatów. Największą powierzchniowo jest Gmina **Czarny Dunajec**, zawierająca 15 sołectw i zajmująca 15% powierzchni p. nowotarskiego i 41% pow. obszaru LGD, następnie jest **G. Kościelisko** (3 sołectwa i 29% p. tatrzańskiego, 26% LGD), **G. Poronin (**8 sołectw i 18% p. tatrzańskiego, 16% LGD), **G. Szaflary** (7 sołectw 37% p. nowotarskiego,10% LGD), najmniejsza jest natomiast **G. Biały Dunajec** (5 sołectw i 7% p. tatrzańskiego, 7% LGD).[BDL GUS 2014]. Cały obszar z racji spójności terytorialnej i usytuowania w pobliżu miast: Nowego Targu; Nowego Sącza (dawne miasto wojewódzkie); Krakowa; aglomeracji śląskiej i zimowej stolicy Polski – Zakopanego, posiada bardzo dobrą komunikację głównie przez położenie przy: drodze krajowej; powszechnie znanej „Zakopiance" (bardzo popularnej drodze szybkiego ruchu Kraków-Nowy Targ- Zakopane), której planowana przebudowa jeszcze bardziej usprawni ruch turystyczny na Podhale; malowniczej trasie na Nowy Sącz i granicy ze Słowacją (w której to kierunku podróżują liczni turyści).

Mapa obszaru działania Podhalańskiej Lokalnej Grupy Działania

4.1 Opis procesu tworzenia, struktura i doświadczenie partnerstwa, jakim jest PLGD

Inicjatywa utworzenia LGD. Proces powstawania Podhalańskiej Lokalnej Grupy Działania (PLGD), a następnie budowania Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) trwał kilka miesięcy. Jego inicjatorami były Gminy Czarny Dunajec i Poronin, pryz udziale lokalnych liderów, a uczestnikami i tym samym współtwórcami mieszkańcy wszystkich 5 Gmin partnerskich, reprezentujący różnorodne środowiska – przedstawiciele rad sołeckich, organizacji pozarządowych, instytucji publicznych i samorządowych, przedsiębiorcy, kościoły i związki wyznaniowe, osoby indywidualne i grupy nieformalne. Powstanie PLGD poprzedziły spotkania informacyjne, zorganizowane i przeprowadzone w listopadzie 2005 r.. na terenie wszystkich 5 Gmin mających wejść w skład LGD. Ostateczne spotkanie założycielskie Stowarzyszenia PLGD odbyło się 20.12.2005 r. na terenie jednej z gmin partnerskich. Na spotkaniu założycielskim dokonano także wyboru pierwszych władz Stowarzyszenia, a jego finalna rejestracja nastąpiła w KRS dn. 10.02.2006 r. pod nr. 0000250669.

Cel powstania LGD. Na spotkaniu założycielskim za ogólne powody powołania PLGD uznano chęć działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, koncentrując swą działalność na obszarze Podhala oraz przede wszystkim: **1)** działaniu na rzecz wzrostu lokalnej tożsamości i więzi; **2)** rozwoju świadomości obywatelskiej i kulturowej; **3)** wspieraniu lokalnych inicjatyw zgodnych z celami LGD; **4)** sprzyjaniu przełamywaniu granic geograficznych, administracyjnych i pokoleniowych; **5)** ułatwieniu nawiązywania partnerskich kontaktów międzyludzkich; **6)** wspieraniu inicjatyw wspomagających rozwój gosp., w tym rozwój przedsiębiorczości; **7)** działaniu na rzecz rozwoju turystyki i agroturystyki; **8)** ochronie dziedzictwa kulturowego, w tym tradycyjnych obrzędów, folkloru i gwary; **9)** promocji produktów regionalnych; **10)** wspieraniu inicjatyw na rzecz kreowania atrakcyjnej i zróżnicowanej oferty zagospodarowania wolnego czasu i rozwoju osobowego; **11)** ochronie środowiska oraz propagowanie proekologicznych idei, zachowań, rozwiązań i technologii;**12)** kształtowanie postaw otwartych na wiedzę i innowacje.

Doświadczenie i ciągłość działalności PLGD

Działalność PLGD wiąże się z wieloma latami intensywnej pracy i zdobytego w trakcie ich trwania doświadczenia:

1) **Lata 2006/2008** –to początki jej działalności, ściśle wiążące się z jej uczestnictwem w Pilotażowym Programie LEADER+, kiedy to po przeprowadzeniu początkiem roku szeregu spotkań konsultacyjnych opracowano Zintegrowaną Strategię Rozwoju Obszarów Wiejskich dla terenu PLGD, w ramach której realizowano projekty głownie w dziecinie: rozwoju kultury, sportu, rekreacji i turystyki, promocji produktu lokalnego. Projekt pomyślnie zakończono w roku 2008.
2) **Lata 2008/2015** – to przygotowania do kolejnego okresu programowania (w ramach PROW 2007-2013), opracowanie Lokalnej Strategii Rozwoju oraz powołanie nowego organu PLGD - Rady (Decyzyjnej), a następnie przedłożenie wniosku o wybór strategii do realizacji. Działania zawarte w LSR – PLGD koncentrowały się wówczas wokół dwóch najważniejszych celów ogólnych dot. obszaru Podhalańskiej Lokalnej Grupy Działania: I Cel Ogólny „Ochrona i udostępnienie unikalnych walorów Podhala", realizowany przez 2 cele szczegółowe: Ochrona i udostępnienie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego na obszarze PLGD i Waloryzacja tradycyjnych podhalańskich produktów lokalnych oraz II Cel Ogólny „Poprawa pozycji konkurencyjnej i warunków życia na Podhalu", realizowany przez 3 cele szczegółowe: Poprawa warunków życia i gospodarowania na Podhalu; Rozbudowa zaplecza usługowego, rekreacyjnego i sportowego dla rozwoju turystyki; Rozwój i promocja podhalańskich produktów turystycznych. Jej realizację pomyślnie zakończono w bieżącym 2015 r.
3) **Rok 2015** –podjęto także prace nad opracowaniem niniejszej Strategii dot. nowego okresu programowania. LGD zamierza w okresie 2014-2020 po części kontynuować swoją dotychczasową politykę (w zakresie: rozwoju obszaru działania PLGD - zaplecza rekreacyjnego, polepszenia ofert spędzania wolnego czasu, integracji branż mających znaczenie w rozwój produktu lokalnego), ale także koncentrować się na rozwoju przedsiębiorczości oraz tworzeniu miejsc pracy, pobudzaniu aktywności mieszkańców, jak również zwiększeniu poziomu ochrony środowiska naturalnego, w tym dziedzictwa przyrodniczego obszaru. Podczas wszystkich prowadzonych dyskusji i spotkań kluczowe były głownie podejścia oddolne i lokalne.

Dotychczasowe doświadczenie PLGD w poprzednich okresach programowania

W trakcie wdrażania LSR na lata 2007-2013 LGD udało się wykorzystać budżet na poziomie blisko 83 %, na kwotę 5479410,60 w tym: 2930570,06 na realizacje projektów z zakresu odnowy i rozwoju wsi; 614553,00 na tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw; 1800980,04 na małe projekty; 133307,50 na różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej. LGD realizowało wiele projektów ukierunkowanych na rozwój turystyki, promocji produktu lokalnego, uczestniczyło w wielu konkursach oraz targach w kraju i zagranicą, otrzymując wiele wyróżnień i nagród za swoje działania m.in. „Marka Tatrzańska". W dniu 22 marca 2013 wpisano na listę produktów tradycyjnych takie produkty jak: kluski hałuski, kapusta po góralsku, tarcioki. W ramach działań na rzecz promocji obszaru i rozwoju turystyki, produktów lokalnych PLGD realizowała w partnerstwie takie projekty jak: „Przy małopolskim stole"(współfinansowany z **MRPO na lata 2007-2013**)- celem podniesienia konkurencyjności i atrakcyjności Małopolski na rynku zagranicznym i krajowym, a także stworzenia narzędzia promocji produktów lokalnych. **PO KL 2007-2013 „**Teraz czas na małopolską Sieć" -celem podnoszenia kompetencji i promocji Sieci LGD. **PROW 2007-2014** „Smak na produkt", celem rozwoju regionu opartego o produkt lokalny poprzez zwiększenie świadomości mieszkańców i rolników w zakresie promocji produktów lokalnych i nowych form ich dystrybucji; "Tradycje kucharskie od Wieliczki, aż do Tatr"- celem promowania kuchni regionalnej m.in. Podhala. (wydanie 500 egz. książki kucharskiej);, I Konkurs Wypieków Pt. „Ciasta dawne i dzisiejsze" w Kościelisku, Impreza pt. „Zoskalańskie Jodełko"- konkurs potraw i napitków G. Szaflary; „Muzyka łączy regiony" -celem kultywowania tradycji, śpiewu oraz kultury muzycznej wśród lokalnej społeczności PLGD; konkursy -XIII Gminny Przegląd Dziecięcych Zespołów Regionalnych w Dzianiszu Górnym, Przeziyracka Młodych Toniecników i Śpiewoków góralskich w Czarnym Dunajcu (5-15 lat); „Poznaj atrakcje turystyczne Podhala, Spisza i Orawy" **-** celem podniesienia atrakcyjności oferty turystycznej, rozwoju i promocji turystyki oraz przedsiębiorczości regionów partnerskich Podhala, Spisza i Orawy. (Efekty**:** rozmieszczenie 5 zestawów architektury turystycznej oraz 20 map obszarów z atrakcjami); „Ekologia i odnawialne

źródła energii korzyścią dla obszaru" (Efekty: stworzenie stoiska ukazującego zastosowanie różnych źródeł energii odnawialnej [energii słonecznej i wodnej] oraz wielorakie jej zastosowanie); Wystawienie Opery „Naski Świat", autorstwa podhalańskiego poety, wystąpił zespół „Regle" i goście; organizacja Festiwalu Papieskiego- popularyzacja i zebranie utworów literackich, teatralnych, muzycznych poświęconych dwóm Papieżom.

Doświadczenie kadr niezbędne do zarządzania PLGD

Dwuosobowa obecnie **Kadra - biura** Stowarzyszenia, zajmująca 2 etaty (Dyrektor Biura i Specjalista ds. projektów) posiada udokumentowany potencjał wiedzy i doświadczenia z zakresu podejścia Leader, różnorodnych projektów realizowanych na obszarach wiejskich (w tym PROW, PO KL, oraz m.in. na rzecz grup defaworyzowanych regionu, rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy, EQUAL, SWISS CONTRIBUTION, UM Federalizacja LGD), znajomości podstawowych przepisów UE, programów operacyjnych - zdobyty poprzez udział w szkoleniach oraz przede wszystkim doświadczenie zawodowe z zakresu: realizacji, koordynacji i rozliczania: projektów na obszarach wiejskich – wdrażanie LSR lata 2007-2014; podejścia Leader; wniosków dot. funkcjonowania LGD i przedsięwzięć określonych w LSR; projektów współpracy, jak również wniosków z EFS; obsługi potencjalnych Beneficjentów: udzielania niezbędnych informacji, konsultacji i doradztwa (także dot. tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw); planowania i organizacji spotkań; przygotowania i prezentacji informacji na temat operacji; obsługi i zatwierdzania wniosków; realizacji działań promocyjnych i informacyjnych: planowania i koordynowania przygotowywania materiałów dotyczących LGD; organizacji imprez i eventów; kontaktów z mediami; aktualizacji strony internetowej; prowadzenia dokumentacji prasowej; obsługi biura: korespondencja i jej rejestracja; archiwizacja dokumentów; zaopatrzenie; obsługa posiedzeń Organów LGD; przygotowywania projektów uchwał; sprawozdań; informacji i innych materiałów; ich ewidencji; gromadzenia danych; prowadzenia dokumentacji księgowej i ewaluacji wskaźników oraz monitoringu: wdrażania LSR i opiniowania; realizacji różnego rodzaju umów i projektów LGD; poszukiwania możliwości dofinansowania działalności LGD z funduszy zewn. Kadra posiada wiedzę i doświadczenie z zakres realizacji procedur związanych z zasadą konkurencyjności i efektywnego zarządzania finansami oraz zamówień publicznych, brała czynny udział w licznych szkoleniach z zakresu: programu Leader; tworzenia, realizacji i ewaluacji LSR; księgowości (także w ngo i projektach unijnych); wdrażania pr. współpracy; zarządzania projektami i organizacji konkursów grantowych; zarządzania finansami LGD; programu EFS; budowania projektów partnerskich; partnerstw na rzecz rynku pracy w Małopolsce; szkoleń trenerów przedsiębiorczości; biznesu i prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej na wsi; kontroli działalności LGD, w tym realizacji LSR.

Kadra - Zarząd Stowarzyszenia posiada wiedze i doświadczenie nie tylko w zakresie samego zarządzania, z racji pełnienia funkcji kierowniczych, samorządowych, czy w organach organizacji pozarządowych (w tym LGD), ale także w ramach pozyskiwania środków zewnętrznych, opracowywania / realizacji i koordynacji różnego rodzaju przedsięwzięć/projektów z różnorodnych programów (EFRR, PROW, PL - SK, Euroregion TATRY, oraz MRPO), strategii, organizacji imprez, konferencji, prowadzenia biura LGD, organizacji i zarządzania w turystyce, rejestracji produktów regionalnych, rozwoju kultury i promocji regionu. W jej szeregach znajdują się także działacze i/lub liderzy społeczni, jak i osoby przeszkolone m.in. w tematyce.: zarządzania ZSROW, podejścia Leader, wdrażania LSR, projektów współpracy, czy pisania projektów.

Kadra - Rada Stowarzyszenia to osoby posiadające umiejętności z zakresu oceny wniosków / operacji w ramach LSR, ale także wśród nich znajdują się osoby z wiedzą z zakresu: zarządzania i koordynacji projektami/personelem, promocji i marketingu, dziennikarstwa, odnawialnych źródeł energii, zamówień publicznych, audytu, kontroli, podatków, dot. rozwoju gospodarczego, inżynierii i ochrony środowiska, tworzenia strategii, analiz, sprawozdań, aplikowania, realizacji, rozliczania projektów w ramach różnych programów, organizacji życia kulturalnego, konkursów wiedzy i inicjatyw sportowych oraz kulturalnych i działalności turystycznej. Kadra to także osoby, które z racji pełnienia funkcji samorządowych, w przedsiębiorstwach i organizacjach pozarządowych posiadają specjalistyczną wiedzę nt. funkcjonowania NGO (w tym LGD), finansów publicznych, rynku lokalnego, specyfiki obszaru (poprzez zamieszkanie / działanie na jego terenie) i posługujące się językiem obcym.

Mimo dużego potencjału intelektualnego kadry, jest ona wciąż jednak zobligowana do nieustannego podnoszenia swojej wiedzy i kompetencji przez uczestnictwo w różnorodnych szkoleniach organizowanych przez UMWM, CDR, Sieć LGD, czy KSOW oraz zgodnie z opracowanym planem szkoleń LGD.

Doświadczenie członków PLGD

Wiąże się ono ściśle z realizacją projektów/działań, m.in. w ramach opisanych poniżej Programów, które umożliwiły zgromadzenie potencjału zarówno intelektualnego, jaki i instytucjonalnego, zaplanowanego do wykorzystania w niniejszej Strategii, celem wsparcia realizowanych działań. **PROW:** zagospodarowano przestrzeń publiczną (bruk, parking, roślinność, ławki)g. Kościelisko, budowa szatni z zapleczem oraz modernizacja boiska w Zaskalu, wykonanie oświetlenia ulicznego w m. Bór i Maruszyna oraz w ramach dz.413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju" -Małe Projekty i Odnowa i rozwój wsi: wytyczono 4 szlaki turystyczne (10 km), zainstalowano tablice informacyjne, opracowano strony www promujące obszar., zorganizowano wystawę fotograficzną oraz wydano 3-językowy album fotograficzny promujący G. Kościelisko, budowa boiska wiejskiego w Gliczarowie Dolnym, zakup pomocy naukowych, służących przekazaniu wiedzy na temat odnawialnych źródeł energii oraz tablicy interaktywnej (celem ich wypożyczania), wytyczono i oznakowano nowe trasy turystyczne, wydano 2000 egz. map turystycznych i wydano publikację „Architektura drewniana Gminy Czarny Dunajec", odnowa zabytkowej Kapliczki w Hodówce. **MRPO:** realizacja projektów na rzecz ochrony środowiska i odnawialnych źródeł energii, w tym montaż 490 kolektorów słonecznych i przebudowa istniejącej kotłowni olejowej na kotłownię biomasową (ekologiczną) trzech budynków użyteczności publiczne w G. Czarny Dunajec, jak również budowa sali gimnastycznej z zapleczem przy 3 szkołach w Maruszynie, Szaflarach, Zaskalu oraz wyremontowano wieżę, elewację, chodnik wokół kościoła oraz rynek i drogę w Szaflarach, wprowadzono automatyzację Biblioteki w Szaflarach i poszerzono jej zasoby o te z 33 innych placówek bibliotecznych z woj. **WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ:** wytyczono łącznie 250 km polsko –słowackiego historyczno/ kulturowo/ przyrodniczego szlaku wokół Tatr z trasami rowerowymi, narciarskimi, edukacyjnymi i biegowymi; odtworzono szklak pieszo-rowerowy pogranicza polsko-słowackiego i

wybudowano centrum tradycji i turystyki (noclegi, restauracje, usługi kulturalno-sportowo –rekreacyjne)-G. Kościelisko oraz wybudowano boisko sportowe w Dzianiszu; zakupiono samochód ratowniczo-gaśniczy dla OSP i zorganizowano uroczystości rocznicowe G. Czarny Dunajec. **PO IG:** Zapewniono dostęp do Internetu osobom zagrożonym wykluczeniem cyfrowym w g. Kościelisko, zmodernizowano w ramach Konkursu UMWM „kapliczka" kapliczki w Gliczarowie Dolnym i Szaflarach, w ramach p. Małopolskie remizy- 5 remiz OSP; **PO KL** 9.1.1-przedszkola przy Szkołach Podstawowych w G. Biały Dunajec oraz aktywizowano os. zagrożonych wykluczeniem społecznym w g. Szaflary(POKL)

Obecna struktura partnerstwa, jakim jest PLGD

Na dzień 30.12.2015 r. liczy łącznie **96 członków** reprezentując wszystkie 3 sektory a także mieszkańców,:

1. **sektor SPOŁECZNY** -**8 osób** (organizacje społeczne) – Kluby Sportowe, Stowarzyszenia, (działające na rzecz sportu, kultury, promocji, rozwoju regionu),
2. **sektor GOSPODARCZY** – **7 osób** prowadzących działalność gospodarczą (usługi i handel, wynajem pokoi, budownictwo, mechanika),
3. **sektor PUBLICZNY** – **4 osoby** (reprezentanci Gmin partnerskich).
4. **MIESZKAŃCY** – **77 osób** (mieszkańcy);

Grupy defaworyzowane, rodzaje operacji im dedykowane i metody komunikacji z tymi grupami

Zgodnie z przeprowadzoną analizą SWOT i informacjami zaczerpniętymi od mieszkańców obszaru LGD, na jej terenie zauważa się występowanie pewnych osób, które napotykają duże bariery, mają szczególnie utrudniony dostęp do rynku pracy, czy też ograniczone możliwości uczestnictwa w życiu społeczno-rekreacyjno-kulturalnym. Są to tzw. grupy defaworyzowane regionu PLGD i zaliczamy do nich: osoby bezrobotne, osoby młode (35-), rodziny wielodzietne, których szczegółowa analiza została zawarta w rozdziale III. „Diagnoza". Niniejsza strategia ma na celu zwrócenie szczególnej uwagi na te grupy, poprzez premiowanie nie tylko operacji realizowanych na ich rzecz, ale także operacji mających na celu wsparcie przedsiębiorczości i samozatrudnienia tych osób, czy możliwości zdobycia przez nich nowej wiedzy i doświadczenia. W celu dotarcia do tych grup wykorzystane zostaną nast. metody komunikacji:1) ogłoszenia i informacje przekazywane poprzez: tablice informacyjne; strony internetowe (Urzędów Gminy, LGD, sołectw); portale internetowe; wydarzenia na obszarze LGD; Newsletter; druki bezadresowe; ulotki; bezpłatny biuletyn LGD (wersja papierowa i elektroniczna); media i prasę; ogłoszenia parafialne; Punkty Informacyjne FE. 2) kontakty bezpośrednie poprzez: szkolenia, spotkania informacyjne, w tym dla potencjalnych beneficjentów oraz dla grup defaworyzowanych, dyżury pracowników LGD w gminach i biurze, chat, rozmowy telefoniczne, e-mail, ankiety.

4.2 Rada PLGD, jej struktura i charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym.

Szczegółowe zasady jej działania określa Regulamin Rady, a do jej kompetencji należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach opracowanej przez Stowarzyszenie LSR. Rada PLGD składa się obecnie z 15 osób, w tym Przewodniczącego, Sekretarza, oraz 13 członków. W podziale na przedstawicieli poszczególnych sektorów jej skład przedstawia się następująco:

1. **s. SPOŁECZNY [stanowiący 26,67% składu RD]** – 4 osoby (kobiety - 4, os. poniżej 35 r.ż. - 0),
2. **s. GOSPODARCZY [stanowiący 13,33 % składu RD]** - 2 osoby (kobiety - 1, os. poniżej 35 r.ż. 0),
3. **s. PUBLICZNY [stanowiący 26,67 % składu RD]** - 4 osoby (kobiety - 0, os. poniżej 35 r.ż. -0),
4. **MIESZKAŃCY [stanowiący 33,33 % składu RD]** - 5 osób (kobiety - 5, os. poniżej 35 r.ż. -2),

Sektor społeczny i gospodarczy (w tym mieszkańcy) stanowią łącznie w strukturze Rady LGD 73,33%, spełniając zdecydowanie wymóg min. 51% praw głosu łącznie dla tych sektorów, celem zapewnienia wyboru operacji bez dominacji władzy publicznej i jakiejkolwiek grupy interesu. Kobiety stanowią 66,66%, a os. poniżej 35 roku życia 13,33 % wszystkich członków Rady.

Kluczowe kwestie w zakresie zapewnienia wyboru operacji

Zarząd PLGD prowadzi Rejestr Interesów Członków Rady, w którym dokonuje się zapisów wszelkich powiązań członków z różnymi sektorami oraz branżami na podstawie udzielanych przez nich informacji.

Zgodnie ze statutem członek Rady **nie może**: **1.** być skazany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo popełnione umyślnie, **2.** być jednocześnie członkiem Zarządu, KR i pracownikiem Stowarzyszenia oraz **musi**: **3.** zachować bezstronność w procesie oceny, **4.** zostać wyłączony z oceny w przypadku występowania jego jakiegokolwiek powiązania z wnioskodawcą ocenianej operacji (informacje z pkt 2-4 zawiera także Regulamin Rady).

Zgodnie z Regulaminem Rady Członek Rady Stowarzyszenia **nie może**: **5.** upoważnić innej osoby do jego reprezentacji w Radzie, a w przypadku os. prawnej, osoby innej niż ta wyznaczona do jej reprezentacji zgodnie z obowiązującymi przepisami, **6.** systematycznie opuszczać posiedzenia Rady i w sposób powtarzający nie stosować się do ustalonych kryteriów i wymogów oceny operacji oraz jej Regulaminu (może to skutkować jego odwołaniem) **7.** zatrzymać kopii otrzymanych dokumentów, mając obowiązek zachowania tajemnicy. Ponadto, podczas podejmowania decyzji przez Radę na każdym etapie wyboru muszą zostać zachowane określone w jej Regulaminie parytety oraz spośród członków Rady musi zostać wyznaczona osoba czuwająca m.in. nad: zachowaniem parytetów; prawidłowym przebiegiem procesu oceny, wyboru i wyłączeniami członków z oceny operacji; poprawnością dokumentacji i jej zgodnością formalną. Żadna władza publiczna ani grupa interesu nie może posiadać więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji organu decyzyjnego.

4.3 Zasady funkcjonowania LGD

Podstawowe dokumenty wewnętrzne regulujące zasady działania LGD

1. **Statut LGD** (dokument wymaga przyjęcia / zmiany uchwałą Walnego Zebrania Członków (WZC), zawiera: **informacje ogólne (**siedzibę, podstawę prawną i obszar działania, czas trwania), **cele, majątek, zasady zmiany statutu i rozwiązania Stowarzy-**

szenia, organ nadzoru-właściwego Marszałka; członkostwo-kto i po spełnieniu jakich wymagań może zostać Członkiem Stowarzyszenia, ich podział, wykaz praw i obowiązków, ogólne zasady dot. nabycia i utraty członkostwa w Stowarzyszeniu; **organizacja stowarzyszenia i opis jego władz (4 organów) -** Walnego Zebrania Członków (WZC), Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej (KR). Zasady wyboru i powołania/uzupełniania/odwołania członków organów, ich kompetencje, liczebność składu, podział pełnionych funkcji, zasady zasiadania oraz wykluczenia z możliwości zasiadania w organach, nabywania /utraty członkostwa w Organach, podejmowania uchwał przez organy, określenie ich kadencji, zasady zwoływania posiedzeń, określenie wymaganego dla ważności obrad organów quorum i zasady postępowania w przypadku jego braku; informacje jakie sektory i w jakiej ilości powinny wejść w jej skład Rady; określenie organów kompetentnych w zakresie: uchwalenia LSR, kryteriów wyboru operacji oraz innych dokumentów wymaganych do przystąpienia do konkursu na realizację LSR, czy jej aktualizacji; zasady dotyczące zachowania bezstronności i wykluczania Członka/ów Rady z obrad przy wyborze operacji.

2. **Regulamin Zarządu** (dokument wymaga przyjęcia / zmiany uchwałą WZC), zawiera: podstawa prawna powołania Zarządu, jakie podmioty/sektory i w jakiej ilości mogą wejść w jego skład, zasady wyboru i odwoływania członków zarządu, jego struktura; szczegółowe kompetencje, zadania i kadencja Zarządu; szczegółowe zasady organizacji pracy zarządu: uczestnictwa i usprawiedliwiania nieobecności, tryb zwoływania posiedzeń, zasady podejmowania decyzji na posiedzeniach (uchwały) i protokołowania, wymagana liczba członków dla ważności obrad, szczegółowe kompetencje prezesa, sposób reprezentacji i upoważnienia do działania.
3. **Regulamin Rady** (dokument wymaga przyjęcia /zmiany uchwałą WZC), zawiera: kompetencje Rady Stowarzyszenia oraz zasady wynagrodzenia jej członków; szczegółowe zasady, tryb i przyczyny przyjmowania / uzupełniania składu/odwoływania członków Rady; szczegółowe zasady członkostwa i obowiązki członków Rady (kto może/nie może być członkiem, z jakich sektorów, wymagane parytety wieku i płci, obowiązek poddania się testowi wiedzy); podział pełnionych w Radzie funkcji, kompetencje z nimi związane, sposób komunikacji; szczegółowe zasady, przypadki i tryb wyłączenia członków z oceny i wyboru operacji oraz zasady wyznaczania i pracy zespołów dokonujących oceny operacji; szczegółowe zasady zwoływania, organizacji i prowadzenia posiedzeń organu decyzyjnego (kto zwołuje, w jaki sposób, w jakim terminie i trybie, czas ich trwania, kto uczestniczy, wymagane quorum i postępowanie w przypadku jego braku, typowy porządek obrad, zgłaszanie wniosków formalnych, itd.); szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji (zasady, tryb, przebieg i sposoby głosowania/podejmowania decyzji, sposób zachowania parytetów i postępowanie w przypadku jego braku, deklaracje bezstronności członków, zasady zgłaszania wolnych wniosków); szczegółowe zasady prowadzenia Rejestru Interesów Członków Rady (kto prowadzi, komu się go przekazuje, zobowiązania członków Rady do przekazywania i aktualizacji informacji w nim zawartych); szczegółowe zasady protokołowania posiedzeń Rady (co powinny zawierać, kto sporządza i w jakim terminie, jak jest udostępniany członkom Rady, publikowany i przechowywany).
4. **Regulamin Komisji Rewizyjnej** (dokument wymaga przyjęcia / zmiany uchwałą WZC), zawiera szczegółowe uprawnienia, organizację i tryb prac KR, cel i podstawy jej powołania, liczebność składu, zasady: przydzielania/odbierania mandatów, zwoływania, prowadzenia i protokołowania zebrań KR, szczegółowe kompetencje, sposób podejmowania decyzji.
5. **Regulamin biura LGD wraz z załącznikiem nr 1 Procedura naboru pracowników biura** (dokument wymaga przyjęcia / zmiany uchwałą Zarządu). Zawierają: szczegółowe zasady wewnętrznej organizacji, naboru, zatrudniania i wynagradzania pracowników, prawa i obowiązki pracodawcy i pracownika, ramowy zakres działania LGD, rola i zadania biura, struktura organizacyjna, podział zatrudnienia, szczegółowe zakresy kompetencji, odpowiedzialności i uprawnień na poszczególnych stanowiskach, w tym Dyrektora/Kierownika, zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy oraz metody ich pomiaru wraz z załączonym opisem stanowisk oraz planem szkoleń, sposób pomiaru jakości udzielanego doradztwa na odpowiedzialnych za to stanowiskach i opis metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników doradztwa, zasady udostępniania informacji, bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych w LGD.
6. **Regulamin Walnego Zebrania Członków** (dokument wymaga przyjęcia / zmiany uchwałą WZC), zawiera: szczegółowe zadania zasady zwoływania, organizacji posiedzeń WZC -kto zwołuje, w jaki sposób, częstotliwość, sposób zawiadamiania, kto bierze udział, podział funkcji i obowiązków, zasady podejmowania i dokumentowania decyzji -uchwał, wyboru organów, zgłaszania wniosków formalnych

ROZDZIAŁ II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

LSR PODHALAŃSKIEJ LGD została przygotowana samodzielnie przez LGD zgodnie z opracowanym planem włączenia społeczności lokalnej, przy zaangażowaniem lokalnej społeczności z wykorzystaniem analiz wykonanych przez zespół ekspertów. Działania LGD w tym zakresie mają na celu wzmocnienie kapitału społecznego i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w tworzeniu i realizacji LSR. Celem działań jest wzbudzenie zainteresowania potencjalnych Beneficjentów możliwościami aplikowania o środki, zwiększając liczbę zrealizowanych inwestycji, a przez to wzmocnienie konkurencyjności i atrakcyjności obszaru LGD, ponadto utrwalenie i pogłębienie akceptacji i przychylności mieszkańców dla istnienia samych funduszy oraz skutków ich działania na terenie LGD. W tworzeniu dokumentu LSR przyjęto partycypacyjny model planowania strategicznego polegający na włączeniu interesariuszy lokalnych w proces identyfikowania problemów, wytyczania celów, ustalania zadań. Żeby osiągnąć odpowiednią reprezentatywność przedstawicieli poszczególnych grup interesariuszy lokalnych przyjęto kilka form/metod kontaktu/zaangażowania, a mianowicie:. W procesie planowania i opracowywania Lokalnych Strategii Rozwoju istotna jest zwłaszcza tzw. partycypacja horyzontalna/wspólnotowa, rozumiana jako udział jednostek w działaniach zbiorowych, podejmowanych w społeczności/ach, do których one przynależą lub w których żyją na co dzień (w naszym wypadku w społeczności Podhalańskiej LGD). Zasadniczym celem tych działań jest doskonalenie procesu decyzyjnego i jakości procesów planistycznych tak, by zapewnić wokół nich możliwy konsensus oraz wsparcie mieszkańców-konsultacji

społecznych. Działania konsultacyjne w PLGD dotyczyły zarówno kształtu i kierunków polityk publicznych, jak i sposobów ich realizacji. Konsultowane były zatem prowadzone w oparciu o:

1. Diagnoza i analiza SWOT
2. Określanie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania
3. Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru
4. Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji,
5. Przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR

Na poszczególnych etapach definiowania potrzeb i problemów szczególnie zadbaliśmy o to, aby w pracach brali udział, na równych zasadach i przy zachowanych proporcjach, przedstawiciele wszystkich sektorów, na których oparte jest działanie Podhalańskiej LGD, tj. przedstawiciele sektora społecznego, publicznego, gospodarczego w tym mieszkańców.

Za pełne spełnienie postulatu partycypacyjnego uznaje się wykorzystanie co najmniej 4 partycypacyjnych metod konsultacji na każdym z w/w kluczowych etapów pracy nad opracowaniem LSR.

W procesie tworzenia LSR Podhalańskiej Lokalnej Grupy Działania wykorzystane zostały metody partycypacyjne, podczas wyboru których kierowaliśmy się **„zasadą 4U": użyteczności, upowszechniania, ukazania wartości, uporania się z uprzedzeniami:**

1. Planowanie partycypacyjne (w metodzie tej chodzi o rozpoczęcie debaty, poznanie opinii na temat przestrzeni, wypracowanie nowej koncepcji)
2. Spotkania konsultacyjne (Cel: poznanie opinii uczestników, opracowanie rozwiązań konkretnych kwestii, liczebność grupy 10-50 osób + moderator, czas trwania: 2 do 2,5 h, dobór uczestników: otwarty, zakres: dyskusja dotycząca problemów odnoszących się do konkretnego zagadnienia, proponowanie rozwiązań przez uczestników i ekspertów, opracowanie rozwiązań przez ekspertów, przedstawienie opracowanych rozwiązań i ponowna dyskusja)
3. Warsztaty konsultacyjne (warsztatowe przepracowanie spraw dotyczących społeczności lokalnej z użyciem aktywnych, angażujących technik, wypracowanie opinii, określenie priorytetów, grupa:15 do 35 osób, czas trwania: 2-3 h)
4. Sesja deliberatywna (metoda wspierająca warsztat konsultacyjny, badanie przeprowadzane jest przed i po warsztacie, aby zobaczyć, jak dyskusja, praca warsztatowa wpłynęła na stanowiska uczestników)
5. Zespoły robocze (ekspercka praca nad wąskim tematem/ złożonym zagadnieniem, grupa: od 2 do 6 osób + moderator, eksperci wewnętrzni dobrani zgodnie z zainteresowaniami i kompetencjami);
6. Grupy robocze (zaawansowana praca nad określonym tematem, złożonym zagadnieniem, grupa: od 6 do 12 osób + moderator, dobór uczestników: zgodnie z zainteresowaniami i kompetencjami);
7. Dyskusje reprezentantów grup (celem jest dyskusja nad konkretnym zagadnieniem i przygotowanie rekomendacji, grupa: do 10 os osób reprezentujących duże grupy interesariuszy + moderator, dobór uczestników: grupy interesariuszy wybierają swoich reprezentantów, narzędzie wspierające procesy wymagające konsultowania wielu uczestników i interesariuszy, wielostopniowe spotkania reprezentantów wyłonionych i zaakceptowanych przez grupy interesariuszy; podczas kolejnych spotkań coraz to wyższego rzędu reprezentanci coraz większej liczby grup interesariuszy dyskutują i opracowują rozwiązania wybranych zagadnień; kolejne dyskusje odbywają się w oparciu o ustalenia z wcześniejszych spotkań);
8. Fokus (Cel: poznanie potrzeb / opinii grupy osób na określony temat, grupa od 8 do 12 osób + moderator, czas trwania ok 2 h, dobór uczestników: zgodnie z zainteresowaniami i kompetencjami, moderowana dyskusja grupowa, opiera się o scenariusz)
9. Badanie ankietowe/sondaże społeczne (przygotowane w oparciu o przygotowany kwestionariusz, ankieta papierowa oraz ankieta online zamieszczona na stronie internetowej, przeprowadzone dwukrotnie: w pierwszym etapie, z wykorzystaniem ankiety, w celu uzyskania opinii mieszkańców na temat regionu, warunków życia, problemów społecznych, proponowanych kierunków zmian). W sondażu wzięło udział ok. 100 osób zamieszkujących obszar Podhalańskiej LGD, wyniki zostały wykorzystane również w opracowywaniu analizy SWOT obszaru działania Podhalańskiej LGD; a w drugim etapie- karty projektów, wypełniane przez przedstawicieli wszystkich sektorów i grup społecznych przed przystąpieniem do określenia przedsięwzięć i operacji)
10. Punkt informacyjno-konsultacyjny (w okresie przygotowywania LSR funkcjonował w biurze Podhalańskiej LGD punkt, otwarty dla osób zainteresowanych rozwojem obszarów wiejskich oraz zgłaszających własne pomysły na przedsięwzięcia i operacje planowane do realizacji w ramach tworzonej LSR, w ramach punktu informacyjnego w biurze LGD przyjmowano także bieżące uwagi i sugestie dotyczące kierunków zmian w LSR, od osób odwiedzających biuro LGD).

Wszystkie wyżej wymienione i krótko scharakteryzowane metody znajdują się w katalogu narzędzi, metod i technik, które służyć mogą do prowadzenia działań partycypacyjnych na poszczególnych etapach prac nad strategią (w/g. zestawienia na stronie http://partycypacja.fise.org.pl/x/777930)

Funkcjonowanie stałego punktu informacyjno-konsultacyjnego oraz zebranie i opracowanie kart projektów przygotowanych przez potencjalnych beneficjentów z obszaru LGD to metody wspierające, nie spełniające pełnego postulatu partycypacyjności, ale dodatkowo zostały zastosowane, jako uzupełniające.

Poniżej opisano podsumowanie poszczególnych prac ze społecznością lokalną i przedstawiano główne założenia partycypacyjnych metod tworzenia LSR i jej realizacji, ze szczególnym uwzględnieniem partycypacji grup istotnych z punktu widzenia realizacji LSR, wskazujący m.in.: dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR, tj. daty spotkań, ilość uczestników.

Zastosowanie powyższych metod w procesie planistycznym zaprezentowano w tabeli w układzie macierzowym.

Etap prac nad strategią	Użyte metody i techniki	Opis (data, miejsce, ilość osób)
1. Diagnoza i analiza SWOT	Badanie ankietowe Spotkania konsultacyjne Planowanie Partycypacyjne Fokus Dyskusje reprezentantów grup Punkt informacyjno-konsultacyjny	**Badanie ankietowe** (w sondażu wzięło udział 100 osób zamieszkujących obszar Podhalańskiej LGD) lipiec/sierpień 2015 **Spotkania konsultacyjne:**31 sierpnia 2015 od 17.00 do 19.00 w gminie Biały Dunajec (GOK) - 30 osób 1 września 2015 od 17.00 do 19.30 w gminie Czarny Dunajec (Centrum Kultury i Promocji) - 15 osób 2 września 2015 od 17.00 do 19.00 w gminie Kościelisko (Gminny Ośrodek Kultury Regionalnej) - 19 osób 3 września 2015 od 17.00 do 19.00 w gminie Poronin (GOK) -30 osób4 września 2015 od 17.00 do 19.30 w gminie Szaflary (sala obrad UG) - 15 osób **Planowanie Partycypacyjne:** 14 września 2015 od 17.00 do 19.00 w gminie Poronin - 17 osób **Fokus:** 21 września 2015 od 16.30 do 18.30 w gminie Biały Dunajec - 10 osób 21 września 2015 od 18.45 do 20.45 w gminie Biały Dunajec - 9 osób **Dyskusje reprezentantów grup:** 28 października 2015 od 17.00 do 19.00 w gminie Poronin - 10 osób, 29 października 2015 od 17.00 do 19.00 w gminie Czarny Dunajec - 9 osób, 30 października 2015 od 17.00 do 19.00 w gminie Kościelisko - 8 osób **Punkt informacyjno-konsultacyjny** (od poniedziałku do piątku od godz. 8.00 do 16.00, i od 10.2018 r. od poniedziałku do piątku od godz. 9:00 – 15:00)
W ramach przeprowadzonych spotkań, dyskusji, badań i innych działań dokonano oceny opinii środowiska lokalnego na temat działalności, funkcjonowania oraz rozpoznawalności LGD. Podstawową metodą badania były spotkania konsultacyjne z mieszkańcami wszystkich gmin obszaru. Na potrzeby badania obszaru zrealizowano indywidualne wywiady pogłębione z przedstawicielami gmin LGD. Podczas wywiadów z przedstawicielami JST zebrano główne problemy obszaru odnoszące się do działania podmiotów sektora publicznego. Przedstawiciele JST wskazywali m.in. na konieczność wykorzystania potencjału turystycznego do rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR. Identyfikacja i klasyfikacja problemów występujących na obszarze LSR, istotnych z punktu widzenia LGD, została opracowana z uwzględnieniem wniosków ze zrealizowanych na zlecenie stowarzyszenia badań i analiz własnych w kontekście prac nad LSR do nowego okresu programowania na lata 2014-2020. Na potrzeby badania zebrano kwestionariusze ankiet i ankiet internetowych z mieszkańcami LGD. Członkowie i mieszkańcy LGD wskazywali, że problemem jest zbyt mała aktywność lokalnych społeczności oraz brak integracji mieszkańców obszaru. Zgłaszanym wskazywanym problemem było niedostateczne wykorzystanie istniejącej infrastruktury rekreacyjno -społecznej. Zwrócono również na brak wspólnego wizerunku LGD i dużą migrację zarobkowa mieszkańców. Problemy ujęto w analizie SWOT. Na tym etapie pracy wykorzystywano wnioski z konsultacji za pośrednictwem strony internetowej LGD z wykorzystaniem formularzy zgłaszania uwag oraz konsultacje poprzez media społecznościowe. Informacje od mieszkańców były pozyskiwane również podczas imprez gminnych na terenie każdej z gmin i innych wydarzeń w których uczestniczyła LGD. Zebrane wnioski i uwagi były analizowane przez zespół ds. opracowania LSR,(w sumie do prac w zespole zgłosiło się 15 osób).Członkowie zespołu zostali wyłonieni spośród mieszkańców gmin, przedstawicieli sektora społecznego, gospodarczego i publicznego. Podstawą do włączenia do zespołu były indywidualne zgłoszenia. Omawiano obszar jaki objęto LSR ze szczególną uwagą dotycząca powierzchni liczby mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą, rolników itp. Zastanawiano się nad występującymi problemami społecznymi w tym grup defaworyzowanych, w szczególności ze względu na dostęp do rynku pracy i zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.		
2. Określanie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania	Badanie ankietowe Spotkania konsultacyjne Warsztaty konsultacyjne Grupy robocze Planowanie Partycypacyjne Punkt informacyjno-konsultacyjny	**Badanie ankietowe** (w sondażu wzięło udział 100 osób zamieszkujących obszar Podhalańskiej LGD) lipiec/sierpień 2015; W ankiecie pt. „ANKIETA BADAJĄCA POŻĄDANE KIERUNKI WYKORZYSTANIA WOLNYCH ŚRODKÓW" zamieszczonej na stronie www i udostępnianej w biurze LGD wzięło udział 40 osób – badanie miało na celę weryfikację w jakich przedsięwzięciach wyraża gotowość realizacji największa grupa osób i następnie przesunięcie na te przedsięwzięcia środków „niewykorzystanych" – termin październik/listopad 2019 r. **Spotkania konsultacyjne:**31 sierpnia 2015 od 17.00 do 19.00 w gminie Biały Dunajec (GOK) - 30osób, 1 września 2015 od 17.00 do 19.30 w gminie Czarny Dunajec (Centrum Kultury i Promocji) - 15 osób, 2 września 2015 od 17.00 do 19.00 w gminie Kościelisko (Gminny Ośrodek Kultury Regionalnej) - 19 osób, 3 września 2015 od 17.00 do 19.00 w gminie Poronin (GOK) - 30 osób, 4 września 2015 od 17.00 do 19.30 w gminie Szaflary (sala obrad UG) - 15osób **Warsztaty konsultacyjne:**31 sierpnia 2015 od 19.30 do 21.30 w gminie Biały Dunajec (GOK) - 30osób, 1 września 2015 od 19.30 do 21.30 w gminie Czarny Dunajec (Centrum Kultury i Promocji) - 15 osób, 2 września 2015 od 19.00 do 21.00 w gminie Kościelisko (Gminny Ośrodek Kultury Regionalnej) - 19 osób, 3 września 2015 od 19.30 do 21.30 w gminie Poronin (GOK) - 30 osób, 4 września 2015 od 19.30 do 21.30 w gminie Szaflary (sala obrad UG) - 15osób **Grupy robocze:**21 września 2015 od 16.30 do 19.00 w gminie Biały Dunajec - 9 osób, 26 października 2015 od 17.00 do 19.30 w gminie Poronin - 11 osób, 6 listopada 2015 od 17.00 do 19.00 w gminie Poronin – 25 przedsiębiorców, 18 listopada 2015 od 17.30 do

		20.00 w gminie Kościelisko - 8 osób **Planowanie Partycypacyjne:**16 września 2015 od 17.00 do 19.00 w gminie Kościelisko - 18 osób **Punkt informacyjno-konsultacyjny** (od poniedziałku do piątku od godz. 8.00 do 16.00, i od 10.2018 r. od poniedziałku do piątku od godz. 9:00 – 15:00)
Podstawą do wskazania celów LSR były wnioski analiz i badań zleconych przez LGD. Na potrzeby badania obszaru LSR przeprowadzono w/w spotkania, warsztaty. W badaniach wskazano na główne kierunki działania LSR wsparcie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego oraz wzmocnienie kapitału społecznego w kształtowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru. Podczas spotkań konsultacyjnych we wszystkich gminach członkowskich spotkania były organizowane w każdej z pięciu gmin Stowarzyszenia (grupy fokusowe), były poświęcone szczegółowej analizie mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń oraz celów LSR. Podczas spotkań z mieszkańcami, dokonano weryfikacji zebranego materiału oraz przeprowadzania niezbędnych analiz służących opracowaniu diagnozy obszaru został zatrudniony zespół ekspertów, dzięki czemu możliwe było szersze spojrzenie na potrzeby i możliwe kierunki rozwojowe obszaru oraz usystematyzowanie zebranych informacji. Oczekiwanym kierunkiem działania jest wsparcie rozwoju przedsiębiorczości na wsi. Na tym etapie pracy wykorzystywano wnioski z konsultacji za pośrednictwem strony internetowej LGD z wykorzystaniem formularzy zgłaszania uwag . Podsumowaniem pracy nad sfomułowaniem celów i ustalania ich hierarchii było posiedzenie zespołu zajmującego się opracowaniem LSR oraz zespołu ekspertów. W wyniku dyskusji wskazano cele ogólne i szczegółowe oraz przedsięwzięcia LSR. Analizie poddane zostały słabe i mocne strony obszaru oraz szanse i zagrożenia, a także wypracowano cele do LSR. Wskazywano na rozwój turystyki z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju i ochronny środowiska aktywizację środowisk wiejskich, wypracowanie wspólnej wizualizacji obszaru oraz rozwój przedsiębiorczości i rynku produktu lokalnego.		
3. Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru	Warsztaty konsultacyjne Sesja deliberatywna Grupy robocze Zespół roboczy Dyskusje reprezentantów grup	**Warsztaty konsultacyjne:**31 sierpnia 2015 od 19.30 do 21.30 w gminie Biały Dunajec (GOK) - 30osób, 1 września 2015 od 19.30 do 21.30 w gminie Czarny Dunajec (Centrum Kultury i Promocji) - 15 osób, 2 września 2015 od 19.00 do 21.00 w gminie Kościelisko (Gminny Ośrodek Kultury Regionalnej) - 19 osób, 3 września 2015 od 19.30 do 21.30 w gminie Poronin (GOK) - 30 osób, 4 września 2015 od 19.30 do 21.30 w gminie Szaflary (sala obrad UG) - 15osób **Sesja deliberatywna:**31 sierpnia 2015 od 19.00 do 19.30 oraz od 21.30 do 22.00 w gminie Biały Dunajec (GOK) - 30 osób, 3 września 2015 od 19.00 do 19.30 oraz od 21.30 do 22.00 w gminie Poronin (GOK) - 30 osób **Grupy robocze:**21 września 2015 od 16.30 do 19.00 w gminie Biały Dunajec - 9 osób, 26 października 2015 od 17.00 do 19.30 w gminie Poronin - 11 osób, 18 listopada 2015 od 17.30 do 20.00 w gminie Kościelisko - 8 osób **Zespół roboczy:**16 października 2015 od 16.30 do 19.00 w gminie Poronin - 6 osób, 23 października 2015 od 17.30 do 20.00 w gminie Kościelisko - 5 osób **Dyskusje reprezentantów grup:** 28 października 2015 od 17.00 do 19.00 w gminie Poronin - 10 osób, 29 października 2015 od 17.00 do 19.00 w gminie Czarny Dunajec - 9 osób, 30 października 2015 od 17.00 do 19.00 w gminie Kościelisko - 8 osób **Ankieta internetowa** – ilość 80 szt
W punkcie konsultacyjnym w biurze osoby zainteresowane mogły zapoznać się z treścią dotyczącą lokalnych kryteriów wyboru ponadto Mieszkańcy mieli możliwość uczestniczenia w spotkaniach w trakcie których uczestnicy rozważali poprzez burzę mózgów na temat wagi, przejrzystości i znaczenia lokalnych kryteriów oraz możliwości dostosowania do warunków lokalnych.		
4. Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji	Warsztaty konsultacyjne Sesja deliberatywna Grupy robocze Zespół roboczy	**Warsztaty konsultacyjne:**31 sierpnia 2015 od 19.30 do 21.30 w gminie Biały Dunajec (GOK) - 30 osób, 1 września 2015 od 19.30 do 21.30 w gminie Czarny Dunajec (Centrum Kultury i Promocji) - 15 osób, 2 września 2015 od 19.00 do 21.00 w gminie Kościelisko (Gminny Ośrodek Kultury Regionalnej) - 19 osób, 3 września 2015 od 19.30 do 21.30 w gminie Poronin (GOK) - 30 osób, 4 września 2015 od 19.30 do 21.30 w gminie Szaflary (sala obrad UG) - 15osób **Sesja deliberatywna:** 31 sierpnia 2015 od 19.00 do 19.30 oraz od 21.30 do 22.00 w gminie Biały Dunajec (GOK) - 30osób, 3 września 2015 od 19.00 do 19.30 oraz od 21.30 do 22.00 w gminie Poronin (GOK) - 30 osób **Grupy robocze:**21 września 2015 od 16.30 do 19.00 w gminie Biały Dunajec - 9 osób, 26 października 2015 od 17.00 do 19.30 w gminie Poronin - 11 osób, 18 listopada 2015 od 17.30 do 20.00 w gminie Kościelisko - 8 osób **Zespół roboczy:**16 października 2015 od 16.30 do 19.00 w gminie Poronin - 6 osób, 23 października 2015 od 17.30 do 20.00 w gminie Kościelisko - 5 osób
Wnioski z badań terenowych pokazały, że należy zwrócić większą uwagę na sprawozdawczość i monitoring rzeczowy beneficjentów, ponieważ od beneficjentów pozyskiwanych jest najwięcej danych do pomiaru wartości wskaźników. Analiza wniosków z ankiet internetowych z członkami LGD podczas badania wdrożenia LSR pozwoliła na sfomułowanie wniosku odnośnie wskaźników LSR, które powinny w większym zakresie pozwolić na monitorowanie postępu działań aktywizacyjnych i funkcjonowania LGD, a nie jedynie wdrożenia LSR.		
5. Przygoto-	Zespół roboczy	**Zespół roboczy:**16 października 2015 od 16.30 do 19.00 w gminie Poronin - 6 osób, 23

wanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR	Fokus Warsztaty konsultacyjne Dyskusje reprezentantów grup	października 2015 od 17.30 do 20.00 w gminie Kościelisko - 5 osób **Fokus:** 21 września 2015 od 16.30 do 18.30 w gminie Biały Dunajec - 10 osób 21 września 2015 od 18.45 do 20.45 w gminie Biały Dunajec - 9 osób **Warsztaty konsultacyjne:**31 sierpnia 2015 od 19.30 do 21.30 w gminie Biały Dunajec (GOK) - 30osób**,** 1 września 2015 od 19.30 do 21.30 w gminie Czarny Dunajec (Centrum Kultury i Promocji) - 15 osób**,** 2 września 2015 od 19.00 do 21.00 w gminie Kościelisko (Gminny Ośrodek Kultury Regionalnej) - 19 osób**,** 3 września 2015 od 19.30 do 21.30 w gminie Poronin (GOK) - 30 osób**,** 4 września 2015 od 19.30 do 21.30 w gminie Szaflary (sala obrad UG) - 15osób **Dyskusje reprezentantów grup:** 28 października 2015 od 17.00 do 19.00 w gminie Poronin - 10 osób**,** 29 października 2015 od 17.00 do 19.00 w gminie Czarny Dunajec - 9 osób**,** 30 października 2015 od 17.00 do 19.00 w gminie Kościelisko - 8 osób
W wyniku analizy wniosków z konsultacji społecznych na tym etapie sformułowano zapisy Planu Komunikacji w zakresie doradztwa uwzględniającego pokazywanie dobrych przykładów działań finansowanych ze środków LSR.		

PODSUMOWANIE Z WNIOSKÓW Z KONSULTACJI SPOŁECZNEJ: Reasumując podczas tych spotkań , warsztatów, badań, konsultacji określono listę problemów i propozycje ich rozwiązań. Wypracowano procedury kryteriów oceny operacji , przeanalizowano poziomy dofinasowania dla różnych grup beneficjentów, określono wysokość środków na realizację poszczególnych działań. Przedsięwzięciem wartym kontynuowania jest inwestowanie w infrastrukturę turystyczną. Postulowano także realizację operacji z zakresu zachowania dziedzictwa lokalnego, identyfikacje i rozwój produktów lokalnych. Wskazano również na zasadność promowania projektów realizowanych w partnerstwie obejmujących cały obszar oraz integrujących lokalne zasoby. Wyniki badań z mieszkańcami i ankiet zbieranych podczas konsultacji społecznych zostały uwzględnione przy formułowaniu celów i przedsięwzięć LGD. Na spotkaniach ustalono także zasady realizacji projektów grantowych jako narzędzia aktywizacji mieszkańców obszaru LSR, wskazując wstępnie że projekty te powinny przede wszystkim dotyczyć wzmocnienia kapitału społecznego, w tym przez integrację lokalnej społeczności, podnoszenie wiedzy w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych oraz zachowania dziedzictwa lokalnego. Wypracowano podejście do innowacyjności. Innowacyjność została uwzględniona w kryteriach wyboru operacji wraz z przedstawieniem zasad jej oceny. Określono zakres przedsięwzięć odnoszących się do infrastruktury turystycznej rozszerzając planowany zakres działań możliwych do finansowania. Kryteria wyboru będą promować projekty generujące miejsca pracy i odnoszące się do wskaźników LSR.

Informacje o konsultacjach LSR zostały rozwieszone na tablicach ogłoszeń w poszczególnych Gminach, parafiach i sołectwach. Zostały zamieszczone na stronie internetowej LGD, na profilu społecznościowym, były dostępne w budynkach Urzędów Gmin i w siedzibie LGD oraz były rozdawane na spotkaniach konsultacyjnych z mieszkańcami poszczególnych gmin. Rozpropagowaniem informacji o spotkaniach konsultacyjnych zajmowali się pracownicy biura LGD i członkowie zespołu do spraw opracowania LSR. W całym okresie programowania LSR funkcjonowało biuro LGD gdzie potencjalni wnioskodawcy zgłaszali swoje propozycje i zapytania odnośnie operacji planowanych do realizacji w ramach LSR. Odbywały się również spotkania indywidualne w biurze LGD. Strona internetowa LGD wykorzystywana była do zamieszczania komunikatów, ogłoszeń nt. aktualności pracy nad LSR. W ramach realizacji planu włączenia społeczności lokalnej organizowano pracę biura w taki sposób aby możliwe było spotkanie wnioskodawcy z pracownikiem i rzeczowa dyskusja o planowanych projektach. Ponadto w celu identyfikacji grup docelowych LSR dokonano analizy ankiet (papierowych i internetowych) VIII-XI.2015. W badaniu internetowym mieszkańcy wskazywali na zasadność wprowadzenia do lokalnej strategii LGD programów skoncentrowanych na osobach młodych do 35 r.ż., osobach bezrobotnych oraz rodzinach wielodzietnych. Pracownicy biura LGD odbierali telefony od potencjalnych wnioskodawców wyjaśniając zasady i możliwości planowanego wsparcia w ramach LSR. LGD wykorzystywało szeroki dobór partycypacyjnych metod konsultacji z grupami docelowymi LSR, w szczególności mieszkańcami obszaru LSR na każdym etapie programowania LSR. Zmiana kryteriów wyboru operacji również będzie poddawana konsultacjom społecznym. Dodatkowe informacje dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR zawarto w poszczególnych Rozdziałach Strategii.

ROZDZIAŁ III. DIAGNOZA - OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI. ANALIZA ZASOBÓW I POTENCJAŁU, PROBLEMÓW I POTRZEB TERYTORIUM ORAZ SPOŁECZNOŚCI PLGD

1. CHARAKTERYSTYKA GRUP SZCZEGÓLNIE ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI LSR (GRUP DOCELOWYCH LSR)

Zgodnie z przeprowadzoną diagnozą obszaru i zidentyfikowanymi kluczowymi problemami poszczególnych grup osób (opisanymi w poniższych podrozdziałach w zależności od ich charakteru), do grup docelowych PLGD zaliczamy:

1. osoby fizyczne zamieszkałe na terenie wiejskim gmin partnerskich(w tym także rolnicy, dzieci, młodzież), które dzięki realizacji LSR PLGD skorzystają m.in. z nowych obiektów i usług umożliwiających zagospodarowania czasu wolnego, podniosą swoją wiedzę i wpłyną na ochronę środowiska oraz ekologie, zwiększą swoją aktywność, poziom integracji i przedsiębiorczość oraz uzyskają zatrudnienie na terenie LGD.
2. osoby fizyczne nie zamieszkałe na obszarze LGD (turyści/przyjezdni, w tym też os. młode), którzy skorzystają m.in. z oferowanych przez region różnorodnych i uatrakcyjnionych usług turystycznych czy rekreacyjnych.
3. pełnoletnie, osoby fizyczne, które są obywatelami państwa członkowskiego UE, zamierzające prowadzić działalność gospodarczą lub prowadzące działalność gospodarczą, której miejsce wykonywania znajdzie/znajduje się na terenie wiejskim obszaru LSR PLGD i spełniają warunki *Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i rozwoju Wsi z dnia 24.09.2015r.* w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego PROW na lata 2014–2020 oraz dzięki realizacji LSR otrzymają zatrudnienie, czy też wpłyną na zwiększenie poziomu przedsiębiorczości regionu.
   (1 i 3)- w tym grupy defaworyzowane regionu: osoby bezrobotne; os. poniżej 35; rodziny wielodzietne.
4. osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną oraz grupy nieformalne, których siedziba lub ich oddział znajduje się na obszarze wiejskim objętym LSR PLGD. Będą to podmioty działające lub wyrażające chęć działania na obszarze PLGD, wpływając w ten sposób na jego rozwój. Zaliczamy do nich także wszelkiego rodzaju organizacje pozarządowe, OSP, Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły regionalne, zamierzające realizować projekty na rzecz mieszkańców obszaru LGD lub na rzecz rozwoju lokalnego.
5. Jednostki samorządu terytorialnego - gminy partnerskie (JSFP), które dzięki realizacji LSR przeprowadzą działania służące dobru mieszkańców czy zwiększeniu atrakcyjności obszaru LGD.
6. Podhalańska LGD: pracownicy, członkowie, którzy dzięki realizacji LSR podniosą swoje kompetencje i wiedzę z zakresu działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

Krótka charakterystyka demograficzna mieszkańców obszaru PLGD i wskazanie najważniejszych problemów społecznych z jakimi się borykają

Liczba ludności obszaru PLGD liczy 60194 osób, w tym 37% to mieszkańcy G. Czarny Dunajec, 19% G. Poronin, 18% G. Szaflary, 14% G. Kościelisko i 12% Biały Dunajec (ogółem 49,3% mężczyzn, 50,7% kobiet). Osoby młode w wieku produkcyjnym stanowią 67% mieszkańców. Największą grupa obszaru LGD są osoby: w przedziale wiekowym 20-34 lat -14624 (51%M, 49%K), co jest dużym plusem terenu, z punktu widzenia potencjalnej siły roboczej; następnie dzieci oraz młodzież szkolna (0-19 lat) – 14443; grupa wiekowa 35-49 - 12755 (50%M, 50%K); grupa wiekowa (50+) 50-64 -10640 (50%M, 50%K) oraz osoby 65+ - 7732. Gęstość zaludnienia na km^2 obszaru LGD wynosiła w 2014 141 osób (największa -201 Biały Dunajec, najmniejsza -63 Kościelisko), średnia powiatów to 136,5. Korzystnie wygląda także średni dodatni przyrost naturalny obszaru LGD (+3,54): największy jest w g. Kościelisko +5,6; najmniejszy w g. Szaflary +1,3 (w powiecie nowotarskim i tatrzańskim +2,7 i +1,3). Zagrożeniem może się tu okazać jednak postępująca sytuacja demograficzna kraju i Europy. Według danych GUS – Spis powszechny ludności z 2011 największą grupę w obu powiatach nowotarskim i tatrzańskim stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym (29%-w tym 51% mężczyzn), średnim i policealnym (27%-w tym 59% kobiet) oraz zasadniczym zawodowym (25%-w tym 59% mężczyzn). Wciąż wzrasta odsetek osób z wykształceniem wyższym, które stanowiły 11% ogółu mieszkańców powiatu (w tym 62% kobiet), co związane jest z dobrą bazą oświatową obszaru (duża liczba szkół, dobrze wyposażonych, przedszkoli, bibliotek). Niestety wśród 3576 osób nieposiadających wykształcenia (2% powiatów) aż 58% stanowią kobiety. Korzystnie wygląda natomiast dodatnie saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych ze śr. wynikami dla 5 gmin +27os. i +64os. (ok 50% M, 50%K), choć należy podkreślić, iż cały czas realne jest zagrożenie emigracji ludzi młodych, często w wieku produkcyjnym za granicę i/lub większych miast,celem poprawienia swojej niekorzystnej sytuacji. Liczba osób korzystających z pomocy opieki społecznej na obszarze LGD wynosiła w 2014 r. 4063 (6,7% jej mieszkańców) i wzrosła od roku 2012 aż o 12.%. Zgodnie z danymi OPS najczęstszymi problemami społecznymi z jakimi zmagają się mieszkańcy obszaru oraz z których to tytułów otrzymują oni wsparcie są: 1. ubóstwo (średnio 66% podopiecznych OPS); 2. potrzeba ochrony macierzyństwa (36%); 3. bezrobocie (34%); 4. wielodzietność (34%); 5. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gosp. dom. (33%); 6. niepełnosprawność (27%). Dodatkowo średnio 28 na 1000 mieszkańców obszaru korzysta z dożywiania (w tym 18% dzieci). Wszystkie powyższe problemy często powodują wykluczenie społeczne, czyli wyłączenie jednostek z funkcjonowania w życiu społecznym. Należy zaznaczyć, iż ubóstwo może powodować wykluczenie, ale i może być jego skutkiem. Skalę zjawiska ubóstwa potwierdza także raport krajowy GUS „Sytuacja gospodarstw domowych w 2014 r. …", który wskazał na ciągły spadek ilościowego spożycia większości podstawowych artykułów żywnościowych i bardzo duży, bo aż 80 % udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym, których prawie połowa przeznaczana

jest na zaspokojenie podstawowych potrzeb (żywność, napoje) i opłaty, a dodatkowo 77% mieszkańców terenu LGD korzystających z pomocy społecznej znajduje się poniżej kryterium dochodowego, co świadczy o bardzo niskim poziomie ich życia.

2. GOSPODARKA / PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I SPÓJNOŚĆ EKONOMICZNA OBSZARU

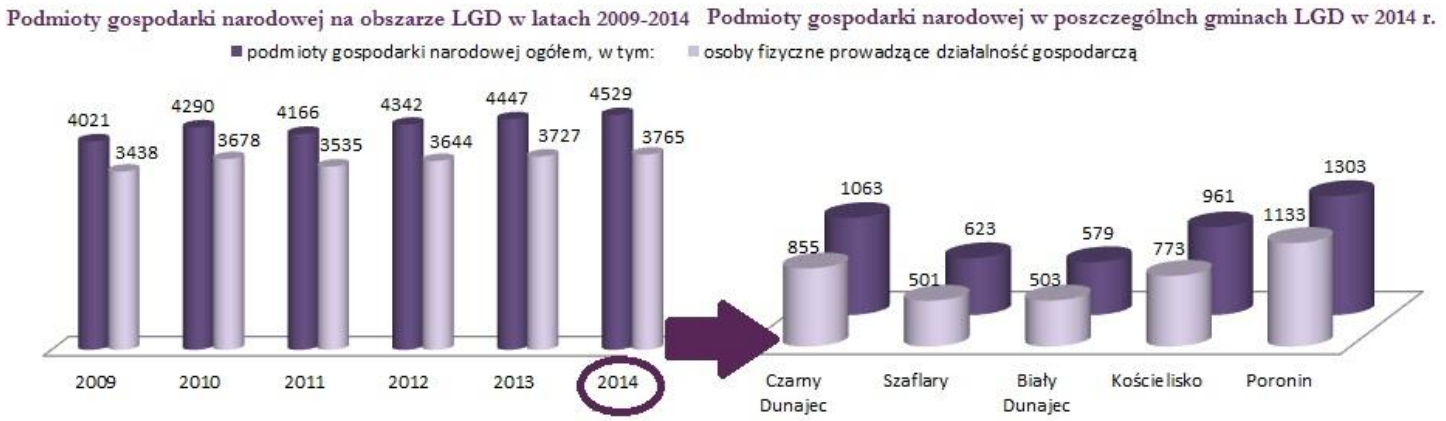

W samych latach 2012-2014 na obszarze LGD obserwuje się większy wzrost liczby podmiotów gospodarczych jak w woj. małopolskim (4,3%-LGD; 3,9%-woj.), które wg. rejestru REGON osiągnęły liczbę 4529 firm, co stanowi 18% wszystkich podmiotów gospodarczych w p. nowotarskim i tatrzańskim. Dzieląc podmioty gospodarcze wg. sektorów własnościowych możemy stwierdzić na korzyść regionu, iż zdecydowaną większość 97 % stanowi sektor prywatny z 4% wzrostem od 2012r., a sektor publiczny jedynie 3%. Dodatkowo sektor prywatny w aż 86% (obszar LGD) i 82% (2 powiaty) tworzą osoby fizyczne, prowadzące działalność gospodarczą, a te z terenu LGD stanowią 19 % wszystkich z terenu obu powiatów. W 2014 r., ich liczba na obszarze LGD wynosiła 3765 podmiotów - najwięcej 29% w G. Poronin. **Analizując trend zmian ilości jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie gmin LGD 2012/2014 zauważa się w większości wyższy % ich wzrostu w stosunku do innych gmin powiatów**: Szaflary -miejsce 1(11%wzrost), Czarny Dunajec m.4 (6%), choć G. Biały Dunajec zajmuje m. przed ostatnie (z 1% spadkiem). Wynik powiatów to 2% wzrost. Niestety gorzej już wygląda sytuacja, jeżeli chodzi o ogólny poziom przedsiębiorczości obszaru LGD w stosunku do powiatu czy województwa, gdyż **charakteryzuje się on bardziej średnim jego poziomem.** Przeciętnie na 1 tys. mieszkańców, zarejestrowanych w rejestrze REGON na terenie LGD jest 75 podmiotów, podczas gdy śr. w obu powiatach (NT i TAT) 97, a w woj. małopolskim 106. Dzieje się tak głównie przez zmienne i zawiłe przepisy prawne, utrudniające zakładanie i prowadzenie działalności, brak bezpłatnych porad prawnych i obywatelskich oraz ograniczone możliwości i biurokracja w pozyskiwaniu kapitału zarówno na zakładanie nowych działalności, jak i utrzymanie/rozwój już istniejących, czy wysokie koszty prowadzenia działalności, ale także zagrożenie związane z niekorzystną sytuacją i kryzysem na Ukrainie, czy wyjściem Polski z UE. A przecież ilość mikro i małych przedsiębiorstw na terenie LGD stanowi ogromną większość - aż 99,8%. Z drugiej strony przeważająca ich ilość ukazuje znikomą liczbę dużych pracodawców, mogących zatrudnić większe ilości osób, często na stabilnych i długookresowych warunkach.

Branże z potencjałem rozwojowym na obszarze LGD

Podmioty gospodarki narodowej na terenie LGD wg przodujących sekcji PKD 2007 (BDL GUS 2014)

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba pod-miot.	% w całk. l podm. na ter. LGD	Zmiana od 2012	Gmina przodująca
1	G. Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych	1096	24,20%	5 %	323-Poronin
2	I. Działalność związana z zakwaterowaniem i usł. gastronomicznymi	867	19,14%	-1%	420-Poronin
3	F. Budownictwo	603	13,31%	10 %	177-Cz. Dunajec
4	C. Przetwórstwo przemysłowe	444	9,80%	9 %	149-Cz. Dunajec
5	H. Transport i gospodarka magazynowa	324	7,15%	5 %	111-Kościelisko
6	S. Pozostała działalność usługowa oraz T. Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	220	4,86%	15 %	72-Czarny Dunajec
7	M. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	191	4,22%	29 %	63-Cz. Dunajec
8	P. Edukacja	133	2,94%	-8 %	46-Cz. Dunajec
9	N. Działalność w zakresie usł. administrowania i działaln.wspierająca	114	2,52%	5 %	40 -Poronin
10	R. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	110	2,43%	18 %	32 -Poronin
11	A. Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	37	0,82%	-70%	14-Kościelisko

We wszystkich gminach, tworzących LGD, największe znaczenie odgrywają przedsiębiorstwa z sekcji *Handel i naprawy*, *Działalność związania z zakwaterowaniem i gastronomią* oraz *Budownictwo,* stanowiące odpowiednio ok. 24%, 19% i 13% wszystkich podmiotów na jej terenie. Są to przede wszystkim podmioty zajmujące się różnorodną sprzedażą detaliczną oraz drobnymi usługami, wynajmem miejsc noclegowych i zapewnieniem wyżywienia turystom oraz działalnością remontowo-budowlaną. Firmy te w zdecydowanej więk-

szości są działalnością osób fizycznych, często o charakterze jednoosobowym lub rodzinnym. Stanowią one poważny element samozatrudnienia, ale także źródło ofert pracy dla mieszkańców regionu. Struktura taka jest charakterystyczna dla regionów o wysokim potencjale turystycznym, generującym wiele miejsc pracy w turystyce i branżach pokrewnych. Ewenementem jest wysoki udział przetwórstwa przemysłowego. Należy nadmienić, że chodzi tu głównie o kultywowanie przez nieduże zakłady rzemieślnicze, należące do tradycyjnych branż takich jak obróbka drzewa, tkactwo, kaletnictwo, kowalstwo i wyroby z metalu. Bardzo ważne znaczenie ma turystyka, zwłaszcza jeśli uwzględnimy małe rodzinne pensjonaty i gospodarstwa agroturystyczne. Wszystko powyższe jeszcze mocniej podkreśla turystyczny charakter obszaru LGD, zwłaszcza iż region ten posiada bardzo wysoką rozpoznawalność i swoich sympatyków, a bardzo słabą pozycję rolnictwa.

Rolnictwo, rynek rolny oraz produkty lokalne regionu

Wśród podmiotów gospodarczych rolnictwo znajduje się tu z wynikiem mniej niż 1% na ostatnim miejscu rankingu i niestety 70 % spadkiem w stosunku do roku 2012, głównie przez likwidację gospodarstw ze względu na bariery, jakie napotykają rolnicy. Zaliczamy do nich niekorzystne ukształtowanie terenu, klimat i gleby, bariery prawne utrudniające produkcję i zbyt produktów lokalnych (np. ubój zwierząt, produkcja oscypków, zbyt produktów lokalnych), ich słaba promocja i dostępność, postępujące rozdrobnienie gospodarstw rolnych, brak lub ograniczone środki wspierające rolnictwo lub słabe przygotowanie rolników do wykorzystania nowych możliwości rozwoju gospodarstw, nieumiejętności aplikowania o fundusze na usprawnienie i zwiększenie efektywności gospodarstw, ich niskodochodowość i nieopłacalność, która popycha do wyboru przez młodsze pokolenia (następców gospodarzy) innych zawodów, czy migracje zarobkowe. Według Powszechnego Spisu Rolnego GUS 2010 ilość gospodarstw rolnych na obszarze LGD to 8386, z czego aż 50 % stanowią gospodarstwa o wielkości 1-5 ha, a 40% te o wielkości poniżej 1 ha, co potwierdza, iż obszar charakteryzuje się ogromną ilością małych rodzinnych gospodarstw rolnych. Średni udział pracujących w rolnictwie w stosunku do ogółu pracujących w obu powiatach wynosił 43%(GUS 2012)..Największy udział wśród rodzajów zasiewów mają na terenie LGD zboża (85%) i ziemniaki (66%) . Dodatkowo wśród gospodarstw rolnych obszaru LGD ponad połowa hoduje zwierzęta gospodarskie: 78% z nich bydło; 35 % drób; 12% konie; 8% trzodę chlewną. Oba powiaty obszaru LGD słyną jednak najbardziej z hodowli zwierząt pastewnych, tj. owce i kozy, przyczyniając się do tego, iż woj. małopolskie uplasowało się na 1 miejscu w Polsce pod tym względem, zostawiając inne woj. daleko w tyle (aż 37% gospodarstw hodujących owce i 17% hodujących kozy w Polsce znajduje się bowiem na terenie małopolski). Województwo posiada prawie 5krotną przewagę w liczebności owiec nad znajdującym się na 2 miejscu woj. śląskim. Na wynik zapracowali hodowcy głównie z powiatu nowotarskiego i tatrzańskiego. Hodowcy owiec z tych powiatów stanowili połowę wszystkich tego typu gospodarstw Małopolski, posiadając ponad 70% wszystkich owiec w Małopolsce. Hodowcy kóz natomiast stanowili 10 %, posiadając 12% kóz województwa.[Powszechny Spis Rolny BDL GUS 2010]

Owce są zwierzętami gospodarskimi o użytkowości wielostronnej, dostarczają bowiem tak cennych produktów, jak: wełna, mięso, skóry, mleko. W Polsce za najcenniejszy produkt uzyskiwany z chowu owiec uważana jest wełna. (zapotrzebowanie na nią jest wciąż znaczne). Mięso owcze, zwane jagnięciną i barani̇ną, bardzo smaczne i pożywne, jest poszukiwane na rynkach zagranicznych (produkt eksportowy). Skóry owcze, wykorzystywane przez przemysł na wyroby kożuszniczo-futrzarskie i galanteryjne. Mleko owcze ma bardzo dużą wartość odżywczą, zawiera bowiem dwa razy więcej tłuszczu i białka niż krowie. Mleczne użytkowanie owiec występuje w Polsce tylko na Podhalu, w Beskidach i Bieszczadach. Owca mleczna dostarcza około 430l. mleka rocznie, co stanowi 6% produkcji mleka krowiego. Przemawia to za koniecznością wsparcia rozwoju chowu owiec w celu zaspokojenia zapotrzebowania krajowego i zlikwidowania kosztownego importu wełny. A może być on prowadzony zarówno w gospodarstwach dużych, jak i małych, systemem intensywnym lub ekstensywnym. Bardzo ważną jego cechą jest to, że jest — z wyjątkiem okresów strzyży i wykotów — bardzo mało pracochłonny, może więc być prowadzony tam, gdzie odczuwa się niedobór siły roboczej. Poza tym praca przy owcach nie jest ciężka, także obsługę ich można powierzyć ludziom starszym lub kobietom. **Produkty lokalne.** Z owczego mleka zwierząt rasy Polska Owca Górska, wytwarza się na Podhalu powszechnie znany Oscypek, czyli wędzony owczy ser. Wytwarzany jest on w sposób tradycyjny, ręcznie, w okresie od maja do września. Dojrzały oscypek jest twardy, słony, o wyraźnym posmaku wędzenia. Od 2008 roku jest on wpisany na unijną listę produktów tradycyjnych, chronionych prawem w całej UE. Producenci tradycyjnych serów owczych, którzy chcą sprzedawać swoje produkty, muszą uzyskać świadectwo potwierdzające zgodność sposobu jego wytwarzania z metodami produkcji opisanymi w specyfikacji. Wpisanie tego owczego sera na listę miało chronić jego tradycyjną recepturę i sposób wytwarzania przed podróbkami i promować produkt, który na Podhalu jest wyrabiany od setek lat. Może być wytwarzany jedynie w powiecie nowotarskim i tatrzańskim i niektórych gminach i sołectwach powiatu suskiego, limanowskiego, nowosądeckiego województwa małopolskiego i 7 gminach woj. śląskiego. Niestety ze względu na restrykcyjne wymagania resortu rolnictwa, biurokrację oraz dodatkowe koszty zdobycie certyfikatu odstrasza wielu baców. Dlatego też Unijne świadectwa jakości, uprawniające do wyrobu oscypków, ma 39 baców na ponad 100 produkujących te sery w południowej Polsce (X 2014 r.). Pozostali, aby nie łamać przepisów, oferują produkty wyglądające i smakujące prawie identycznie,ale pod inną nazwą. Skutkuje to niewystarczającym poziomem przetwórstwa lokalnych produktów rolnych, ich producentów. Dodatkowe zagrożenie stanowi globalizacja i produkcja masowa prowadząca do spadku konkurencyjności produktów lokalnych.

Znaczenie branż usług turystycznych i okołoturystycznych obszaru w kontekście jego rozwoju

Kluczowe znaczenie dla rozwoju i poprawy atrakcyjności obszaru LGD ma infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna obszaru (zarówno komercyjna jak i ogólnodostępna) obejmująca obiekty turystyczne, jak i rekreacyjne oraz świadczące usługi zarówno na rzecz ludności miejscowej jak i turystów. Ważnymi elementami są: baza noclegowa i gastronomiczna, infrastruktura towarzysząca oraz dostępność komunikacyjna. Baza noclegowa obszaru LGD zgodnie z danymi GUS [BDL 2014] jest dobrze rozwinięta i składa się z 1 hotelu i 1 innego obiektu hotelowego, 5 pensjonatów,2 domów wycieczkowych, 3 schronisk, 13 ośrodków wczasowych, 1 ośrodka kolonijnego, 6 ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych, 2 domów pracy twórczej, 1 pozostałego obiektu niesklasyfikowanego, które oferują łącznie ok. 7 tys. miejsc noclegowych. Dodatkowo, wg. danych GUS, wyraźnie zauważalny jest aż pięciokrotny wzrost liczny

obiektów, jak i trzykrotny wzrost miejsc noclegowych na terenie LGD (w stosunku do roku 2007). Gminy Poronin i Kościelisko przodują na obszarze LGD pod względem ilości obiektów (odpowiednio 78 i 48) oraz miejsc noclegowych (3441 i 2102), lecz na tle powiatów, gminy LGD plasują się pod tym względem na miejscach ostatnich (tatrzański) i pośrednich (nowotarski). Wyraźnie zauważalna jest konkurencyjność gospodarcza i turystyczna sąsiadujących z obszarem LGD gmin/miast. Według danych GUS 2014 na terenie LGD nie ma pól biwakowych i kempingów. Według danych gminnych sytuacja wygląda natomiast znacznie lepiej, co już świadczy o słabej informacji i promocji obszaru LGD, w tym bazy turystycznej i zostało zgłoszone przez mieszkańców podczas spotkań konsultacyjnych. Zgodnie z danymi z Urzędów Gmin na terenie LGD w G. Szaflary znajduje się 26 zgłoszonych obiektów noclegowych (660 miejsc), w G. Biały Dunajec 111 obiektów, w G. Poronin 418 (11.870), co daje nam wynik na poziomie 3 gmin : 555 obiektów i ponad 12530 miejsc noclegowych. Według danych gmin zarejestrowanych gospodarstw agroturystycznych na obszarze LGD jest łącznie 694, z łączną ilością miejsc wynoszącą ok. 2581: G. Szaflary – 254 (360 miejsc), G. Biały Dunajec - 159 obiektów (795 miejsc), G. Poronin - 135 (1500 miejsc), G. Czarny Dunajec - 63 (764 miejsca), G. Kościelisko - 83 (662 miejsca). Pobyt turystów uatrakcyjniany jest tam poprzez organizację jazdy konnej, wycieczek z gospodarzem, spotkań z twórcami ludowymi, przejażdżek bryczką oraz biesiad przy muzyce i tańcach góralskich. Jako najważniejsze zalety oferty agroturystycznej wymieniane są produkty prosto z gospodarstwa, cisza i spokój, malowniczy teren pejzażu Tatr, wzgórza, rzeki i stawy. Ważnym uzupełnieniem bazy noclegowej jest baza okołoturystyczna.

Dostęp mieszkańców i turystów do infrastruktury turystyczno-rekreacyjno -kulturalnej

O ile ilość i rozmieszczenie obiektów ułatwiających codzienne funkcjonowanie plasuje się na dobrym poziomie, z ofertą gastronomiczną włącznie, to już oferta spędzania wolnego czasu i infrastruktura sportowo-rekreacyjna jest dość marna (dla różnych grup wiekowych). Mieszkańcy zgłaszali także podczas przeprowadzanych konsultacji, iż oferta kulturalno-edukacyjna nakierowana jest głównie na tematykę regionalną, brak jest natomiast warsztatów z zakresu-fotografii, dziennikarstwa, teatru. Gastronomia oferowana jest przez liczne restauracje, zakłady gastronomiczne, zajazdy, karczmy, bary, pizzerie, czy same gospodarstwa agroturystyczne, w których można zasmakować produktów wytwarzanych na miejscu, jak np. oscypek, chleb ze smalcem, kwaśnica, wiejskie mleko, jajka. Jeżeli chodzi o obiekty o charakterze rekreacyjno-sportowym (pełniące także funkcje infrastruktury turystycznej), są to głównie boiska i sale sportowe (przy szkołach i klubach sportowych), siłownie, aula (B. Dunajec), biblioteki, place zabaw, stoki i wyciągi narciarskie, lecz mieszkańcy wyraźnie zgłaszali podczas spotkań konsultacyjnych niewystarczającą ich ilość i jakość/stan techniczny, jak również małą liczbę dobrze przygotowanych szlaków (liczących ponad 54 km) i ścieżek spacerowych, tras narciarstwa biegowego, brak ścieżek rowerowych, niewystarczająca liczbę parków, alejek, amfiteatrów, punktów widokowych w centrach wsi. Ludność ma natomiast łatwy dostęp do placówek ochrony zdrowia, aptek, poczty, stacji benzynowych i gazowych, kantorów wymiany walut, oraz punktów naprawy pojazdów. **Planowany rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej czy kulturalnej ma na celu zwiększenie atrakcyjności obszaru, jak również znalezienie przez jego mieszkańców pozarolniczych źródeł dochodu. Walory przyrodnicze, dziedzictwo historyczno - kulturowe, wykorzystane zostaną w promocji i szerokim rozwoju obszaru LGD.**

Szansą dla obszaru PLGD są zmiany trendów w turystyce**.** Spada zainteresowanie trzema „S" (sun, sea, sand – słońce, morze, piasek), a wzrasta zainteresowanie aktywnymi formami spędzania wolnego czasu. Następuje stopniowe odchodzenie od turystyki masowej na rzecz turystyki indywidualnej, charakteryzujące się różnorodnymi, specyficznymi potrzebami, wynikającymi z dążenia do podtrzymywania kondycji fizycznej i psychicznej, uprawiania hobby i przeżywania mocnych wrażeń. Zauważa się także wyraźnie wzrost znaczenia własnego bezpieczeństwa i dobrego samopoczucia w podróży. W ostatnich latach obserwuje się też coraz większe zainteresowanie turystyką krajową, co ma związek z coraz mniejszym poziomem bezpieczeństwa w wielu regionach turystycznych świata. Wzrasta zapotrzebowanie na różnorodne formy turystyki kwalifikowanej i specjalistycznej. Zmienia się struktura oferowanego produktu turystycznego w związku ze zmianą motywacji podróżowania i chęci przeżywania przygody - obecnie sport, rekreacja, atrakcje kulturalne, archeologiczne, historyczne, walory przyrodnicze, chęć powrotu do korzeni stanowią główną motywację do uprawiania turystyki. Rośnie znaczenie ekologii w turystyce, co ma odzwierciedlenie w zainteresowaniu turystyką na terenach wiejskich i leśnych. Turystyka wiejska i agroturystyka są coraz bardziej popularne zarówno wśród touroperatorów jak i turystów, a ekoturystyka już dziś stanowi poważny sektor uprawiania turystyki w Europie i na świecie. Wzrasta zapotrzebowanie na turystykę weekendową oraz obserwuje się dalszy wzrost wyjazdów służbowych i turystyki motywacyjnej. Niemal wszystkie, wyżej wymienione, tendencje i motywacje zmierzają do rozwoju turystyki kwalifikowanej, specjalistycznej, ekologicznej, ekoturystyki i agroturystyki, a Polska jest jednym z ważnych krajów w Europie mogących zaspokoić potrzeby związane z rozwojem turystyki „bliżej natury"[www.klasterturystyczny.pl] Obszar PLGD jest jak najbardziej predysponowany do zaspokajania zróżnicowanych potrzeb turystycznych. Dlatego rozwój infrastruktury turystycznej powinien być ważnym kierunkiem rozwoju obszaru PLGD. Rozwój turystyki wpływa na rozwój innych, okołoturystycznych branż. Mieszkańcy upatrują szanse rozwojowe obszaru także w organizacji prestiżowych imprez sportowych na obszarze PLGD. Jako **szansę rozwojową** można również wskazać możliwość współpracy samorządów, przedsiębiorców i organizacji w ramach subregionów oraz stopniowy rozwój współpracy transgranicznej (Euroregion TATRY) i międzynarodowej pomiędzy samorządami, przedsiębiorcami, organizacjami z obszaru PLGD. **Szansą rozwojową dla obszaru PLGD** są środki finansowe dostępne w nowej perspektywie 2014-2020.

Sektor społeczny, w tym przedsiębiorczość społeczna i jego wpływ na rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Nie można zapominać o działających na obszarze LGD organizacjach społecznych (w tym fundacjach, stowarzyszeniach, klubach sportowych itd..), które są niewątpliwym źródłem i świadectwem podejmowania różnorodnych oddolnych inicjatyw przez mieszkańców obszaru, angażujących się w życie lokalnej społeczności, czy rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, czyli aktywnego i zdolnego do samoorganizacji, określania i osiągania wyznaczonych celów bez impulsu ze strony władzy państwowej. Stanowią one wg danych GUS 3% podmiotów sektora prywatnego obszaru LGD (identycznie jak w Małopolsce). Na obszarze LGD w 2014 było ich zarejestrowanych 144, a najwięcej w Czarnym Dunajcu -62. Realizują cele m.in. z zakresu pożytku publicznego - działania na rzecz promocji i rozwoju obszaru i gmin, propagowania kultury góralskiej, ochrony dziedzictwa kulturalno- historycznego, edukacji, sportu, turystyki i aktywnego wypoczynku, rozwoju gospodarczego, przedsiębiorczości, os. niepełnosprawnych, wiary i wiedzy o kościele, samopomocy

mieszkańców, lecz jedynie 3 z nich w roku 2015 posiadało status OPP, uprawniający do pobierania tzw. „1% podatku". Na obszarze LGD oprócz kilku organizacji pozarządowych wpisanych do rejestru przedsiębiorców, nie działają żadne spółdzielnie socjalne, łączące cechy przedsiębiorstwa i organizacji społecznej. Wyniki konsultacji społecznych pokazały jednak zainteresowanie mieszkańców tworzeniem tego typu podmiotów, dlatego też LGD zamierza inicjować tego typu działania i wspierać przedsiębiorczość społeczną obszaru. Należy wspomnieć, iż powyższą ilość organizacji jeszcze bardziej powiększają organizacje niezarejestrowane, takie jak Koła Gospodyń Wiejskich, czy inne grupy nieformalne, które prężnie działają na obszarze LGD integrując lokalną społeczność. Mimo, że na terenie LGD mamy do czynienia z dość dużą liczbą organizacji społ., borykają się one jednak z wieloma barierami: głównie finansowymi i związanymi z zawiłościami przepisów, czy zasad aplikowania o środki zewnętrzne na swoją działalność, ale także tymi związanymi ze słabą współpracą samorządów, przedsiębiorców z tymi organizacjami, słabym potencjałem organizacyjnym, co zostało zgłoszone podczas konsultacji społecznych z mieszkańcami. Bariery te bezpośrednio ograniczają ich możliwości i wpływają na ogólnie słabe oddolne zaangażowanie się społeczności lokalnej w szeroko rozumiany rozwój regionu. Organizacje na spotkaniach konsultacyjnych zgłaszały wyraźną potrzebę pojawienia się możliwości i pomocy w aplikowaniu o środki finansowe, umożliwiające im realizację celów statutowych, czy doposażenie słabego potencjału technicznego, w sprzęty, stroje, instrumenty, itp. Nowa perspektywa programowania UE i zabudżetowane środki dają szanse na przełamanie powyższych barier. Oceniając aktywność obywatelską społeczeństwa obszaru LGD możemy posłużyć się także przejawianą frekwencją wyborczą podczas wyborów samorządowych w 2014 r. Dla całego obszaru LGD wyniosła średnio 44%, co było wielkością poniżej przeciętnej (56%) wśród wartości frekwencji innych gmin niebędącymi miastami na prawach powiatów.

3. RYNEK PRACY: GRUPY POZOSTAJĄCE POZA NIM, ZAGROŻONE UBÓSTWEM I WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM (GRUPY DEFAWORYZOWANE OBSZARU LGD)

Zgodnie z danymi BDL GUS łączna liczba zatrudnionych w powiecie nowotarskim i tatrzańskim w roku 2014 wynosiła 63.327os., z czego: 44% os. w sektorach- rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo; 23% w pozostałych usługach;17% w sektorach- handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja; a 14% w przemyśle i budownictwie.

Liczba osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym wynosiła na 1000osób w wieku produkcyjnym w roku 2014:

72 osoby - teren PLGD

73 osoby - teren powiatu nowotarskiego

87 osób - teren powiatu tatrzańskiego

66 osób- obszar województwa małopolskiego

75 osób - obszar Polski

Średni udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie LGD, w 2014 r wynosił 7,62 % (6,76 K i 8,4M), w latach: 2013-8,2%; 2012-7,8; 2011-6,7; 2010-6,2 (śr. powiaty 8%, Małopolska 6,6%).

Na obszarze PLGD wg. danych GUS, PUP Zakopane i Nowy Targ zarejestrowanych było w XII.2014 r. 2730 bezrobotnych, w tym 44% kobiet i 56% mężczyzn (22% bezrobotnych, łącznie z obu powiatów). Najmniejsza ilość os. bezrobotnych zarejestrowana jest w G. Biały Dunajec -362 os (13,26% bezrobotnych obszaru LGD), a największa w G. Czarny Dunajec -779os (28,53% bezrobotnych o. LGD). Trend co do ilości bezrobotnych na terenie LGD był rosnący, choć w 2014 ich liczba zaczęła maleć. Stopy bezrobocia powiatów tatrzańskiego i nowotarskiego wynosiły na koniec 2014r. odpowiednio 13,0% i 13,1%, co plasowało je na 15 i 16 miejscu (z 22) w Małopolsce, ze średnią dla obu powiatów w latach: 2013-14,3%; 2012-13,3; 2011-11,9; 2010-11,2. Wg. najnowszych danych PUP w Zakopanym i Nowym Targu (31.10.2015) średnia stopa bezrobocia obu powiatów wynosiła 11,7%.

Niekorzystnie wygląda trend długości pozostawania bez pracy, dotyczący zarówno obszaru LGD, powiatu oraz województwa, wskazujący, że im dłużej jest się w grupie bezrobotnych tym ciężej opuścić jej szeregi, a dodatkowo występuje tzw. bezrobocie dziedziczne. Na terenie LGD jest zarejestrowanych 733 bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 2 lat (27% bezrob.). Najwięcej bezrobotnych z terenu LGD to osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (1006) oraz zas. zawodowym (844), stanowiąc 68% ogółu bezrobotnych obszaru LGD (podobna sytuacja jest w powiatach z wynikami 61% (TAT) i 60%(NT). Drugą grupą znajdującą się w najniekorzystniejszej sytuacji są osoby młode (do 35 roku życia), które są najliczniejszą grupą (1549-LGD, 6665-2 powiaty), stanowiąc wśród ogółu bezrobotnych 57%-LGD, 54 % powiaty. Dodatkowo należy wspomnieć, iż osoby młode to głównie osoby z niskim lub żadnym stażem zawodowym (0-5 lat), które stanowią 40% ogółu bezrobotnych na terenie LGD, a łącznie w 2 powiatach 38%. Są oni

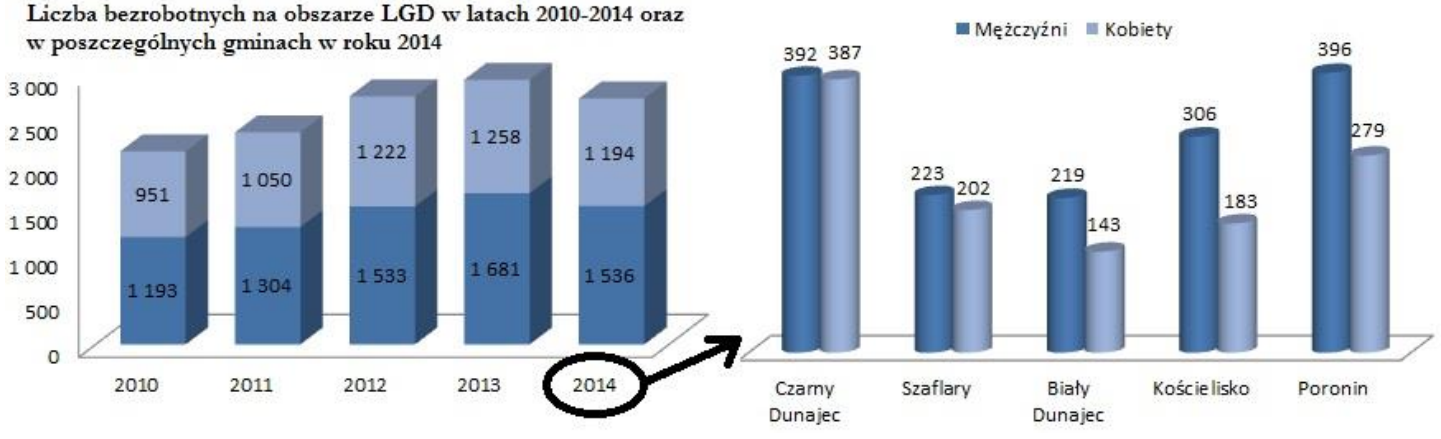

kolejną grupą defaworyzowaną, najczęściej borykającą się z problemem znalezieniem pracy. Nawet w sytuacji jej znalezienia z racji tego, iż podaż osób młodych na rynku pracy jest spora, a ich wykształcenie i poziom doświadczenia na porównywalnym poziomie, pracodawcy oferują im najniższe możliwe wynagrodzenia, często na tzw. umowy śmieciowe. Niskie zarobki uniemożliwiają im rozwój (nie mówiąc już o założeniu własnej działalności), a obawa przed utratą pracy i jakichkolwiek środków do życia powoduje akceptację tej niekorzystnej sytuacji i brak odwagi na zamianę jej na lepszą. Kolejną grupą defaworyzowaną regionu są rodziny wielodzietne, czyli rodziny posiadające na utrzymaniu co najmniej 3 dzieci, stanowiące ponad 21 % i 17% wszystkich rodzin powiatów nowotarskiego i tatrzańskiego (GUS 2011). P. nowotarski zajmuje ze swoim wynikiem, zaraz po p. limanowskim i nowosądeckim czołowe miejsce w województwie. Zgodnie z raportem GUS „Sytuacja gospodarstw domowych w 2014 …" to właśnie rodziny wielodzietne znalazły się w najgorszej sytuacji materialnej, a ich przeciętny dochód rozporządzalny na osobę był niższy o ok. 40%, a wydatki na osobę niższe o ok. 36% niż średnia krajowa. Potwierdza to fakt, iż często są to są to rodziny ubogie, korzystające z pomocy społecznej przez ograniczone możliwości finansowe ich nierzadko bezrobotnych członków-głównie kobiet/matek z uwagi na wykluczenia z aktywności zawodowej (macierzyństwo), stereotypową rolę społeczną (gospodyni domowej i opiekunki), narażenie na duże bariery w znalezieniu pracy, co tym samym powoduje większe bezrobocie i ubóstwo w tej grupie defaworyzowanej. Rodziny te nie mogą uczestniczyć w życiu społeczności lokalnej w takim wymiarze, w jakim uczestniczą rodziny nieborykające się z problemami finansowymi. **Szczególnie zatem dedykowane tym właśnie grupom będą operacje nakierowane z jednej strony na rozwój ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjno-kulturalnej, a z drugiej umożliwiające samozatrudnienie i pogodzenie życia zawodowego z rodzinnym. To, że bezpośrednim skutkiem bezrobocia jest wzrastająca liczba osób zagrożonych wykluczaniem społecznym, m.in. przez ubóstwo, patologie, które dotykają każdą z powyższych grup, nie trzeba przypominać. Należy jednak pamiętać o konieczności wprowadzenia mechanizmów i sposobów jego jak najskuteczniejszego niwelowania- operacje pobudzające lokalną przedsiębiorczość i powstawanie nowych miejsc pracy, umożliwiające samozatrudnienie oraz zatrudnienie innych.** [PUP *w Zakopanym i Nowym Targu oraz BDL GUS 31.12.2014]*

4. UWARUNKOWANIA ORAZ SPÓJNOŚĆ PRZYRODNICZA I GEOGRAFICZNA OBSZARU

Obszar PLGD położony w obrębie tych samych jednostek fizyczno-geograficznych i geologicznych, pomiędzy główną granią Tatr, Beskidem Żywieckim a Gorcami, wpływa na spójność terytorialną i dużą liczbę cech wspólnych gmin partnerskich. Podhale charakteryzuje się urozmaiconym typem rzeźby, o sporych różnicach wysokości przekraczających na obszarze LGD 1700m., lecz w pewnej części równinnym. Wyróżniamy tu należące do makroregionu Obniżenia Orawsko- Podhalańskiego: „Kotlinę Orawsko – Nowotarską", składającą się z 2 kotlin (o wysokościach od 490 do 650 m n. p. m); Pogórze Spisko- Gubałowskie (ciąg wzniesień, o wysokościach od 1000 do 1300 m. n. p. m.); Pas Skałkowy rozdzielający Kotlinę i Pogórze (o szerokości 2 do 6 km, wysokościach od 670 do 1052 m. n. p. m.); Rów Podtatrzański (tzw. Skalne Podhale - subsekwentne obniżenie oddzielające Pogórze Spisko-Gubałowskie od Tatr. Z dnem na poziomie 750 - 1000 m n.p.m.); jak również Tatry Zachodnie i Tatry Wschodnie, należące do makroregionu Łańcuch Tatrzański.

Zbliżony górski typ ukształtowania terenu obszaru i wybitne walory krajobrazowe, znakomite warunki do uprawiania sportów zimowych predysponują jak najbardziej do rozwoju turystyki i rekreacji(bliskość Tatr, których rozległa panorama jest widoczna z całego obszaru Podhalańskiej LGD). Tatry - są najwyższym masywem górskim w Karpatach Zachodnich zajmują w granicach Polski 174 km^2. Najwyższe szczyty Tatr Zachodnich i równocześnie najwyżej położone szczyty w granicach LGD to: Bystra (2248 m), Raczkowa Czuba albo Jakubina (2189 m). Po polskiej stronie Tatr Zachodnich znajdują się następujące urzekające doliny w granicach LGD: Chochołowska z Jarząbczą i Staroróbociańską, Kościeliska z Tomanową, Miętusią i Małej Łąki. Rzeźba Tatr Zachodnich ma przeważnie charakter erozyjny i krasowy, a w wapiennych częściach gór występują liczne jaskinie. Na terenie polskiej części Tatr odkryto ich do tej pory ponad 650, ale tylko szóstka jaskiń jest udostępniona turystom, w tym pięć w granicach LGD (Dolinie Kościeliskiej): Mylna; Obłazowa; Raptawicka; Smocza Jama oraz Mroźna. Najdłuższa z jaskiń dochodzi do 6 km długości, a najgłębsza do 772 m głębokości (Jaskinia Wielka Śnieżna w Dolinie Małej Łąki). Występują tu ponory, w których to giną niespodziewanie wody potoków, suche odcinki dolin i wywierzyska, z których woda wypływa ponownie na powierzchnię. Grzbiety Tatr Wschodnich przewyższają o 300-400 m grzbiety Tatr Zachodnich. Najwyższy szczyt Polski i polskich Tatr Rysy 2499 m n.p.m leży w granicach gminy Bukowina Tatrzańska, a najwyższym szczytem Tatr Wschodnich w granicach LGD pozostaje Wielka Korzysta 2192 m n.p.m. Krajobraz Tatr posiada wyraźnie charakter krajobrazu alpejskiego, a część Tatr Wschodnich nosi typowe piętno wysokogórskiej rzeźby glacjalnej. Pasmo Tatr zostało objęte ochroną - Tatrzańskim Parkiem Narodowym(TPN). Występują tu doliny, żleby, przełęcze itp., a także piętrowy układ roślinności wynikający z gradientu wysokościowego. Obszar LGD charakteryzuje się nie tylko bogatymi i różnorodnymi zbiorowiskami zwierzęcymi, ale i unikatowymi w skali kraju i Europy zbiorowiskami roślinnymi. W TPN można wyróżnić ponad 50 ważniejszych zbiorowisk roślinnych, tworzących poszczególne piętra roślinne, na które składa się 1000 gatunków roślin naczyniowych, a wśród nich 102 gatunki roślin chronionych (91 ściśle). Dla 14 górskich taksonów chronionych Tatry są jedynym obszarem występowania w Polsce (limba, goździk lodowcowy, goryczka krótkołodygowa).

Sieć rzeczna ma charakter konsekwentny, a główne doliny są dosyć głęboko wcięte, szerokie i towarzyszą im żwirowe terasy plejstoceńskie. Na zboczach dolin często występują formy osuwiskowe. Wypływające z Tatr potoki dały początek Białce oraz Czarnemu i Białemu Dunajcowi oraz wytworzyły tu trzy kotlinki: Kościeliską, Zakopiańsko-Poronińską i Jaworzyńską. W dorzeczu dwóch ostatnich rzek położony jest cały obszar LGD. Tatry - położone na europejskim dziale wód, po stronie polskiej posiadają ponad 1000 źródeł. Woda w potokach tatrzańskich, choć uboga w składniki mineralne jest krystaliczne czysta i nadaje się do picia. W rejonie Tatr Zachodnich znajdują się wywierzyska o wydajności kilkuset litrów na sekundę. Prócz wielu potoków Tatry charakteryzują się także dużą ilością stawów polodowcowych, które stanowią jeden z najcharakterystyczniejszych elementów tatrzańskiego krajobrazu. Wprawdzie najsłynniejsze jeziora tatrzańskie- największe: Wielki Staw Polski (34,5 ha) i Morskie Oko oraz najgłębsze: Wielki Staw Polski (79 m) i Czarny Staw pod Rysami (76 m) leżą poza obszarem LGD, ale i w jego granicach znajduje się wiele malowniczych

jezior, jak Smreczyński i Czerwony Staw, Dudowe Stawki. Dodatkowo Podhale nadal pozostaje regionem Polski gdzie znajdują się jedne z większych zasobów wody. Środkowa i wschodnia część obszaru odwadniana jest przez wspomniane Czarny i Biały Dunajec wraz z dopływami, a północno-zachodnią część gminy Czarny Dunajec przez Orawę, która to wpływa do Morza Czarnego (wododział europejski). Cały PLGD został zakwalifikowany jako obszar o niekorzystnych warunkach gospodarowania „ONW Górskiego".

Klimat, gleby i lesistość. Tatry charakteryzują się klimatem wysokogórskim strefy umiarkowanej, z piętrowym układem stref klimatycznych., dużą zmiennością stanów pogody, gwałtownymi spadkami ciśnienia, dużą wilgotnością względną powietrza i roczna sumą opadów atmosferycznych (średnio ok. 1600 mm), zjawiskiem inwersji wyżowej, powodującym powstawanie kotlin chłodu. Średnie temperatury roczne wynoszą od około 6° C u do ok. -4°. Zarówno tu jak i na Podhalu występuje lokalny wiatr fenowy zwany Halnym - silny, ciepły i suchy, którego prędkość przekracza 50 m/s, a niejednokrotnie nawet 169 km/h. Jest on sprawcą odwilży, nierzadko poprzewracanych drzew i lawin kamienistych oraz śnieżnych. Często także wieje również bardzo silny wiatr Orawski. Innymi zjawiskami meteorologicznymi, z którymi może zetknąć się w Tatrach turysta są Ognie Świętego Elma oraz Widmo Brocken. Surowy klimat Podhala charakteryzuje natomiast znaczna amplituda rocznej temperatury, długa i mroźna zima, lato krótkie, trwające przeważnie około 2 miesięcy i letnie maksimum opadów. Typowym zjawiskiem pogodowym na Podhalu (podobnie jak w Tatrach) jest inwersja temperatury. Wzniesienie nad poziom morza, bogata i unikalna rzeźba terenu powoduje występowanie piętrowego układu stref termicznych i opadowych oraz znaczne zróżnicowanie klimatów lokalnych kotlin i dolin, zboczy i grzbietów górskich. Średnie temp. w miesiącach wiosenno-letnich to 9,5 ° C do ok. -3,5 ° C w miesiącach zimowych. Średnia rocznych opadów na obszarze jest stosunkowo niska i wynosi 851 mm. Opad w postaci śniegu stanowi 25% całej sumy opadów. Pokrywa śnieżna trwa średnio 111 dni (od połowy XI do połowy IV, a czasami dłużej). Średnia grubość pokrywy śnieżnej wynosi około 25 cm, a maksymalna może przekraczać 1 metr. Krótki okres wegetacyjny (zaledwie 190 dni) nie sprzyja rolnictwu. Warunki klimatyczne Podtatrza natomiast sprzyjają turystyce i wypoczynkowi na obszarze LGD, choć należy wziąć pod uwagę Halny, który lubi pokrzyżować plany narciarzom, czy globalne zagrożenie zmianami klimatycznymi. Większość gleb na Podhalu ma niską i bardzo niską rolniczą przydatność. Dominują tu wietrzeniowe gleby gliniaste, rzadziej piaszczysto-gliniaste, mniej lub bardziej szkieletowe. Na obszarze Tatr gleby inicjalne i słabo wykształcone zajmują ok.45% powierzchni; gl. bielicowe ok. 30% pow.; rędziny i pararędziny ok.15% pow.; gl. brunatne ok.5% pow.; pozostałe gleby (mady, gl.glejowe, torfowe, murszowe) ok.5% pow. Ogólnie tatrzańskie gleby maja bardzo niską przydatność dla celów rolniczych. Należy zaznaczyć, iż rolnicza przydatność gleb w obszarach górskich zależy często w większym stopniu od stref wysokościowych i nachylenia stoków, a w mniejszym stopniu od rodzaju gleby. Cześć gleb Podhala ze względu na przydatność rolniczą została zaliczona do kompleksu trawiasto – owsianego. Jednak większość klasyfikacji jest zgodna i określa rolnicza przydatność tych gleb jako niską. Ze względu na klasyfikację bonitacyjną gleby na obszarze LGD należą do najsłabszych w kraju. Dominują tu gleby V klasy stanowiące przeszło 40% użytków rolnych. W dalszej kolejności są gleby IV klasy i najsłabsze gleby VI klasy. Ogólnie gleby niskiej jakości (V i VI klasa) stanowią ponad 61% wszystkich gleb w obrębie użytków rolnych (w woj. małopolskim ich udział wynosi nieco ponad 30%). **Mieszkańcy terenu LGD, napotykający niekorzystne warunki do uprawy roli, zmuszeni są kierować swoje działania w kierunku działalności pozarolniczej. Nie jest to jednak zadaniem prostym ze względu na różnorodne ograniczenia jakie napotykają, np. brak środków na wdrożenie i realizację pomysłów. To ostatnie rzutuje także na tych, którzy zajmują się powszechnym przetwórstwem, np. mlecznym czy owocowym, którzy przez kosztowne, zawiłe i skomplikowane procedury prawne nie są w stanie wykorzystać w pełni posiadanego potencjału, także w kierunku rozwoju produkcji ekologicznej, modnej obecnie zdrowej żywności i produktów ekologicznych, jakże poszukiwanych przez turystów. Rozwój rolnictwa ekologicznego, moda na zdrowy styl życia, produkty ekologiczne może być szansą rozwojową dla gospodarstw rolnych z obszaru PLGD.** Lasy: Obecne zbiorowiska leśne to w dużej mierze wtórne drzewostany, na Pogórzu Spisko- Gubałowskim drzewostany świerkowe lub świerkowo jodłowe, a w Kotlinie Orawsko - Nowotarskiej podmokłe bory sosnowo - świerkowe. Przeciętna lesistość na obszarze Podhalańskiej LGD wynosi 31% -17039 ha (2% więcej niż w województwie). Przodują tu pod tym względem południowe gminy - Kościelisko (7985,92 ha) i Poronin (4446,7 ha), gdzie ponad połowę ich powierzchni stanowią lasy (odpowiednio 57,9% i 52,5%), następnie gminy Biały i Czarny Dunajec oraz Szaflary (15,1%;15%;14,6%). Wśród gmin wchodzących w skład PLGD widać pod tym względem duże zróżnicowanie, skorelowane z ukształtowaniem powierzchni oraz powierzchnią obszarów chronionych w TPN. **Duża lesistość to niewątpliwie ogromny atut z punktu widzenia poziomu atrakcyjności obszaru, turystyki, czy rekreacji, ale i także przemysłu drzewnego. Nie można jednak przy tym zapominać o konieczności ciągłej ochrony posiadanego dziedzictwa przyrodniczego, chociażby przez zwiększenie świadomości mieszkańców obszaru w tym zakresie.**

Obszary objęte ochroną. Ze względu na unikalne walory przyrodnicze całość (100%) obszaru PLGD zakwalifikowana jest do obszarów prawnie chronionych (o. chronionego krajobrazu - 77,7% i parki narodowe - 22,3%). Do występujących w granicach PLGD form ochrony przyrody zaliczamy: park narodowy, rezerwaty, 16 pomników przyrody oraz obszary zakwalifikowane do sieci Natura 2000. Tatrzański Park Narodowy utworzony w 1954r. leży na obszarze 21164 ha przy granicy ze Słowacją, w południowej części województwa małopolskiego, na terenie gmin Kościelisko, Poronin (teren LGD), Zakopane i Bukowina Tatrzańska. Obejmuje całe Tatry po stronie polskiej, chroniąc jedyny w Polsce i między Alpami, a Kaukazem masyw o charakterze alpejskim. Jego powierzchnię zajmują głównie lasy (71.5%) i zbiorowiska wysokogórskich hal i turni (26.7%) .Ochroną ścisłą objęto 11514 ha (54.4%), z czego 6149 ha to ekosystemy leśne. W granicach LGD istnieją następujące rezerwaty: Hala Pisana, Tomanowa i Pyszna, masyw Kominiarskiego Wierchu, Dolina Staroróbociańska, Jarząbcza i Chochołowska Wyżnia, Łysa Skałka, Regle Zakopiańskie, Koryciska, Bobrowiec. Natura 2000 to spójna Europejska Sieć Ekologiczna obszarów chronionych tworzona na terytorium UE, celem zachowania siedlisk naturalnych oraz ważnych gatunków. Zróżnicowana, unikalna, bogata flora (ok. 1000 gat. roślin naczyniowych) i fauna obejmują wiele gatunków zagrożonych i rzadkich w Polsce oraz objętych ochroną prawną (wiele z nich to jedyne w Polsce). W ramach Natura 2000 na terenie PLGD znajduje się: **obszar Ostoja ptasia o randze europejskiej E 72** (21069,7 ha Tatr), gdzie chroni się co najmniej 31 gatunków ptaków, 28 typów siedlisk, 15 gatunków zwierząt i 7 gatunków roślin (w tym 6 gatunków priorytetowych). Tatry to jedyne w

Polsce ostoje kozicy Rupicapra i świstaka Marmota, darniówki tatrzańskiej Microtus tatricus i traszki karpackiej, a także centrum endemizmu w tej części Europy. Stwierdzono tu występowanie 32 taksonów roślin naczyniowych, zaliczanych do endemitów karpackich. Są tu jedyne w Polsce stanowiska Cochlearia tatrae i Pulsatilla slavica oraz mocna populacja Campanula serrata. Kolejny obszar to **Torfowiska Orawsko-Nowotarskie** (o pow. 7363,4 ha), cenny kompleks zbiorowisk torfowiskowych, gdzie stwierdzono występowanie 4 rodzajów siedlisk i 11 gatunków, rasy (podgatunki) ryb-płoć karpacka Rutilus rutilus carpathorossicus, kiełb dunajski Gobio gobio obtusirostris i certa Vimba vimba carinata. Jedyne miejsce występowania czerwca Ericcocus podhalensis. Występuje tu jedna z 3 najliczniejszych w Polsce populacji szlaczkonia torfowiskowego Colias palaeno, a także kilka innych zagrożonych w skali kraju gatunków bezkręgowców, jak i ptaków.

Piękny obszar, spójny przyrodniczo i klimatycznie, z oszałamiającymi walorami krajobrazowymi, ogromnym potencjałem turystycznym, w tym także do uprawiania sportów zimowych, daje możliwości rozwoju różnorodnych form turystyki i rekreacji, w tym turystyki jednodniowej, pieszej, rekreacyjnej, rowerowej, konnej, agroturystyki oraz przedsiębiorczości mieszkańców m.in. w tym zakresie, ale także i przetwórstwa. Wymaga to jednak nie tylko szerokiej promocji terenu, wzbogacenia oferty czasu wolnego i infrastruktury turystyczno-rekreacyjno-kulturalnej, ale także działań mających na celu utrzymanie otaczającego środowiska w stanie niepogorszonym. Pokrywa się to z pożądanymi przez mieszkańców LGD kierunkami rozwoju obszaru zgłaszanymi podczas spotkań konsultacyjnych.

Stan środowiska i czystość wód. Zgodnie z „Oceną jakości powietrza w woj. małopolskim w 2014 roku" stacje pomiarowe w Nowym Targu i Zakopanem zanotowały: wielokrotne przekroczenia dziennego dopuszczalnego poziomu pyłu zawieszonego PM10; średniorocznego stężenia benzo(a)pirenu i pyłu zawiesinowego PM2,5, co wpływa na ogólne zanieczyszczenie powietrza na terenie LGD, który pod tym kątem uzyskał najgorszą klasę C, w związku z: zagrażającą zdrowiu i życiu emisją zanieczyszczeń; rolnictwem; lokalnymi warunkami rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń i ponadregionalnymi zanieczyszczeniami gazowymi i pyłowymi. Kontrolą i ewidencją objęto emisję z punktowych źródeł zanieczyszczeń (zakładów przemysłowych), natomiast dominująca emisja z pozostałych źródeł (tzw. niska emisja - użytkowanie domowych pieców węglowych, czy transport drogowy) ze względu na charakter i rozproszenie trudna do zbilansowania, nie jest kontrolowana. Powyższe problemy wiążą się głównie z niską wiedzą i świadomością ekologiczna mieszkańców, zwyczajnie niedbających o środowisko (pośrednio spowodowana słabą oferta edukacyjna w tym zakresie, a także ekologii, czy zdrowego stylu życia). Swoją niewiedzą wpływają oni także na stan wód obszaru LGD, gdyż największym zagrożeniem jest tu działalność gospodarcza (pobór wód na różne cele, wprowadzanie ścieków komunalnych i przemysłowych oraz zanieczyszczenia obszarowe, spływające z wodami opadowymi), niski poziom wiedzy mieszkańców na temat gospodarowania odpadami, słaba sieć wodno-kanalizacyjna i niski % ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków komunalnych. Według oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych w Małopolsce w 2014 r., prowadzonej przez WIOŚ w Krakowie, na obszarze LGD Klasyfikacja stanu jednolitych części wód powierzchniowych w województwie małopolskim w 2014 roku wykazała, iż niestety Biały Dunajec na odcinku Poronin zaliczony został do niekorzystnej III kategorii, ze względu na jego potencjał ekologiczny oraz mała część wód obszarów chronionych z terenu LGD nie spełnia specyficznych dla tej kategorii wymagań. Jednak nie cały obszar LGD charakteryzuje się zanieczyszczeniem środowiska i złym stanem wód. Przykładem tego są wyższe partie obszaru LGD i wciąż uznawany za „wolny od zanieczyszczeń" teren Tatrzańskiego Parku Narodowego, gdzie występują czyste potoki, jeziora i stawy górskie, czemu dowodzą bytujące tam gatunki ryb. Niestety istnieje bardzo mała granica dzieląca ten teren od napływu zewnętrznych zanieczyszczeń, dlatego należy podjąć wszelkie możliwe działania prewencyjne w tym zakresie. Według danych GUS 2013 na całym obszarze LGD funkcjonują jedynie 3 oczyszczalnie: w G. Czarny Dunajec -1 (4 przydomowe); G. Szaflary-1 (5 przydomowych) i 1 – w G. Poronin (90 przydomowych). W Gminach Kościelisko i Biały Dunajec funkcjonuje 25 i 7 oczyszczalni przydomowych. O słabym poziomie infrastruktury technicznej świadczą niekorzystne dla całego obszaru LGD wskaźniki średniego % ludności korzystających z instalacji: kanalizacyjnej -37,52%; wodociągowej- 39,32% i gazowej – 0,36%. Na terenie Gmin obszaru LGD w ramach gospodarki odpadami wprowadzono system gospodarowania odpadami komunalnymi, który wymaga, aby każdy właściciel nieruchomości zadeklarował się czy będzie gromadził odpady w sposób selektywny lub też nie, od czego uzależniona jest opłata za ich wywóz. Mimo, iż poprzednich latach ograniczono masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania oraz wzrósł poziom recyklingu, to wciąż problemem jest niewiedza mieszkańców nt. właściwej segregacji różnego rodzaju odpadów i dokonywania tego w sposób poprawny. Bardzo trudnym także do rozwiązania problemem jest wciąż składowanie odpadów komunalnych na tzw. „dzikich" wysypiskach, których lokalizacja stwarza zagrożenie dla cennego otaczającego środowiska na obszarze LGD. **W celu ochrony zdrowia, życia, posiadanego bogactwa przyrodniczego oraz sprostania państwowym i unijnym regulacjom w tym zakresie (restrykcyjny dla Polski „Pakiet energetyczny 3 x 20", zakładający do 2020 r. 20% 1. zmniejszenie emisji CO_2, 2. zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych i 3.efektywności energetycznej) należy wprowadzić działania wdrażające te założenia w życie codzienne regionu, przez, po pierwsze: edukację mieszkańców w zakresie ekologii i ochrony środowiska, a następnie: usprawnienie gospodarki wodno-ściekowej, ograniczenie zanieczyszczeń dopływających do wód, wymianę źródeł ogrzewania na ekologiczne (np. gazowe lub elektryczne), czy większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.** Do tych ostatnich zaliczamy energię słoneczną. Na terenie LGD i generalnie w Polsce istnieją dość dobre warunki do wykorzystania energii promieniowania słonecznego, przez technologie oparte na wykorzystaniu kolektorów słonecznych, gdyż średnia roczna gęstość promieniowania słonecznego w Polsce na płaszczyznę poziomą to 1100 kWh/m2, a średnie usłonecznienie wynosi 1600 h/rok. Średnioroczna wielkość promieniowania słonecznego na obszarze Polski gdzie zlokalizowane są gminy LGD to ok. 950 kWh/m2/rok i jest to wciąż dobra potencjalna użyteczność energii słonecznej, która odpowiada zużyciu 100 l oleju opałowego lub 100 m3 gazu ziemnego. Obecnie jednak oprócz gminy Czarny Dunajec, która dofinansowała montaż 460 kolektorów słonecznych na budynkach użyteczności publicznej i osób prywatnych, instalacje solarne są raczej nieliczne, nie mają one znaczenia w gospodarce energetycznej obszaru LGD, można je traktować, jako obiekty referencyjne przyszłych instalacji, ze względu na **brak możliwości finansowych mieszkańców terenu do zwiększenia poziomu ochrony środowiska w tym kosztownym zakresie.** Wody

geotermalne - Całe Podtatrze, w tym teren LGD (Szaflary, Biały Dunajec, Poronin, Chochołów, Szymoszkowa) jest obszarem występowania bogatych i wydajnych złóż geotermalnych, które w dobie kryzysów energetycznych, wywoływanych skokowymi wzrostami cen konwencjonalnych nośników energii, stają się coraz bardziej docenianym bogactwem. Prekursorem pozyskiwania energii z wnętrza Ziemi był IGSMiE. W latach 1989-1993 w miejscowości Bańska Niżna (gmina Szaflary) został zaprojektowany i uruchomiony pierwszy w Polsce Doświadczalny Zakład Geotermalny PAN. Do geotermalnej sieci ciepłowniczej zostało podłączonych wówczas kilka pierwszych budynków, produkcja ciepła odbywała się w oparciu o dwa otwory: Bańska IG-1 i Biały Dunajec PAN-1. W 1994 r. uruchomiono pilotażową instalację ciepłowniczą, która z czasem była rozbudowywana. Obecnie system ciepłowniczy liczy ponad 100 km sieci ciepłowniczych i zaopatruje w ciepło 1483 odbiorców (stan na 31.12.2013), a proces rozbudowy i podłączania nowych odbiorców trwa nadal. Energia wodna- na obszarze LGD istnieje 5 elektrowni wodnych na rzece Białym Dunajcu w Szaflarach, Koniówce, Czarnym Dunajcu (na Młynówce)i Podczerwonem (tutaj także 2 elektrownie wiatrowe).

5. UWARUNKOWANIA I SPÓJNOŚĆ HISTORYCZNA OBSZARU

Początki osiedlania Podhala w czasach nowożytnych i wspólna historia sięgają czasów Kazimierza Wlk., gł. pn. część Kotliny Nowotarskiej. Próbowały tu osadnictwa: zakony, rycerstwo, osadnicy nizinni, niemieccy i saksońscy ze Śląska. Początki wiosek Biały Dunajec, Czarny Dunajec sięgają nawet czasów ostatnich Jagiellonów i Batorego. W następnej kolejności osadnictwo wkraczało na tereny Skalnego Podhala, ok. 1620r. powstaje Poronin jako odrębna wioska, a w1623r. Kościelisko. Kolonizacja i osadnictwo spotkało się z falą koczowniczych plemion wołoskich, ruskich i madziarskich Kuruców, dysponujących unikalną wiedzą nt. hodowli owiec i bydła, ich leczenia, przerobu produktów zwierzęcych, organizacją wypasu wysokogórskiego, co zostało szybko przejęte i odtąd gospodarka rolna tego rejonu przyjęła pastersko-hodowlany charakter. Ta wieloetniczna i wielokulturowa mieszanka zlała się z czasem w jednolitą populację o jednakowej mowie – tutejszej gwarze, polskiej świadomości narodowej, silnej lokalnej tożsamości kulturowej i katolickiego wyznania. To tu miało miejsce kontrowersyjne i nieco tajemnicze antyfeudalne powstanie Kostki Napierskiego z 1651r oraz pół legendarna przeprawa króla Jana Kazimierza przez góry do zamku w Lubowni w czasie potopu szwedzkiego, po której w świadomości utrwalił się fakt bytowania tu bitnego, odważnego i oddanego królowi ludu. W latach 1769-70 Austria zaanektowała te tereny i włączyła w skład monarchii habsburskiej, a następnie do nowej prowincji - Galicji. Własność królewską przejął skarb austriacki. Zaborcy szybko przystąpili do eksploatacji zasobów tej ziemi nie dając w zamian prawie nic, przez co szerzyła się tu bieda, zacofanie i stagnacja gospodarki. Nastąpiła germanizacja szkolnictwa i urzędów, masowy pobór rekruta. Ostoją polskości pozostał jedynie Kościół i tylko tu górale mogli chronić swego polskiego ducha przed całkowitym wynarodowieniem. W 1846r wybuchło anty-austriackie chłopskie powstanie Chochołowskie. Gdy nastąpiło nadanie autonomii Galicji, powrócił język polski do szkół i urzędów, zrealizowano budowę linii kolejowej z Krakowa przez Chabówkę, Nowy Targ, Podczerwone i dalej do Wiednia, która przez pewien czas była główną linią do stolicy monarchii. Rozpoczął się z czasem coraz liczniejszy napływ turystów i letników, zachęconych wcześniejszymi / Staszic, Pol i in./ entuzjastycznymi opisami piękna tej krainy. „Odkrycie" Zakopanego przez dr. T. Chałubińskiego z końcem XIX w. spowodowało napływ doń znacznej liczby przedstawicieli świata naukowego, twórczego i artystycznego, oczarowanych tutejszą żywą i unikalną kulturą ludową, pięknem krajobrazu i przyrody. Rozpropagowali te walory wśród rodaków z innych części podzielonego kraju, na czym skorzystały: Poronin, i Kościelisko, czy też Biały Dunajec. Zaczął następować rozwój turystyki wspinaczkowej, nowej dziedziny sportu- narciarstwa, powstał nowy prestiżowy licznie uprawiany zawód przewodnika tatrzańskiego. Czas ten to także okres to budowy linii kolejowej, która była kolejnym impulsem rozwojowym dla tych terenów, nastąpił bowiem dalszy wzrost liczby przyjezdnych – kuracjuszy, turystów, letników, a także miłośników coraz popularniejszych sportów zimowych. I Wojna Światowa przyniosła śmierć setek górali z tych stron na różnych frontach, a trudny okres budowy Polski Niepodległej, rozpoczęty walką o granice państwa, wojną polsko-bolszewicką i z Ukrainą, przyniósł również konflikt z Czechosłowacją o tereny Spisza, Jaworzyny i Orawy. Po przyłączeniu polskiej części Spisza i wymianie 2 wsi (Suchej Góry i Głodówki) na część Lipnicy Wlk. na Orawie, doszło do nietrwałego uregulowania sporów granicznych. II Wojna Światowa, rozpoczęta wkroczeniem wojsk niemieckich, przyniosła znów przesunięcie granic do stanu z czasów austriackich, ale przede wszystkim niesłychany terror, wywózki do Rzeszy oraz obozów pracy i koncentracyjnych. Zakopane przekształcono w kurort dla wojska i całego niemieckiego aparatu przemocy. Zamarł ruch turystyczny, ale cały czas trwał polski opór – szlaki górskie przemierzali kurierzy, działały oddziały partyzanckie, a w 1941r założono organizację do walki z okupantem -Konfederację Tatrzańską, która jednak została rozbita. Planowano stworzyć z górali nowy naród – Goralenvolk, o rzekomo germańskim pochodzeniu, co było absurdalną próbą podważenia polskiej tożsamości góralskiego ludu. Akcja ta nie przyniosła spodziewanych efektów, a odpowiedzialny za nią działacz góralski, pochodzący z zasłużonej rodziny, został stracony przez AK-owskie podziemie. Po utworzeniu w 1954r. Tatrzańskiego Parku Narodowego nastąpiło wywłaszczenie, wykup własności prywatnej i wyrugowanie całego pasterstwa z obszaru Parku. Przywrócono je w ograniczonym- kulturowym zakresie dopiero po 1980 r. Obecnie pasterstwo i hodowla owiec, niegdyś podstawa gospodarki tych terenów, przeżywa wyraźny regres i traci swoją pierwszoplanową rolę na rzecz turystyki i agroturystyki. Wielowiekowe dziedzictwo utrzymała Wspólnota Leśna i prowadzi dalej gospodarkę leśną w Zachodnich Tatrach. Po wojnie nastąpiła masowa emigracja zarobkowa górali do Ameryki. Szacuje się, że połowa populacji góralskiej mieszka w kraju, druga zaś, za oceanem lub w innych krajach świata. Liczne zabytki i pamiątki historyczne, które przetrwały do dziś, mimo osobliwej i trudnej historii, to przede wszystkim dzieła miejscowych rzemieślników – atrakcyjna i niepowtarzalna architektura regionu - budynki mieszkalne i gospodarcze oraz kościółki i kaplice. Zachowało się wiele starych, jeszcze przed – Witkiewiczowskich domostw w każdej z wiosek, np. w Chochołowie. Odznaczają się one charakterystycznymi proporcjami i zdobieniami snycerskimi oraz tradycyjnym podziałem przestrzeni mieszkalnej. Znajduje się tu bardzo wiele starych budynków gospodarskich, stodół, spichlerzyków, kolib i szałasów (ściśle związanych z pasterską i hodowlaną tradycją regionu) np. w dolinach: Chochołowskiej i Kościeliskiej, a w samym Kościelisku gniazdo rodowe Krzeptowskich (zabytkowy dom Sabały). Zachowało się również kilka starych obiektów rzemieślniczych – kuźni, młynów i foluszy, tartaków i stolarni. Dużą wartość zabytkową mają również obiekty sakralne(przeważnie drewniane) np. kościół MB Szkaplerznej z 1910 – 12 r. w Witowie, czy kaplica w przysiółku Płazówka, wiele innych krzyży i kapliczek wotywnych, rozproszonych po wsiach i przysiółkach, upamiętniających ważne zdarzenia z życia

tutejszej społeczności (np. kapliczka w Dolinie Chochołowskiej), ślady prowadzonej w Tatrach eksploatacji górniczej (Stara Robota) i poszukiwaczy rzekomych skarbów, obszar wieloletniej eksploatacji złóż torfu w gm. Czarny Dunajec, (posiadający również cenne walory przyrodnicze z racji unikalnej roślinności i bogatej fauny), i wiele, wiele innych. Wszystkie zabytkowe obiekty tego terenu są utrzymane w dobrym stanie i stanowią słusznie przedmiot dumy jego mieszkańców, jako cenne świadectwo minionych czasów. Ogólnie na obszarze LGD istnieje 74 zabytków nieruchomych wpisanych do Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Małopolskiego, prowadzonego przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Krakowie (dane z maja 2015r.). Najwięcej w G. Czarny Dunajec (wieś Cho chołów)– 112 zabytków, w G. Poronin – 2, w G. Biały Dunajec – 1, w G. Kościelisko – 1,w G. Szaflary – 4.

Bogata historia terenu PLGD, zachowane zabytki i dziedzictwo historyczno-kulturowe z jednej strony są swoistą atrakcją turystyczną obszaru, z drugiej wymagają kosztownych nakładów finansowych na działania związane z ich ochroną i zachowaniem dla potomnych (co ma służyć także zwiększeniu tożsamości lokalnej), jak i te ukierunkowane na udostępnienie / przedstawienie ich światu i tym samym promocję regionu pod kątem turystycznym.

6. UWARUNKOWANIA I SPÓJNOŚĆ KULTUROWA OBSZARU

Bogactwo dziedzictwa kulturowego przejawia się przede wszystkim przez silne przywiązanie do tradycji, folklor, gwarę, liczne obiekty zabytkowe, architekturę, czy ciekawe obiekty edukacyjno-kulturalne. Doskonale zachowana kultura ludowa tego regionu wywodzi się z kultury pasterskiej przyniesionej tu przez wspomniane koczownicze plemiona wołoskie już w XVI w, jak też całe nazewnictwo związane z gospodarką pasterską (szałas, watra, juhas, baca, bundz, bryndza itp.) i nazewnictwo geograficzno- terenowe (kiczora, grapa, bystrzyca itd.). Płaskie tereny (gm. Czarny i Biały Dunajec, Szaflary) były spichlerzem Podhala dostarczającym produktów niskoefektywnego (nieurodzajna ziemia, ostry klimat) rolnictwa – owsa, jęczmienia, lnu, prosa i ziemniaków, zaś pozostałe w związku z wielowiekową wiedzą i doświadczeniem w hodowli bydła i owiec, produktów – mleka, serów, tłuszczów zwierzęcych, skór, wełny i mięsa. Każde gospodarstwo wytwarzało na własne potrzeby żywność, ubiór, sprzęty domowe i narzędzia gospodarskie. Z czasem, w wyniku specjalizacji, zaczęły powstawać zawody i warsztaty rzemieślnicze – budarzy, cieśli, gonciarzy, kołodziejów, bednarzy, stelmachów, stolarzy, kowali, a miejscowych garbarniach, kuźniach i hamerniach, foluszach wytwarzano wszystkie niezbędne ludziom produkty i materiały, osiągając prawdziwe mistrzostwo, wynikające z wrodzonego chyba tutejszym ludziom poczucia piękna i artystycznego smaku. W licznych przydomowych warsztatach, kobiety przędły len i wełnę, tkały płótna, szyły, dziergały oraz haftowały stroje i ubiory. Poza pracą na roli, pasterstwem, hodowlą i rzemiosłem, ludność trudniła się również „polowacką" (kłusownictwem) dostarczającym dziczyzny i cennych ludowych medykamentów, a również zbójnictwem. Równolegle trwał rozwój sfery duchowej tworzącej się kultury podhalańskiej. Wykształciła się gwara ludowa, taniec, śpiew i tutejsza charakterystyczna muzyka grana na wytworzonych przez miejscowych wytwórców instrumentach – dudach, gęślach, złubcokach, piszczałkach trąbitach. Przybywający w te strony „odkrywcy" lokalnej kultury przekazywali ją reszcie kraju i włączona została w kulturę narodową. Gwara – stanowi wizytówkę tego regionu, jest powszechnie znana i używana na codzień, nawet podczas nabożeństw, w urzędach, czy rozgłośni radiowej. Należy do rodziny dialektów małopolskich, stosuje mazurzenie, lecz zawiera zapożyczenia z mowy pasterzy wołoskich i kuruckich, słowackich Liptowian oraz Madziarów. Strój ludowy – zwłaszcza męski jest unikalny, łatwo rozpoznawalny i charakterystyczny tylko dla tego regionu. Składa się on z wąskich spodni z owczego sukna w naturalnym kolorze i zdobionych czarno – czerwono – zielonym haftowanymi motywami zwanymi parzenicami .Górę ubioru stanowi biała, płócienna koszula zapinana metalową spinką oraz gunia/cucha narzucane na ramiona. Nakrycie głowy stanowi czarny, filcowy, sztywny, kapelusz, z szerokim rondem wykończonym lamówką, ozdobiony muszelkami, a i także orlim lub jastrzębim piórem, szeroki pas skórzany, bogato zdobiony. Odmianą tego stroju jest strój zbójnicki (zamiast kapelusza wysoka podobna do czaka czapka) z nieodłączną zbójnicką ciupagą. Kobiecy strój (zbliżony do krakowskiego) składa się z kolorowej kwiaciastej spódnicy, białej haftowanej bluzki, serdaka- gorsetu haftowanego i wyszywanego cekinami i fartuszka – rańtucha, sznur korali, buty – kierpce (skórzane zdobione pantofle, wiązane nad kostką rzemykami), czy haftowane półkożuszki i wełniane wzorzyste swetry. Te stroje noszone są powszechnie przy okazji świąt i imprez regionalnych. Muzyka ludowa – to kolejny ważny nieodłączny składnik góralskiego folkloru. Pobrzmiewają w niej dalekie echa wołosko-rumuńskie, madziarsko-siedmiogrodzkie, huculskie (karpacki pień kulturowy).Wykonywana jest ona na instrumentach smyczkowych, stworzonych często rękami miejscowych lutników, którzy w przeszłości wytwarzali gęśle i tzw. złubcoki, proste, bardziej prymitywne instrumenty smyczkowe. Wyszły z użycia również ważne niegdyś dudy i piszczałki. Obecnie kapele grają muzykę góralską w min. 3 os. składzie: skrzypce prowadzące melodię /prym/, wtórujące /sekund/ i basy pełniące rolę sekcji rytmicznej. Kapel ludowych na opisywanym terenie jest bardzo wiele, niektóre stare, z tradycjami i dorobkiem, inne nowe, często skrzykiwane okazjonalnie, wszystkie jednak poważnie traktują swe muzyczne rzemiosło, nie schodząc poniżej przyzwoitego poziomu. Grywają one na imprezach rodzinnych, występach regionalnych, przeglądach i konkursach /Tatrzańska Jesień, Festiwal Folkloru Ziem Górskich, Karnawał Górski/. Niektóre są tradycyjne, inne zaś nowatorskie, eksperymentujące /np. Trebunie – Tutki z Białego Dunajca/. Taniec i śpiew –Tańczy się tu przy każdej okazji, a liczne zespoły regionalne prezentują różne tradycyjne tańce, a także walczyki, poleczki i czardasze w rytm góralskiej muzyki. Sztandarowe tańce, jak zbójnicki i krzesany z akrobatyczno – zręcznościowymi popisami przeszły do powszechnego standardu wśród bogatej oferty pokazów i występów folklorystycznych w regionie. Charakterystyczne brzmienie góralskiego śpiewu, wykonywanego silnymi wykształconymi i „postawionymi" głosami i w dodatku w miejscowej gwarze, jest nie do podrobienia. Śpiewają tu prawie wszyscy. Śpiewa się zarówno tradycyjne melodie i piosenki ludowe, jak i aranżowane na ten styl powszechnie znane utwory. Zwyczaje i obyczaje ludowe, to cała sfera duchowa kulturowego dziedzictwa: głęboka, nieskrywana religijność górali i przywiązanie do tradycyjnych wartości, kult rodziny, tradycji rodzinnej, dbanie o jej dobre imię, cały szereg norm etycznych i moralnych, przekazywanych z pokolenia na pokolenie, ale też i cały świat tutejszych legend, wierzeń, obrzędów, magicznych zaklęć a nawet czarów. Dziś świat legend, magii i czarów odszedł już w niepamięć. Zachowało się wiele góralskich obyczajów: góralskie wesela, hołdymasy, czyli uroczyście obchodzonego zwiezienia plonów do stodół. Znane jest przywiązanie do ojcowizny i zachowanie jej posiadania, a także powrót z zagranicy na starość do swoich. Rękodzieło i ludowa twórczość artystyczna zawsze w tym regionie były popularne i stały na bardzo wysokim poziomie, w związku z dużą wiedzą i doświadczeniem rzemieślni-

czym, wrodzonymi zdolnościami manualnymi, artystycznymi i poczuciem estetycznym dużej części górali. Stąd wielu tu: twórców ludowych; znakomitych rękodzielników i rzemieślników-artystów, kultywujących tradycyjne zawody i rzemiosła, lubujących się „pracą w drewnie", wyrobem, zdobnictwem przedmiotów ze skóry i metaloplastyka; cieśli, budujących piękne stylowe domy; a także stolarzy i kowali – metaloplastyków, wykonujących artystyczne okucia; krawców, szyjących tradycyjne stroje; wytwórców fajek, ciupag, pasów do regionalnych strojów, kapeluszy góralskich, kierpców i kożuchów; artystyczni hafciarze, zdobiący bluzki, obrusy, serwety, stroje ludowe w tradycyjne motywy; rymarze wykonujący końską uprząż; rzemieślnicy-artyści Niemal w każdym domu, dzierga się na drutach wyroby z wełnianej, owczej włóczki swetry i skarpety. Trwa i rozwija się artystyczna snycerka, drzeworytnictwo, rzeźba ludowa w drewnie a także bardzo tu popularne malarstwo na szkle. Odrębnym działem jest natomiast wytwórczość pamiątkarska, z natury rzeczy masowa, niemal seryjna i nastawiona na sprzedaż wśród turystów. Ogólnie obszar posiada duży potencjał i różnorodność produktów i usług lokalnych. Tradycyjne potrawy i wyroby spożywcze regionu Podhala to przede wszystkim wyrób o wielowiekowym rodowodzie, znany powszechnie owczy ser - oscypek. Ciekawy, o niepowtarzalnym wyglądzie, z wzorem wytłoczonym w czasie formowania w drewnianej formie, wędzony o specyficznym ostrym smaku, łatwy w przechowywaniu, ma szansę stać się hitem eksportowym tego regionu na inne rynki europejskie. Inne znane produkty i potrawy to: surowy ser owczy - bundz; owcza żętyca; półprodukt (rodzaj owczego kwaśnego mleka); bryndza, również ser z owczego mleka, o ostrym, charakterystycznym smaku (niestety doczekała się wielu podróbek); regionalna zupa – kwaśnica (rodzaj kapuśniaku z mięsem i ziemniakami), oraz słynne góralskie placuszki – moskole. Na terenie LGD zauważalna przez uczestników konsultacji społecznych jest niedostatecznie rozwinięta infrastruktura kulturalno-oświatowa, brak jest wystarczającej liczby wiejskich świetlic i domów kultury, a duża część tych które istnieją jest słabo doposażona i w dużym stopniu zużyta, nie przyczyniając się tym samym do zwiększonej atrakcyjności obszaru pod kątem możliwości spędzania wolnego czasu. Terenie LGD może poszczycić się jednak organizacją dużej ilości i różnorodności imprez kultywujących lokalne tradycje i kulturę, w tym sport m.in.: Parada Gazdowka; zawody narciarskie; slalom gigant dzieci; biegi narciarskie; warsztaty plastyczne; Dzień Regionalny; Dzień Katyński; Spotkanie modlitewne przy Obelisku Jana Pawła II; Święto Bacowskie na Tarasówce; "Świat bajek" - spotkanie dla dzieci I-III; Konkurs "Jan Paweł II - Patron Najgodniejszy"; Festiwal Papieski; Ślebodne Posiady z Przyrodą; Gminny Dzień Dziecka; Gminne Zawody Piłki Nożnej; Między powiatowy Piknik Sportowy – Dunajeckie Granie; Bieg Sztafetowy; Jesienny Wyścig Rowerowy; Podhalański Rajd Ekologiczny; Wielkanocno Kosołecka; Wybory Noświarniyjsyj Górolecki; Poroniańskie Śpasy; Bustrycańskie Nomowiny; Dzień Pstrąga; Dzień Misia, Miodu i Bartników; "Osod" w Nowem Bystrem; Nieszpory Dziękczynne - zakończenie sezonu motocyklowego; Konkurs Potraw Regionalnych; Gminny Konkurs Pieśni Patriotycznej; Międzyszkolny Konkurs Recytatorski; Konkurs Literacki; Gminny Przegląd Zespołów Regionalnych; Gminne eliminacje młodych „tonecników", gawędziarzy, „śpiywoków", posiady i festyny rodzinne, dożynki, imprezy patriotyczne (np. w rocznicę powstania Chochołowskiego) i in.

Spójność obszaru przejawia się także w długoletnich tradycjach narciarskich. Na całym obszarze PLGD prężnie działają kluby sportowe w obszarze sportów zimowych. Nie można nie wspomnieć, że z obszaru PLGD pochodzi wielu olimpijczyków, m.in. jeden z najbardziej znanych w ostatnich latach Kamil Stoch. Jednym z pożądanych kierunków rozwoju obszaru jaki zgłosili mieszkańcy podczas konsultacji – to dalszy rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej, w tym tej związanej z uprawianiem sportów zimowych.

Spójne uwarunkowania tradycyjno-kulturowe sprzyjają możliwości: promocji regionu (także w oparciu o dotychczas zachowane i wciąż wiernie odtwarzane sfery tradycji, kultury, folkloru i produktów regionalnych); organizacji życia społeczno - kulturalnego mieszkańców (nie tylko w placówkach stacjonarnych, ale także poprzez imprezy i festyny na wolnym powietrzu), co umożliwi zapoznanie się (także przyjezdnych) z lokalnymi tradycjami, obrzędami, kulturą i produktami oraz będzie świetną formą zagospodarowania czasu wolnego. W poprzednim okresie działania promocyjne przyniosły zamierzone efekty, lecz wciąż ze względu na postęp cywilizacyjny wyraźnie zauważalna i zgłaszana podczas konsultacji z mieszkańcami jest potrzeba / konieczność nieustannego podtrzymywania zarówno lokalnej kultury, twórczości ludowej i rzemiosła artystycznego, celem ich przetrwania dla potomnych.

ROZDZIAŁ IV. ANALIZA SWOT

Celem przeprowadzonej analizy SWOT była identyfikacja czynników wewnętrznych i zewnętrznych, które mogą wpływać na funkcjonowanie obszaru. Czynniki te zostały przeanalizowane i zaprezentowane w podziale na 4 grupy: **Mocne strony - S** *(Strengths)* - czynniki wewnętrzne, pozytywne obszaru, będące jego atutami, zaletami, wyróżniające obszar LSR na tle innych obszarów; **Słabe strony - W** *(Weaknesses)* – czynniki wewnętrzne negatywne, to słabe strony obszaru, jego wady, są one konsekwencją ograniczeń zasobów; **Szanse - O** *(Opportunities)* – czynniki zewnętrzne pozytywne, to korzystne tendencje w otoczeniu, które właściwie wykorzystane mogą stanowić impuls rozwojowy; **Zagrożenia - T** *(Threats)* - czynniki zewnętrzne negatywne, czyli to co stwarza dla obszaru LSR niebezpieczeństwo niekorzystnej zmiany, niekorzystne tendencje w otoczeniu zewnętrznym, które mogą być barierą dla rozwoju obszaru.

Analiza SWOT została wypracowana przy szerokim udziale społeczności lokalnej. W analizie zostały uwzględnione spostrzeżenia, opinie, wypowiedzi mieszkańców, przedstawicieli przedsiębiorców, instytucji publicznych. Informacje do analizy pozyskano z wykorzystaniem partycypacyjnych metod opracowania LSR, w tym w oparciu o wyniki przeprowadzonego badania ankietowego wśród mieszkańców obszaru, otwarte spotkania konsultacyjne przeprowadzone na terenie każdej z gmin LGD, podczas warsztatów planowania partycypacyjnego, zajęć w grupach fokusowych i czy dyskusji w której brali udział reprezentanci różnych interesariuszy. Przez cały czas prac nad LSR funkcjonował punkt konsultacyjny – w biurze LGD, z którego mieszkańcy chętnie korzystali i przedstawiali pracownikowi biura swoje propozycje i opinie. Zebrane informacje, potrzeby, problemy mieszkańców, podmiotów, przedsiębiorców i różnych grup interesów zostały przeanalizowane przez członków zespołu roboczego odpowiedzialnych za ostateczny kształt strategii, i zestawione z danymi statystycznymi i diagnozą obszaru. Efekty prac nad tym etapem strategii prezentuje poniższa analiza SWOT, która w dalszej kolejności była podstawą wytyczenia kierunków rozwoju obszaru i wyznaczenia celów i przedsięwzięć. **W analizie uwzględ-**

niono te czynniki, które mają znaczenie w kontekście możliwości realizacji działań w ramach działania Leader, i które mieszkańcy uznali za najważniejsze z punktu widzenia rozwoju obszaru PLGD.

MOCNE STRONY	Odniesienie do diagnozy	SŁABE STRONY	Odniesienie do diagnozy
Korzystne położenie komunikacyjne, dobra dostępność komunikacyjna: lokalizacja przy drodze krajowej: Kraków - Nowy Targ – Zakopane oraz w pobliżu granicy ze Słowacją	Rozdział I, podr. 3 diagnozy	Niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego dla różnych grup mieszkańców (dzieci, młodzieży, dorosłych, seniorów);	Rozdział III, podr. 2 diagnozy
Usytuowanie w pobliżu większych miast regionu (Nowy Targ, Nowy Sącz) oraz bliskość dużych ośrodków miejskich – Krakowa i aglomeracji śląskiej	Rozdział I, podr. 3 diagnozy	Niewystarczająca oferta edukacyjno-kulturalna dla mieszkańców o charakterze innym niż regionalny (np. warsztaty teatralne, fotograficzne, dziennikarskie i in.)	Rozdział III, podr. 2 diagnozy
Unikalne walory przyrodniczo-krajobrazowe, atrakcyjna lokalizacja w pobliżu Tatr, unikalna rzeźba terenu	Rozdział III, podr. 5 diagnozy	Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura kulturalno-oświatowa (słaby stan techniczny i wyposażenie niektórych świetlic wiejskich, ośrodków kultury, zespołów/organizacji regionalnych i lokalnych); niedostateczna dbałość o zabytki	Rozdział III, podr. 7 diagnozy
Unikatowe walory przyrodnicze, unikalna, bogata flora i fauna, 100% obszaru objęta różnymi formami ochrony przyrody (TPN, rezerwaty, pomniki przyrody, torfowiska, obszar Natura 2000), duża powierzchnia lasów i terenów zielonych, jeziora, rzeki i potoki	Rozdział III, podr. 5 diagnozy	Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna i turystyczna – zbyt mała liczba lub/i niski standard obiektów i miejsc sportowo-rekreacyjnych/turystycznych: np. boiska sportowe, place zabaw, siłownie zewnętrzne, szlaki, trasy, w tym trasy narciarstwa biegowego oraz innych obiektów i miejsc rekreacyjnych (np. parki, alejki, punkty widokowe centra wsi, amfiteatry, campingi, pola biwakowe i in.)	Rozdział III, podr. 2 diagnozy
Znaczne zasoby wody w porównaniu do innych regionów Polski	Rozdział III, podr. 5 diagnozy	Niewystarczająca infrastruktura rowerowa, brak wytyczonych lub oznakowanych ścieżek rowerowych, wypożyczalni rowerów	Rozdział III, podr. 2 diagnozy
Występowanie bogatych złóż wód geotermalnych	Rozdział III, podr. 5 diagnozy	Niewystarczająca promocja turystyczna obszaru PLGD	Rozdział III, podr. 2 diagnozy
Potencjał do wykorzystania odnawialnych źródeł energii (energii geotermalnej, słonecznej, wodnej)	Rozdział III, podr. 5 diagnozy	Słaby poziom infrastruktury technicznej (kanalizacyjnej, wodociągowej, gazowej) oraz niedostateczna dbałość mieszkańców o środowisko naturalne - czego skutkiem jest duże zanieczyszczenie powietrza i wód oraz problem „dzikich wysypisk" śmieci, nieprawidłowa segregacja odpadów;	Rozdział III, podr. 5 diagnozy
Atrakcyjność turystyczna obszaru, znakomite warunki do uprawiania różnorodnych form turystyki, rekreacji, w tym znakomite warunki do uprawiania sportów zimowych, liczne szlaki turystyczne biegnące przez teren PLGD	Rozdział III, podr. 5 diagnozy	Niska świadomość mieszkańców w zakresie ochrony środowiska, ekologii, ale też zdrowego, aktywnego stylu życia;	Rozdział III, podr. 5 diagnozy
Tradycje narciarskie, kluby sportowe, wielu znanych sportowców i olimpijczyków z terenu PLGD, stacje narciarskie i wyciągi, korzystne ukształtowanie terenu do rozwoju infrastruktury i oferty sportów zimowych;	Rozdział III, podr. 5 i 6 diagnozy	Słabe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	Rozdział III, podr. 5 diagnozy
Dobrze rozwinięta prywatna baza noclegowa (pensjonaty, kwatery prywatne i agroturystyczne, domy wypoczynkowe, ośrodki wczasowe) i gastronomiczna	Rozdział III, podr. 2 diagnozy	Niekorzystne warunki przyrodnicze do prowadzenia towarowej produkcji rolniczej; niekorzystna struktura agrarna - rozdrobnione i niskodochodowe rolnictwo	Rozdział III, podr. 2 i 5 diagnozy
Wysoka rozpoznawalność regionu i jego korzystny wizerunek	Rozdział III, podr. 2 diagnozy	Słabe przygotowanie rolników do wykorzystania nowych możliwości rozwoju swoich gospodarstw, w tym niewystarczająca liczba producentów oferujących produkty regionalne, chętnie poszukiwane przez turystów	Rozdział III, podr. 2 diagnozy
Bogactwo dziedzictwa historyczno-kulturowego: przywiązanie do tradycji, folkloru; liczne zabytki;	Rozdział III, podr. 6	Słaba promocja i niska dostępność na rynku wielu lokalnych produktów	Rozdział III, podr. 2 di-

atrakcyjna i niepowtarzalna architektura regionu; ważne wydarzenia historyczne;	diagnozy		agnozy
Liczne środowisko twórców ludowych i artystów, znakomitych rękodzielników, rzemieślników-artystów kultywujących tradycyjne zawody i rzemiosło oraz sztukę ludową (rzeźbiarstwo, malarstwo na szkle, koronkarstwo, hafciarstwo)	Rozdział III, podr. 7 diagnozy	Niewystarczający poziom przetwórstwa lokalnych produktów rolnych	Rozdział III, podr. 2 diagnozy
Bogate tradycje rzemieślnicze przejawiające się kultywowaniem tradycyjnych zawodów i rzemiosła (np.: budownictwo regionalne i przemysł drzewny, działalność pasterska, rękodzieło góralskie, konfekcja góralska (wyroby kożuszniczo-futrzarskie i galanteria skórzana) - czego efektem jest różnorodność regionalnych produktów i usług lokalnych	Rozdział III, podr. 7 diagnozy	Postępująca likwidacja gospodarstw rolnych ze względu na małą opłacalność produkcji rolnej	Rozdział III, podr. 2 diagnozy
Bogata oferta w zakresie kultury regionalnej - duża liczba imprez folklorystycznych, liczne zespoły regionalne, kapele ludowe prezentujące i kultywujące bogactwo kultury podhalańskiej	Rozdział III, podr. 7 diagnozy	Słaby potencjał techniczny, organizacyjny i finansowy organizacji pozarządowych ograniczający aktywność tych organizacji; Słabnąca integracja, aktywizacja i zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne (w większości organizacji działają wciąż te same osoby), niski poziom kapitału społecznego, słabnące więzi lokalne;	Rozdział III, podr. 3 diagnozy
Duża ilość cyklicznych imprez kulturalno-rozrywkowych, wykorzystujących i promujących specyfikę obszaru, ważnych z punktu widzenia oferty turystycznej obszaru (np. Parada Gazdowka, Święto Bacowskie na Tarasówce, Wybory Noświarniyjsyj Górolecki, Święto Misia, Miodu i Bartników i wiele innych)	Rozdział III, podr. 7 diagnozy	Słaba współpraca między samorządem, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi	Rozdział III, podr. 3 diagnozy
Wielowiekowe tradycje w hodowli bydła i owiec – zwłaszcza na płaskich terenach obszaru (Czarny i Biały Dunajec, Szaflary)	Rozdział III, podr. 7 diagnozy	Wysoki poziom bezrobocia na tle innych powiatów w Małopolsce oraz wysoki odsetek długotrwale bezrobotnych (27%); bezrobocie dziedziczne	Rozdział III, podr. 4 diagnozy
Przywiązanie do ojcowizny	Rozdział III, podr. 7 diagnozy	Dominacja wśród bezrobotnych osób młodych do 35 r.ż. (które stanowią 57% ogółu bezrobotnych) oraz osób z krótkim lub żadnym stażem zawodowym;	Rozdział III, podr. 4 diagnozy
Wysoko rozwinięty chów zwierząt pasterskich (owce, kozy)	Rozdział III, podr. 2 diagnozy	Zła sytuacja materialna rodzin wielodzietnych, niska aktywność zawodowa kobiet-matek i co się z tym wiąże wysokie bezrobocie i ubóstwo w tej grupie społecznej	Rozdział III, podr. 4 diagnozy
Różnorodność tradycyjnych regionalnych produktów rolniczych, np. różnego rodzaju wyroby z mleka krowiego i przede wszystkim owczego (w tym znany powszechnie oscypek, ale też inne jak: bundz, bryndza, żętyca, wełna, skóry, jagnięcina (ważny produkt eksportowy) oraz inne produkty lokalne, jak np. moskole, czy kwaśnica oraz regionalne wyroby kożuszniczo-futrzarskie i galanteria skórzana.	Rozdział III, podr. 2 i 7 diagnozy	Trudności w pozyskiwaniu kapitału przez mikro i małe przedsiębiorstwa i osoby rozpoczynające działalność gospodarczą	Rozdział III, podr. 2 diagnozy
Potencjał do rozwoju ekologicznych/tradycyjnych gospodarstw rolnych, wytwarzających żywność wysokiej jakości na niewielką skalę, w tym produkty lokalne charakterystyczne dla regionu, w oparciu o liczne drobne rodzinne gospodarstwa rolne (zwłaszcza na części obszaru, tj. Gmina Czarny Dunajec, Biały Dunajec, Szaflary)	Rozdział III, podr. 2 diagnozy	Znikoma liczba dużych zakładów pracy, mogących zatrudnić większą liczbę osób	Rozdział III, podr. 2 diagnozy
Spójność terytorialna, duża liczba cech wspólnych gmin tworzących PLGD	Rozdział III, podr. 5 diagnozy	Niewystarczający poziom przedsiębiorczości o czym świadczą niższe niż w powiatach i województwie wskaźniki przedsiębiorczości dla obszaru	Rozdział III, podr. 2 diagnozy

Duża liczba działających na obszarze organizacji pozarządowych	Rozdział III, podr. 3 diagnozy	Rosnąca liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarze PLGD	Rozdział III, podr. 1 diagnozy
Bardzo wysoki (blisko 100%) udział mikro i małych przedsiębiorstw (prowadzonych głównie przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą)	Rozdział III, podr. 2 diagnozy		
Korzystna sytuacja demograficzna: - korzystna struktura wiekowa mieszkańców (duży odsetek osób młodych do 34 lat, w tym 24% osób w wieku 20-34 lat) - przewaga mieszkańców w wieku produkcyjnym (67%) - duży dodatni przyrost naturalny na 1000 ludności - dodatnie saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych	Rozdział III, podr. 1 diagnozy		
Dobra baza oświatowa (duża liczba szkół, dobrze wyposażonych, przedszkoli, bibliotek)	Rozdział III, podr. 1diag		
SZANSE	**Odniesienie do diagnozy**	**ZAGROŻENIA**	**Odniesienie do diagnozy**
Nowa perspektywa programowa 2014-2020 i dostępność środków zewnętrznych,	Rozdział III, podr. 2 diag	Konkurencyjność gospodarcza i turystyczna sąsiadujących z obszarem PLGD miejscowości;	Rozdział III, podr. 2 diag
Planowana przebudowa Zakopianki	Rozdział I, podr. 3 diag	Emigracje zarobkowe	Rozdział III, podr. 1 diag
Rozwój turystyki rozwój przemysłów czasu wolnego, większe w ostatnich latach zainteresowanie turystyką krajową (rosnące zagrożenia, malejące bezpieczeństwo w wielu zagranicznych regionach turystycznych)	Rozdział III, podr. 2 diagnozy	Niekorzystne trendy demograficzne (starzejące się społeczeństwo w kraju i Europie)	Rozdział III, podr. 1 diagnozy
Zmiana stylu życia, kładąca nacisk na ruch i aktywność fizyczną;	Rozdział III, podr. 2 diagnozy	Zmienne i zawiłe przepisy prawne, w tym podatkowe utrudniające zakładanie i prowadzenie działalności gospodarczej oraz społecznej, wysokie koszty i ryzyko prowadzenia działalności	Rozdział III, podr. 2 diagnozy
Rosnąca moda na zdrowy styl życia, zdrową żywność, ekologię i produkty ekologiczne; rosnąca świadomość mieszkańców i turystów w tym zakresie	Rozdział III, podr. 4 diagnozy	Rosnąca biurokracja w pozyskiwaniu środków unijnych i prowadzeniu działalności	Rozdział III, podr. 2 diagnozy
Rozwój współpracy ponadlokalnej w ramach subregionów, oraz rozwój współpracy transgranicznej (Euroregion TATRY) i międzynarodowej pomiędzy samorządami, przedsiębiorcami	Rozdział III, podr. 2 diagnozy	Globalizacja i produkcja masowa prowadząca do spadku konkurencyjności produktów lokalnych	Rozdział III, podr. 2 diagnozy
Organizacja prestiżowych imprez kulturalnych i sportowych o znaczeniu europejskim i światowym	Rozdział III, podr. 2 diagnozy	Rygorystyczne prawo unijne i krajowe oraz skomplikowane i niejasne przepisy (zwłaszcza w zakresie uboju zwierząt, sprzedaży produktów lokalnych)	Rozdział III, podr. 2 diagnozy
		Ograniczone środki na wsparcie rolnictwa	Rozdział III, podr. 2 diag
		Niekorzystna sytuacja geopolityczna w Europie i na świecie; wyjście Polski z UE, problemy wewnętrzne UE	Rozdział III, podr. 2 diag

ROZDZIAŁ V. CELE I WSKAŹNIKI

1. SPECYFIKACJA CELÓW OGÓLNYCH, SZCZEGÓŁOWYCH I PRZEDSIĘWZIĘĆ WRAZ Z UZASDNIENIEM WYBORU W OPARCIU O KONSULTACJE SPOŁECZNE, POWIĄZANIE Z ANALIZĄ SWOT I DIAGNOZĄ

Cele i przedsięwzięcia określone w LSR zostały wypracowane przy szerokim udziale lokalnej społeczności. Zastosowanie różnych metod partycypacji na etapie określania celów i wskaźników, takich jak: przeprowadzenie badania ankietowego wśród mieszkańców/podmiotów, spotkania i warsztaty konsultacyjne, planowanie partycypacyjne, praca w grupach roboczych czy opinie i informacje zebrane podczas świadczenia dyżurów w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym oraz w oparciu karty projektów dostarczone przez mieszkańców, pozwoliło na zaangażowanie szerokiej grupy interesariuszy w prace nad wypracowaniem celów i przedsięwzięć oraz wskaźników realizacji LSR. W spotkaniach konsultacyjnych brali udział mieszkańcy, przedstawiciele przedsiębiorców, podmiotów publicznych, organizacji pozarządowych, jak też członkowie wielu grup nieformalnych, zespołów. Zebrane problemy, potrzeby i oczekiwania zostały ostatecznie przeanalizowane i uporządkowane przez członków zespołu roboczego. **Wyniki konsultacji społecznych, mające odzwierciedlenie w diagnozie i analizie SWOT pozwoliły na wskazanie jednoznacznie głównych problemów i niekorzystnych zjawisk występujących na obszarze, są to:**

- Bezrobocie i emigracje zarobkowe (zwłaszcza wśród ludzi młodych) powodowane niedostatkiem miejsc pracy, oraz słabą ofertę pracy dobrze płatnej;
- Znaczne ubóstwo i wykluczenie z życia społecznego rodzin wielodzietnych z uwagi na brak środków finansowych;
- Niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego dla mieszkańców i turystów, w tym również zajęć o innym charakterze niż regionalny, spowodowana z jednej strony – niewystarczająco rozwiniętą infrastrukturą sportowo-rekreacyjną, kulturalną, turystyczną, a z drugiej – niewystarczającą ofertą zajęć o charakterze wypoczynkowym, czy kulturalnym;
- Słaba dbałość mieszkańców o środowisko naturalne, czego skutkiem jest duże zanieczyszczenie środowiska, zwłaszcza powietrza i wód (poza wyższymi strefami obszaru);
- Słabnąca integracja, aktywizacja i zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne (w większości organizacji działają wciąż te same osoby), niski poziom kapitału społecznego, słabnące więzi lokalne
- Słaba współpraca samorządów, przedsiębiorców i sektora pozarządowego,
- Likwidacja rodzinnych gospodarstw rolnych dostarczających dobrej jakości produkty rolne, które są podstawą wielu lokalnych produktów specyficznych dla danego obszaru oraz rozwoju agroturystyki;
- Niewykorzystany potencjał obszaru w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego i produktów lokalnych, mała dostępność na rynku tradycyjnych podhalańskich produktów lokalnych;
- Słaba promocja turystyczna obszaru PLGD i rosnąca konkurencyjność turystyczna i gospodarcza sąsiadujących z obszarem PLGD miejscowości.
- Pomimo dużej liczby zespołów i kapel regionalnej, twórców i artystów ludowych nadal nieprzerwanie należy wspierać działania związane z zachowaniem i kultywowaniem materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego Podhala, aby z czasem nie zatracić tożsamości kulturowej regionu stanowiącej o jego specyfice i odrębności.

Brak interwencji w wymienionych obszarach powodować będzie pogłębianie się niekorzystnych zjawisk takich jak wzrost bezrobocia, ubóstwa i rozwarstwienie społeczne, emigrację mieszkańców i powolne wyludnianie się obszaru, spadek atrakcyjności turystycznej i osadniczej obszaru, stopniowe zanikanie tożsamości lokalnej. **Zebrane opinie, rekomendacje i oczekiwania lokalnej społeczności w porównaniu z informacjami płynącymi z diagnozy obszaru i analizy SWOT wskazują na konieczność rozwoju obszaru w dwóch głównych kierunkach**, tj. wzrostu **atrakcyjności obszaru jako miejsca zamieszkania i wypoczynku** – zarówno dla mieszkańców jak i turystów – poprzez realizację działań mających na celu rozwój oferty czasu wolnego, poprawę infrastruktury, oraz zachowanie i kultywowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz wzmacnianie integracji i aktywizacji mieszkańców; Drugim kierunkiem rozwoju powinno być dążenie do wzrostu **konkurencyjności gospodarczej i spójności społecznej obszaru** – poprzez rozwój przedsiębiorczości, współpracy lokalnych podmiotów w zakresie turystyki, lokalnego przetwórstwa, budowania więzi lokalnych i kapitału społecznego oraz promocję turystyczną obszaru PLGD. W związku z tym zostały sformułowano **dwa cele ogólne**: **CO1. Zwiększenie atrakcyjności obszaru PLGD jako miejsca zamieszkania i wypoczynku** oraz **CO2. Rozwój społeczno – gospodarczy Podhalańskiej Lokalnej Grupy Działania**. Specyfikację oraz wzajemne powiązania celów ogólnych, celów szczegółowych i przedsięwzięć służących osiągnięciu wskazanych celów a także wskaźniki ich realizacji zostały przedstawione w tabeli: *„Matryca logiczna realizacji celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć…"* oraz w tabeli *„Matryca powiązań …"* w dalszej części rozdziału. Szczegółowy opis przedsięwzięć zawiera tabela „*Opis przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach LSR dla obszaru PLGD*"**.** Zwiększaniu atrakcyjności obszaru jako miejsca zamieszkania i wypoczynku (CO1) sprzyjać będzie realizacja dwóch celów szczegółowych (CSZ[1]1.1 i 1.2), które **zostały sformułowane w odpowiedzi na zidentyfikowane problemy i oczekiwania mieszkańców**. CSZ 1.1 został ukierunkowany na poszerzenie oferty czasu wolnego poprzez rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej – z jednej strony (czemu służyć będzie realizacja Przedsięwzięcia 1.1.1), oraz organizację ciekawych zajęć w czasie wolnym, zwiększających aktywność fizyczną mieszkańców oraz turystów – z drugiej strony (czemu służyć będzie Przedsięwzięcie 1.1.2). Dzięki inwestycjom w tworzenie niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktur oraz realizacji przedsięwzięć o charakterze edukacyjno-kulturalnym, jak też z zakresu rozwoju oferty czasu wolnego, aktywizacji i integracji mieszkańców, **dostęp zarówno do tej infrastruk-**

[1] CSZ – cel szczegółowy, CO – cel ogólny

tury jak też do szerokiej oferty zajęć edukacyjnych, kulturalnych czy rekreacyjnych będą miały również osoby w gorszej sytuacji finansowej, co pozwoli zapobiegać marginalizacji i wykluczeniu społecznemu tych osób. Charakter Przedsięwzięć 1.1.1 i 1.1.2 wskazuje, że grupą docelową będą tu zarówno mieszkańcy jak i turyści. Ponadto mając na uwadze zły stan środowiska i niską świadomość mieszkańców w zakresie konieczności jego ochrony, w ramach CSZ 1.1 zaplanowano Przedsięwzięcie 1.1.3 ukierunkowane na podnoszenie świadomości społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska oraz promowanie działań proekologicznych. Dodatkowo problem złego stanu środowiska będzie częściowo niwelowany poprzez premiowanie operacji mających pozytywny wpływ na środowisko (np. wykorzystujące odnawialne źródła energii). Z kolei CSZ 1.2 zakłada realizację przedsięwzięć sprzyjających wzmacnianiu tożsamości lokalnej oraz aktywności i integracji mieszkańców. W ramach tego celu zaplanowano: Przedsięwzięcie 1.2.1 – ukierunkowane na wzmacnianie tożsamości regionalnej, kultywowanie tradycji lokalnych oraz realizację działań aktywizujących i integrujących lokalna społeczność (grupą docelową są mieszkańcy obszaru), Przedsięwzięcie 1.2.2 – ukierunkowane na ochronę zabytków dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru (grupą docelową są mieszkańcy i turyści korzystający z tych obiektów) oraz Przedsięwzięcie 1.2.3 – ukierunkowane na wsparcie działalności organizacji pozarządowych, budowanie ich potencjału przez co będą mogły one w większym stopniu angażować lokalną społeczność w sprawy lokalne (grupą docelową są organizacje pozarządowe (zarówno te formalne jak i nieformalne) oraz mieszkańcy do których organizacje kierują swoje działania. W ramach **CO2** założono trzy cele szczegółowe będące wynikiem konsultacji ze społecznością lokalną. SCZ 2.1. ukierunkowany jest na realizację przedsięwzięć sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy: Przedsięwzięcie 2.1.1 – zakłada wsparcie dla osób/podmiotów podejmujących działalność gospodarczą, Przedsięwzięcie 2.1.2 zakłada wsparcie dla firm już istniejących. Udzielanie dotacji na założenie oraz rozwój działalności gospodarczej, związane z koniecznością tworzenia dodatkowych miejsc pracy – w przypadku firm już działających, wpłynie na ograniczenie niekorzystnego zjawiska wysokiego bezrobocia i co się z nim wiąże – ubóstwa . Szczególnie premiowane będą operacje związane z podejmowaniem działalności **przez osoby z grup defaworyzowanych** (bezrobotnych, młodzież do 35 r. ż. oraz członków rodzin wielodzietnych, mających największe rudności z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy, jak również – w przypadku młodych ludzi – znalezieniem pracy gwarantującej godziwe wynagrodzenia z uwagi na brak doświadczenia zawodowego), **oraz firmy tworzące miejsca pracy dla tych osób**. Wsparcie w ramach przedsięwzięć 2.1.1 i 2.1.2 przeznaczane będzie też na tworzenie i rozwój **przedsiębiorstw społecznych,** np. zakładanych przez osoby bezrobotne lub zatrudniające bezrobotnych (grupa defaworyzowana). Kryteria wyboru operacji premiować będą dodatkowo zakładanie i rozwój firm społecznych. Dodatkowo premiowane będą też te firmy, które **tworzą większą liczbę miejsc pracy** niż wymagane minimum. Początkowe trzy lata realizacji LSR pokazały iż największe zapotrzebowanie na dofinansowania na obszarze LSR wykazują osoby fizyczne w tym także przedsiębiorcy. Wg rejestru doradztwa w latach 2016-2018 z bezpośredniego doradztwa w biurze LGD skorzystało łącznie 208 podmiotów w tym 155 osób fizycznych z których 38 to przedsiębiorcy. Zakres doradztwa niemal we wszystkich tych przypadkach (osób fizycznych) dotyczył realizacji przedsięwzięć 2.1.1. i 2.1.2. co świadczy o ogromnych potrzebach w tym zakresie. Z kolei analiza potrzeb potencjalnych wnioskodawców zweryfikowana poprzez zbierane opinie w punkcie konsultacyjnym w biurze LGD i wsparta ankietą elektroniczną zamieszczoną na stronie www (maj 2019) w ramach możliwości ubiegania się o dodatkowe środki na rozwój przedsiębiorczości oraz w ramach badania pożądanych kierunków wykorzystania wolnych środków (październik/listopad 2019, w którym również wykazano duże zainteresowanie i gotowość do realizacji projektów ukierunkowanych na tworzenie miejsc pracy), wykazała iż w grupie potencjalnych beneficjentów odwiedzających biuro PLGD, faktycznie zainteresowanych ubieganiem się o środki z LGD, rzadko wskazywano na konieczność dodatkowego odrębnego wsparcia osób z grup defaworyzowanych. W związku z tym nabory w ramach dodatkowych środków nie będą ukierunkowane odrębnie na wsparcie osób z grup defaworyzowanych. To równocześnie daje szerokie możliwości ubiegania się o środki na rozwój przedsiębiorczości osobom z grup defaworyzowanych jak i spoza tych grup.

Odpowiedzią na problemy związany ze słabą współpracą samorządów, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych, niewykorzystanym potencjałem jaki tkwi w lokalnym przetwórstwie i możliwościach sprzedaży lokalnych produktów, specyficznych dla obszaru PLGD oraz zagrożeniami wynikającymi z rosnącej konkurencyjności turystycznej i gospodarczej sąsiednich obszarów jest CSZ 2.2 – ukierunkowany na wspieranie współpracy lokalnych podmiotów oraz budowanie kapitału społecznego na rzecz rozwoju obszaru Podhalańskiej LGD. W ramach tego celu zaplanowano przedsięwzięcia dotyczące: wsparcia lokalnego przetwórstwa – Przedsięwzięcie 2.2.1, zintegrowania branż, podmiotów, osób zainteresowanych wytwarzaniem/promocją/dystrybucją/sprzedażą produktów lokalnych – czemu służyć będą Przedsięwzięcia 2.2.2 i 2.2.3, w tym realizacja międzynarodowego projektu współpracy wspólnie przez 13 LGD z Małopolski. Przedsięwzięcie 2.2.1 skierowane jest do szerokiej grupy docelowej: rolnicy, przedsiębiorcy, mieszkańcy KGW[2].Realizowane przedsięwzięcia w tym zakresie wpłyną na rozwój lokalnego przetwórstwa, wykorzystując słaby potencjał gospodarstw rolnych w zakresie produkcji wysokotowarowej w porównaniu z innymi regionami kraju oraz wielowiekowe tradycje pasterskie w kierunku rozwoju gospodarstw ekologicznych i tradycyjnych produkujących na niewielką, lokalną skalę . Realizacji przedsięwzięć z zakresu przetwórstwa opartego na produktach lokalnych i żywności wysokiej jakości sprzyjać będzie rosnąca moda na zdrowy i ekologiczny styl życia oraz rosnąca świadomość w zakresie zdrowego żywienia. Z efektów Przedsięwzięcia 2.2.2 korzystać będą rolnicy (pośrednio) – poprzez możliwość rozwoju swoich gospodarstw w kierunku produkcji zdrowej, ekologicznej żywności; przedsiębiorcy – zainteresowani dystrybucją i handlem taką żywnością oraz organizacje działające w zakresie promocji produktów lokalnych. Realizowane w ramach celu szczegółowego 2.3 przedsięwzięcia mają na celu przyciągnąć jak najwięcej turystów. Przedsięwzięcie 2.3.1 zakłada realizację wydarzeń oraz działań informacyjno-promocyjnych na rzecz rozwijania oferty turystycznej obszaru PLGD, grupą docelową są przede wszystkim turyści, ale z efektów działań promocyjnych korzystają też sami mieszkańcy. Przedsięwzięcie 2.3.2 realizację krajowego projektu współpracy, łącznie przez 3 LGD - w zakresie działań ukierunkowanych na rozwijanie ponadregionalnej oferty turystycznej skierowanych zarówno do mieszkańców jak i turystów. Do skutecznego i sprawnego wdrażania wszystkich zaplanowanych przedsięwzięć i osiągnięcia zaplanowanych celów przyczyni się przedsięwzięcie przekrojowe „Wzmacnianie potencjału

[2] Koła Gospodyń Wiejskich

LGD, beneficjentów i mieszkańców, funkcjonowanie PLGD" – w ramach, którego wsparcie zostanie przeznaczone na realizacje szkoleń dla pracowników biura LGD, członków organów LGD, świadczone będą też szkolenia i doradztwo oraz inne formy działań animacyjnych skierowane do potencjalnych beneficjentów, grantobiorców, liderów wiejskich. Ww. przedsięwzięcie wzmacnia potencjał LGD, podnosi wiedzę i umiejętności członków LGD i pracowników oraz beneficjentów, a także ich zdolności do samoorganizacji i podejmowania działań na rzecz obszaru a tym samym wpływa na budowanie kapitału społecznego na obszarze PLGD. Zakres sformułowanych celów i przedsięwzięć w LSR pozwala na rozwiązanie zidentyfikowanych problemów obszaru PLGD oraz zniwelowanie ich niekorzystnych następstw (malejąca atrakcyjność obszaru, emigracje zarobkowe, stopniowe wyludnianie się obszaru i zanikanie lokalnej tożsamości, rosnące bezrobocie i ubóstwo) dzięki wykorzystaniu atutów obszaru PLGD, i zidentyfikowanych szans przy jednoczesnym wzmocnieniu słabych stron oraz unikaniu lub przeciwdziałaniu pojawiającym się zagrożeniom – zidentyfikowanym w analizie SWOT. Przedsięwzięcia odpowiadają na oczekiwania mieszkańców zgłaszanych podczas konsultacji społecznych.

2. ZGODNOŚĆ CELÓW LSR Z CELAMI LEADER W PROW 2014-2020

Leader ukierunkowany został na cele związane z przeciwdziałaniem ubóstwu i wykluczeniu społecznemu. Określone w LSR dla obszaru PLGD cele ogólne korespondują z celami działania LEADER w PROW 2014-2020 i są zgodne z celem szczegółowym: 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich" w ramach priorytetu 6 „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich". Opracowana oddolnie, z udziałem lokalnej społeczności strategia odwołuje się do lokalnych uwarunkowań, zasobów, potencjałów wewnętrznych biorąc pod uwagę nie tylko kwestie związane z wykluczeniem społecznym ale także zagadnienia środowiskowo-klimatyczne oraz kładzie nacisk na innowacyjność.
Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu realizowane jest poprzez wskazanie w LSR grup defaworyzowanych, mających największe problemy z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy. Na obszarze PLGD do takich grup należą osoby bezrobotne, osoby do 35 roku życia, oraz rodziny wielodzietne. Wyniki diagnozy obszaru i analizy SWOT wskazują na utrudniony dostęp tych grup do rynku pracy. Osobom z tych grup dedykowane jest bezpośrednie wsparcie w ramach następujących przedsięwzięć: 2.1.1 „PREMIA NA STRAT - wsparcie na podjęcie działalności gospodarczej, w tym opartej na innowacjach i zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych", 2.1.2 „Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy w tym również **opartych na innowacjach** i zatrudniających **osoby z grup defaworyzowanych**". Zaplanowane w LSR cele i przedsięwzięcia wpisują się w cele przewidziane do wsparcia w ramach działania LEADER w PROW 2014-2020, w tym:

- wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR,
- zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości,
- dywersyfikację źródeł dochodu,
- podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych a także innowacji,
- rozwój produktów lokalnych,
- rozwój rynków zbytu, z wyłączeniem targowisk,
- zachowanie dziedzictwa lokalnego,
- rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej.

Ponadto cele określone w LSR realizują też inne powiązane cele szczegółowe, które realizuje LEADER, w tym:
Cel szczegółowy 3A: „Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe" – poprzez zaplanowanie w LSR realizacji przedsięwzięć w zakresie przetwórstwa lokalnego oraz tworzenia sieci dystrybucji produktów lokalnych, rozwoju rynków lokalnych oraz działań promocyjnych i marketingowych (przedsięwzięcia 2.2.1, 2.2.2 i 2.2.3),
Cel szczegółowy 6A: „ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy" – poprzez zaplanowanie wsparcia dla osób zakładających działalność gospodarczą (Przedsięwzięcie 2.1.1) , jak też na rozwój istniejących firm (Przedsięwzięcie 2.1.2).

3. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA CELÓW I WSKAŹNIKÓW

Wszystkie wskazane w LSR cele ogólne, szczegółowe, a w ich ramach przedsięwzięcia będą realizowane wyłącznie w ramach PROW na lata 2014-2020 i finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Podobnie wskaźniki, mierzące postępy w realizacji założonych celów i przedsięwzięć, będą osiągane wyłącznie za pomocą środków finansowych z EFRROW.

Tabela: Specyfikacja celów ogólnych i szczegółowych wraz ze wskazaniem źródeł i poziomu finansowania PLGD

Lp.	Cele ogólne	Cele szczegółowe	Źródła finansowania	
			EFRROW	Wymagany wkład krajowych środków (publicznych i prywatnych)
1.	**Zwiększenie atrakcyjności obszaru PLGD jako miejsca zamieszkania i wypoczynku**	**1.1**Rozwój oferty spędzania wolnego czasu poprzez poprawę infrastruktury i realizowanie działań aktywizujących	EFRROW 63,63%	36,37%
		1.2 Wzmacnianie tożsamości lokalnej, oraz aktywności i integracji mieszkańców	EFRROW 63,63%	36,37%

2.	**Rozwój społeczno – gospodarczy Podhalańskiej Lokalnej Grupy Działania**	**2.1**Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i zwiększenie liczby miejsc pracy	EFRROW 63,63%	36,37%
		2.2 Wspieranie współpracy lokalnych podmiotów oraz budowanie kapitału społecznego na rzecz rozwoju obszaru Podhalańskiej LGD	EFRROW 63,63%	36,37%
		2.3 Zintegrowana promocja obszaru i kreowanie marki obszaru PLGD	EFRROW 63,63%	36,37%
		2.4 Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i zwiększenie liczby miejsc pracy	EFRROW 63,63%	36,37%

Źródło: Opracowanie własne

4. REALIZACJA CELÓW PRZEKROJOWYCH PROW 2014-2020 POPRZEZ WDRAŻANIE LSR DLA OBSZARU PLGD

Zaplanowane w LSR dla obszaru PLGD cele i przedsięwzięcia stanowić będą wkład w realizację celów przekrojowych PROW 2014-2020 w zakresie innowacyjności, środowiska oraz przeciwdziałania zmianom klimatu. Lokalna społeczność obszaru PLGD jest w wysokim stopniu zainteresowana zrównoważonym rozwojem i przeciwdziałaniem zmianom klimatycznym i pogorszeniu stanu środowiska, którego jakość w sposób bardzo istotny wpływa na warunki życia i atrakcyjność osadniczą jak i turystyczną obszaru PLGD, potencjał rozwojowy. Przedsięwzięciem, które wpływa na osiągnięcie celu przekrojowego w zakresie ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu jest realizacja Przedsięwzięcia 1.1.2 „*Polepszenie oferty spędzania wolnego czasu poprzez zajęcia sportowe, rekreacyjne, **ekologiczne***" ukierunkowane m.in. na realizację wydarzeń promujących ekologię i ochronę środowiska., a także Przedsięwzięcie 1.1.3 „Podnoszenie świadomości społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz promowanie działań proekologicznych" w ramach którego założono wspieranie wszelkiego rodzaju działań edukacyjnych podnoszących wiedzę i świadomość mieszkańców we wskazanym zakresie. Ponadto do osiągnięcia celów **przekrojowych dotyczących ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu** przyczyni się fakt, że w ramach realizacji wszystkich celów w LSR, dzięki zastosowaniu kryterium „środowiskowo-klimatycznego", dodatkowo punktowane będą operacje przewidujące zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska lub/i przeciwdziałaniu zmianom klimatu oraz promujące rozwiązania proekologiczne. Zgodnie z PROW 2014-2020 do realizacji **celów przekrojowych w zakresie ochrony środowiska i klimatu** przyczynią się też przedsięwzięcia związane z inwestycjami w rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej (P 1.1.1), przedsięwzięcia ukierunkowane na zachowanie dziedzictwa lokalnego, w tym przyrodniczego (P.1.2.1, 1.2.2). Realizacji celów środowiskowo-klimatycznych sprzyjać będą też przedsięwzięcia ukierunkowane na rozwój lokalnego przetwórstwa, wykorzystującego w sposób zrównoważony lokalny potencjał rolniczy, oparty w dużej mierze na ekologicznych, tradycyjnych uprawach rolnych (Przedsięwzięcia 2.2.1, 2.2.2, 2.2.3), a także przedsięwzięcia ukierunkowane na rozwój turystyki i promujące lokalne walory przyrodnicze i kulturowe (2.3.1 i 2.3.2).

LSR w szerokim więc zakresie realizuje cele środowiskowe i klimatyczne, zarówno poprzez przedsięwzięcia bezpośrednio ukierunkowanych na te cele, jak i poprzez zastosowanie do wszystkich działań kryterium wyboru, którego efektem jest pozytywny wpływ na środowisko lub/i klimat.

Do realizacji **celu przekrojowego w zakresie innowacyjności** przyczyni się realizowanie bezpośrednio celów i przedsięwzięć innowacyjnych, co ma odzwierciedlenie we wskaźnikach produktu i rezultatu. Operacje te będą bezpośrednio wspierane w ramach przedsięwzięcia 2.1.1. „PREMIA NA STRAT - wsparcie na podjęcie działalności gospodarczej, w tym **opartej na innowacjach** i zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych" oraz w ramach Przedsięwzięcia 2.1.2 „Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy w tym również **opartych na innowacjach** i zatrudniających **osoby z grup defaworyzowanych**" co ma odzwierciedlenie bezpośrednio we wskaźnikach produktu (wsparcie łącznie 4 innowacyjnych działalności) i rezultatu (utworzenie co najmniej 4 miejsc pracy w firmach innowacyjnych). Do realizacji celu w zakresie innowacyjności przyczyni się też przedsięwzięcie 1.2.3 „Wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie działalności statutowej i działań innowacyjnych", w ramach którego planuje się wesprzeć 5 **innowacyjnych inicjatyw** co ma odzwierciedlenie we wskaźniku produktu „Liczba zrealizowanych **innowacyjnych działań** przez organizacje pozarządowe". Ponadto do realizacji operacji innowacyjnych przyczyni się stosowanie **kryterium innowacyjności** przy wyborze operacji, które ma zastosowanie **do wszystkich celów i przedsięwzięć w ramach LSR.**

LSR przyczynia się zatem do realizacji wszystkich 3 celów przekrojowych, tj. w zakresie ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu jak i w zakresie innowacyjności.

5. OPIS I UZASADNIENIE WYBORU WSKAŹNIKÓW (SPOSÓB LICZENIA ALGORYTM)

Miarą realizacji celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć są określone w *Matrycy logicznej LSR* wskaźniki - odpowiednio: oddziaływania, rezultatu i produktu. Przy określaniu wskaźników kierowano się wytycznymi *Poradnika dla LGD*[3] aby były one proste, zrozumiałe i adekwatne do celów i przedsięwzięć, tj. w zrozumiały i prosty sposób oddawały istotę mierzonych celów i przedsięwzięć. Ponadto zastosowano się do wskazówek Podręcznika, aby pozyskiwanie danych do pomiaru wskaźników było proste i, w miarę możliwości, bazowało na informacjach z dokumentów przechowywanych w LGD lub instytucji wdrażającej oraz danych otrzymywanych od beneficjentów/grantobiorców – stąd źródłem pozyskiwania danych do pomiaru wskaźników produktu i rezultatu są informacje pochodzące właśnie od tych podmiotów/osób. Wskaźniki oddziaływania zostały natomiast oparte na informacjach pochodzących ze statysty-

[3] Poradnik dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020

ki publicznej – wykorzystano tu ogólnodostępną bazę Bank Danych Lokalnych. **Wskaźniki produktu, rezultatu i oddziaływania są wskaźnikami mierzalnymi, a ich pomiar będzie stosunkowo prosty i w miarę racjonalny finansowo.**
Wskaźniki produktu dla poszczególnych przedsięwzięć **odzwierciedlają zatem w prosty i bezpośredni sposób fizyczne efekty zrealizowanych operacji (dostarczone produkty, usługi, roboty) w ramach zaplanowanych przedsięwzięć**. Wartość wyjściowa wynosi „0. **Wybór i rodzaj wskaźników produktów i rezultatów wynika z charakteru (zakresu) przedsięwzięć i celów planowanych do realizacji w ramach LSR – w ten sposób wybrane wskaźniki są adekwatne do przedsięwzięć (wsk. produktów) i celów (wsk. rezultataów), które mierzą.** Wskaźniki produktu: **1)**„Liczba nowych/zmodernizowanych /doposażonych obiektów/miejsc infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, sportowej kulturalnej" – wskaźnik jest adekwatny do zakresu P 1.1.1 w którym zakłada się tworzenie nowej i rozwój już istniejącej ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, sportowej kulturalnej; **2)** „Liczba działań promujących zdrowy i aktywny tryb życia" –mierzy zrealizowane działania promujących zdrowy i aktywny tryb życia, realizacja operacji mierzonych tym wskaźnikiem przyczyni się do realizacji P. 1.1.2 w zakresie polepszenie oferty spędzania wolnego czasu poprzez zajęcia sportowe, rekreacyjne, ekologiczne; **3)** „Liczba inicjatyw edukacyjnych oraz informacyjno-promocyjnych z zakresu ekologii i ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu" wskaźnik jest adekwatny do zakresu P 1.1.3, w którym zakłada się realizację operacji ukierunkowanych na podnoszenie świadomości społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz promowanie działań proekologicznych, mogą to być projekty edukacyjne, informacyjne i promocyjne z ww. zakresu. **Wskaźniki rezultatu powiązane z ww. przeds. 1.1.1-1.1.3**, mierzące rezultaty powstałe w wyniku realizacji tych przedsięwzięć to: „Liczba osób które skorzystały w wyniku realizacji operacji z objętych wsparciem nowych lub/i zmodernizowanych/doposażonych obiektów i miejsc infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej" (P1.1.1), „Liczba uczestników/odbiorców wydarzeń z zakresu zdrowego i aktywnego tryb życia" (P1.1.2), „Liczba uczestników/odbiorców inicjatyw pro środowiskowych i proekologicznych" (P1.1.3) – wskaźniki te odzwierciedlają cel szcz. 1.1 „*Rozwój oferty spędzania wolnego czasu poprzez poprawę infrastruktury i realizowanie działań aktywizujących*" **4)** wskaźniki produktu: „Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury", „Liczba inicjatyw edukacyjnych i kulturalnych wzmacniających tożsamość regionalną mieszkańców obszaru PLGD", „Liczba wydanych wydawnictw/materiałów promujących kulturę obszaru PLGD", „Liczba działań aktywizujących i integrujących lokalną społeczność" – wskaźniki pokazują jaki będzie zakres operacji realizowanych w P1.2.1, wskaźniki te są adekwatne do zakresu P1.2.1 ukierunkowanego na działania związane ze wzmacnianiem tożsamości regionalnej, działania w zakresie kultury, integracji, aktywizacji i umacniania więzi lokalnych wśród mieszkańców obszaru PLGD. **5)** „Liczba zabytków poddana pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii" oraz „Liczba podmiotów działających w sferze kultury lub dziedzictwa przyrodniczego które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR" – wsk. obrazują zakres wsparcia w ramach P1.2.2, które dotyczy wspierania działań na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru, wskaźniki spójne z ww. P1.2.2.**6)** W ramach P1.2.3 założono wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie działalności statutowej, adekwatne wskaźniki mierzące realizacje tego przedsięwzięcia to: „Liczba wspartych organizacji/grup nieformalnych – pokazujący ile NGO otrzyma wsparcie, oraz „Liczba zrealizowanych innowacyjnych działań przez organizacje pozarządowe" – mierzący ile innowacyjnych działań zrealizują NGO's. Przedsięwzięcia 1.2.1-1.2.3 przyczynią się do osiągnięcia rezultatów mierzonych wskaźnikami: „Liczba osób, które korzystają z efektów zrealizowanych działań z zakresu wzmacniania tożsamości regionalnej, więzi lokalnych oraz aktywizujących i integrujących lokalną społeczność" (1.2.1) „Liczba osób odwiedzających zabytki i obiekty objęte wsparciem" (1.2.2) oraz „Liczba osób uczestnicząca w działaniach organizowanych przez organizacje III sektora" (1.2.3) – wskaźniki mierzą aktywność kulturalną i poziom integracji, tożsamości lokalnej mieszkańców, dlatego wydają się być adekwatne dla celu szcz.: 1.2 *Wzmacnianie tożsamości lokalnej, oraz aktywności i integracji mieszkańców.* Zakres operacji, których charakter mierzą ww. wskaźniki produktu i rezultatu są spójne z celem ogólnym 1 „**Zwiększenie atrakcyjności obszaru PLGD jako miejsca zamieszkania i wypoczynku**".**7)** „Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa- w tym **przedsiębiorstw wprowadzających innowacje" oraz „**Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa **przez osoby z grup defaworyzowanych**- w tym **przedsiębiorstw wprowadzających innowacje"** – są adekwatne dla P2.1.1 w ramach którego planuje się wspierać nowopowstałe firmy, z uwzględnieniem firm innowacyjnych oraz zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych – o czym świadczą odpowiednie wydzielone wartości w ramach tych wskaźników. **8)** „Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa - w tym **wprowadzającego innowacje" oraz „**Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa **które tworzy miejsca pracy dla osób z grup defaworyzowanych" – odzwierciedlają zakres wsparcia w P.2.1.2 zorientowanego na** wspieranie rozwoju przedsiębiorstw na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy w tym również **opartych na innowacjach** i zatrudniających **osoby z grup defaworyzowanych.** Wskaźnikami rezultatu powiązanymi z P2.1.1-2.1.2 są: „Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)" oraz w podziale na miejsca pracy **dla osób z grup defaworyzowanych oraz w przedsiębiorstwach wdrażających innowacje (P2.1.1 i P2.1.2);**— wskaźniki te są adekwatne do **celu szcz. 2.1 Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i zwiększenie liczby miejsc pracy** (zaszczepienie wśród młodych ludzi idei przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy może świadczyć o rozwoju lokalnej przedsiębiorczości).**10)** „Liczba operacji polegających na rozwoju działalności gospodarczej w branży spożywczej wykorzystujących potencjał produktów lokalnych" oddaje zakres przedsięwzięcia 2.2.1, rozwój przedsiębiorstw w branży spożywczej przyczyni się do wykorzystania potencjału produktów lokalnych na rzecz rozwoju lokalnej przedsiębiorczości; **11)** wskaźnik produktu „liczba działań w zakresie integracji branż mających znaczenie w zakresie produktu lokalnego na Podhalu" dla P2.2.2 dotyczy działań realizowanych w zakresie którego dotyczy to przeds. tj. wspierania integracji branż mających znaczenie w zakresie produktu lokalnego na Podhalu; **12) w ramach P2.2.3: „**Tworzenie sieci powiązań i kooperacji na rzecz zwiększenia dostępności produktów lokalnych dla mieszkańców i turystów" zaplanowano realizację projektu współpracy, wybrane wskaźniki są adekwatne do przedsięwzięcia bo określają liczbę zrealizowanych projektów (1 szt.): „Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej", liczbę uczestniczących LGD w jego realizacji (13 LGD): „Liczba LGD uczestnicząca w projektach współpracy" oraz działania o charakterze promocyjnym: „Liczba działań promujących produkty lokalne i żywność wysokiej jakości". Rezultaty Przedsięwzięć 2.2.1-2.2.3 zostały określone wskaźnikami: „Liczba osób korzystających z infra-

struktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych" (P2.2.1), „Liczba podmiotów i/lub osób uczestniczących w tworzeniu sieci współpracy na rzecz promocji i sprzedaży produktów lokalnych" (P2.2.2 i P2.2.3), „Liczba zrealizowanych międzynarodowych projektów współpracy skierowanych do mieszkańców, rolników i przedsiębiorców" (P2.2.3) Zakres przedsięwzięć i powstałe rezultaty dobrze obrazują realizowany **cel szczegółowy 2.2 Wspieranie współpracy lokalnych podmiotów oraz budowanie kapitału społecznego na rzecz rozwoju obszaru Podhalańskiej LGD. 13)** wskaźnik prod. **„**Liczba wspartych inicjatyw z zakresu rozwoju oferty turystycznej obszaru PLGD" jest właściwy dla pomiaru operacji w ramach przedsięwzięcia P2.3.1 „Wydarzenia oraz działania informacyjno-promocyjne na rzecz rozwijania oferty turystycznej obszaru PLGD; **14)** wsk. prod.: „Liczba działań na rzecz rozwijania ponadregionalnej oferty turystycznej" „Liczba zrealizowanych krajowych projektów współpracy", „Liczba LGD uczestniczących w krajowych projektach współpracy" dotyczą projektu współpracy krajowego realizowanego w ramach P2.3.2 „Działania na rzecz rozwijania ponadregionalnej oferty turystycznej" Rezultaty dla P2.3.1-2.3.2 mierzone są wskaźnikami: „Liczba uczestników/odbiorców działań informacyjno-promocyjnych dotyczących oferty turystycznej obszaru PLGD" (P2.3.1), „Liczba odbiorców działań na rzecz rozwijania ponadregionalnej oferty turystycznej" (P2.3.2) oraz „Liczba zrealizowanych krajowych projektów współpracy skierowanych do mieszkańców i turystów" (P2.3.2). Wskaźniki te są adekwatne dla pomiaru celu szcz. 2.3 **Zintegrowana promocja obszaru i kreowanie marki obszaru PLGD. Wybrane wskaźniki produktu dobrze oddają zakres realizowanych przedsięwzięć w LSR, a wskaźniki rezultatu są powiązane z tymi przedsięwzięciami i adekwatne do pomiaru celów szczegółowych.**

Sposób liczenia wartości wskaźników produktu: polega na sumowaniu w trakcie realizacji LSR fizycznych efektów rzeczowych operacji (które dotyczą konkretnego wskaźnika) mieszczących się w zakresie danego przedsięwzięcia (przykładowo wskaźnik: „Liczba nowych/zmodernizowanych /doposażonych obiektów/miejsc infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, sportowej kulturalnej" stanowi sumę nowych, zmodernizowanych, doposażonych obiektów oraz miejsc infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, sportowej i kulturalnej - wyrażoną w sztukach; wskaźnik „Liczba działań promujących zdrowy i aktywny tryb życia" – sumuje się liczbę tego typu działań, które zostały zrealizowane w ramach operacji realizowanych w Przeds. 1.1.2. Analogicznie należy postępować przy liczeniu pozostałych wskaźników produktu). **Wskaźniki rezultatu** zaplanowane w LSR mierzą bezpośrednie natychmiastowe efekty (korzyści) dla beneficjentów i grup docelowych jakie powstaną w wyniku realizacji operacji w ramach poszczególnych przedsięwzięć. **Sposób liczenia wartości wskaźników rezultatu:** Rezultaty mierzone będą **w odniesieniu do operacji i Beneficjentów/grup docelowych objętych wsparciem** stąd wartość bazowa wynosi „0". Pomiar zmiany jaka zaszła wśród beneficjentów/grup docelowych będzie możliwy poprzez **porównanie rezultatów po realizacji operacji ze stanem wyjściowym podanym przez Beneficjenta** na etapie składania wniosku lub/i w ankiecie monitorującej. Liczone (sumowane) będą osoby, odbiorcy, uczestnicy czy podmioty (w zależności od rodzaju/nazwy/ konkretnego wskaźnika rezultatu) uczestniczące i/lub korzystające z efektów operacji realizowanych w konkretnych przedsięwzięciach. Oznacza to że za pomiar i przekazywanie danych do LGD odpowiadać będą beneficjenci i grantobiorcy oraz sama LGD – w przypadku operacji własnych, oraz zadań realizowanych w ramach działań 19.3 i 19.4. W przypadku Przeds. 2.1.1 i 2.1.2 – liczone będą powstałe miejsca pracy, w przypadku P 2.2.3 – liczone będą zrealizowane międzynarodowe projekty współpracy skierowane do mieszkańców, rolników i przedsiębiorców, a w przypadku P 2.3.2 – liczone będą zrealizowane krajowe projekty współpracy skierowane do mieszkańców i turystów. Do monitorowania wskaźników produktu i rezultatu wykorzystane zostaną **ankiety monitorujące**, przygotowane przez LGD, **sprawozdania Beneficjentów/grantobiorców**, **informacje przekazane przez podmiot wdrażający** (weryfikujące posiadane dane przez LGD), informacje własne LGD (w przypadku operacji własnych, projektów współpracy i zadań w ramach „Aktywizacji"). Przy projektach realizowanych w trybie konkursów ogłaszanych przez LGD wsk. produktu i rezultatu mierzone będą co najmniej raz w roku, na dn. 31.12 do momentu złożenia ostatniego wniosku o płatność przez LGD w ramach działania 19.4, efekty realizacji operacji własnych, projek. współpracy i działań w ramach aktywizacji monitorowane będą bezpośrednio po zakończeniu operacji/zadania (w kolejnych latach nie ma uzasadnienia ich monitorowania). Monitorowanie wsk. produktów i rezultatów w ramach projektów grantowych realizowane będzie po zakończeniu realizacji projektu grantowego przez LGD. Przy projektach nie inwestycyjnych beneficjenci/grantobiorcy przekazują informacje jeden raz po zakończeniu operacji, natomiast przy operacjach inwestycyjnych będą przekazywać dane na koniec każdego roku, do 2023. Przy ustalaniu poziomów docelowych wskaźników produktu kierowano się oczekiwaniami lokalnej społeczności (karty projektów, wyniki ankiet, spotkań konsultacyjnych) oraz doświadczeniami z poprzedniego okresu 2007-2013 (np. średnia wysokość dofinansowania projektu). Do ustalenia poziomów docelowych wsk. rezultatu również wykorzystano informacje z poprzedniego okresu wdrażania LSR (liczba osób korzystających z efektów zrealizowanych operacji). **LSR zawiera wskaźniki kluczowe oraz wskaźniki dodatkowe**. Za prawidłowe mierzenie wartości wskaź. produktu i rezultatu i przekazanie ich do LGD odpowiedzialni będą beneficjenci i grantobiorcy; źródłem danych o tych wskaźn. będą sprawozdania beneficjentów/grantobiorców (lub kopie tych sprawozdań), ankiety monitorujące, ankiety ewaluacyjne, informacje przekazywane od podmiotu wdrażającego dotyczące ostatecznie zrealizowanych płatności, w przypadku operacji, gdzie beneficjentem jest LGD (operacje własne, proj. współpracy, zadania w ramach „aktywizacji") – dokumentacja wł. LGD, np. listy obecności, ankiety ewaluacyjne, listy doradztwa. Uzasadnienie wyboru **Wskaźników oddziaływania i sposób pomiaru** – wskaźniki te mierzą poziom osiągnięcia celów ogólnych, pomiar odbywać się będzie przy wykorzystaniu wskaźników pochodzących ze źródeł statystyki publicznej – BDL. Jako wskaźnik mierzący realizację CO1 – „Zwiększenie atrakcyjności obszaru PLGD jako miejsca zamieszkania i wypoczynku" zastosowano wskaźnik: „saldo migracji" (wartość bazowa pozyskana z BDL, mierzy różnicę między napływem zameldowanych na pobyt stały w gminach objętych LSR i odpływem ludności z terenu gmin. Wskaźnik jest prosty w pozyskaniu i w miarę dobrze oddaje zmiany zachodzące na obszarze w dłuższej perspektywie. Można zakładać, że rosnący wskaźnik jest skutkiem rosnącej atrakcyjności obszaru, skłaniającej do osiedlania się na terenie LGD. Z kolei większa wartość wskaźnika „Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców" świadczy o rosnącej aktywności mieszkańców, skłonnych do angażowania się w sprawy lokalne, a więc też ich zainteresowaniu obszarem, przywiązaniu do „małej ojczyzny", co świadczy, o tym, że mieszkańcy chcą tam żyć, mieszkać, spędzać czas wolny a skoro tak, to można założyć że jest on dla nich atrakcyjny. Większa liczba działających organizacji może świadczyć też o ciekawszej ofercie czasu wolnego skierowanej zarówno do mieszkańców jak i turystów. Bogata oferta czasu wolnego także wpływa na

atrakcyjność osadniczą obszaru. Zastosowane wskaźniki są więc adekwatne do pomiaru założonego 1 celu ogólnego. Do pomiaru celu ogólnego 2 „Rozwój społeczno-gospodarczy PLGD" zastosowano 3 wskaźniki: 1) „Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. Ludności" (wartość bazową obliczono sumując wszystkie podmioty wpisane do rejestru REGON na obszarze PLGD i przeliczono na 10 tys. ludności), 2) „Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności" (wartość bazową obliczono sumując wszystkie osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na obszarze PLGD i przeliczono na 1000 ludności) oraz 3) „Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym" wartość wyrażona w procentach (obliczono jako: łączna dla obszaru PLGD suma bezrobotnych zarejestrowanych do łącznej dla obszaru PLGD liczby ludności w wieku produkcyjnym, wartość wyrażona procentowo). Założony wzrost wymienionych pierwszych dwóch wskaźników (1 i 2 - tzw. wskaźniki przedsiębiorczości) oraz zmniejszenie wskaźnika dotyczącego liczby bezrobotnych (3) świadczą o rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, tworzonych miejscach pracy, zmniejszaniu bezrobocia i jego niekorzystnych skutków, a tym samym o polepszeniu i rozwoju sytuacji obszaru w wymiarze gospodarczym (większa liczba miejsc pracy, rozwój przedsiębiorczości) i społecznym (ograniczenie bezrobocia, a w dalszej konsekwencji ubóstwa i wykluczenia społecznego). **Zaproponowane wskaźniki oddziaływania są więc adekwatne do zaproponowanych w LSR dwóch celów ogólnych (CO 1 i CO2). Wartości bazowe** wskaźników oddziaływania za rok 2014 ustalono w oparciu o dane z BDL, a **wartości docelowe** oszacowano w oparciu o analizę zmian tych wskaźników na przestrzeni ostatnich lat (2007-2013). Pomiar wartości docelowej wskaź. oddziaływania zostanie dokonany w 2023 r. Sposób liczenia wskaźników oddziaływania prezentuje tabela poniżej. **Szczegółową specyfikację celów ogólnych, szczegółowych, przedsięwzięć oraz specyfikację, sposoby liczenia wskaźników, częstotliwość i wskazanie źródeł danych do pomiaru poszczególnych rodzajów wskaźników przedstawia także tabela "Matryca logiczna…".** Dodatkowo w tabeli **„*Matryca powiązań*…" przedstawiono powiązania pomiędzy diagnozą obszaru, analizą SWOT, celów i przedsięwzięć oraz wskaźników**.

Nr	Nazwa	Wskaźniki oddziaływania sposób obliczania ALGORYTM
w1.0	**Saldo migracji**	Jednostka miary: osoba; **Sposób obliczeń**: saldo migracji pokazuje różnicę między liczbą zameldowań i wymeldowani na pobyt stały z terenu gmin objętych LSR; źródło danych: Bank Danych Lokalnych GUS (kategoria: *Ludność*, grupa: *Migracje wewnętrzne i zagraniczne*, podgrupa: *Migracje na pobyt stały gminne wg płci, typu i kierunku).* Zsumowano salda migracji dla każdej z gmin objętej LSR za 2014 r.
	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców	Jednostka miary: sztuka; **Sposób obliczeń:** Łączna liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych działających na terenie gmin objętych LSR (dane za 2014 r. dla każdej z gmin pozyskano z BDL GUS) podzielona przez liczbę mieszkańców w 2014 r. i pomnożona przez 10 000. Dane dotyczące ogólnej liczby ww. organizacji działających na obszarze gmin objętych LSR pozyskano z BDL: Kategoria: Podmioty gospodarcze i przekształcenia własnościowe i strukturalne/Grupa: Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON/Podgrupa: Podmioty wg sektorów własnościowych – w tym wartość ogółem dla: „sektor prywatny – fundacje" oraz „sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne"
w.2.0	**Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. Ludności**	jednostka miary: sztuka; źródło danych: dane statystyczne GUS – BDL za 2014 r.; **Sposób obliczeń**: liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON (zsumowano dane o liczbie ww. podmiotów podane w BDL dla każdej gminy objętej LSR, za rok 2014.), podzielona przez liczbę mieszkańców (2014 r.), pomnożona przez 10 000. Dane dotyczące ogólnej liczby ww. podmiotów działających na obszarze LSR pozyskano z BDL: Kategoria: „Podmioty gospodarcze i przekształcenia własnościowe i strukturalne"/Grupa: „Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON"/Podgrupa: „Podmioty wg klas wielkości (wartość: ogółem).
	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności	**Sposób obliczeń**: Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na terenie każdej gminy –dane pozyskano za 2014 r. z BDL (Kategoria: Podmioty gospodarcze i przekształcenia własnościowe i strukturalne/grupa: Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON/Podgrupa: Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007), a następnie obliczono sumę ww. osób dla całego obszaru LSR (zsumowano dane dla wszystkich gmin objętych LSR) podzielona przez liczbę mieszkańców obszaru LSR (za 2014), pomnożona przez 1000;
	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	**Sposób obliczeń**: Wartość procentowa, stanowiąca stosunek: suma „liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych" w każdej gminie objętej LSR do sumy „liczby osób w wieku produkcyjnym" w każdej gminie objętej LSR, pomnożona przez 100%. Dane dot. liczby osób bezrobotnych pozyskano za 2014 r. z BDL: Kategoria: Rynek pracy/Grupa: Bezrobocie rejestrowane/Podgrupa: Bezrobotni zarejestrowani wg płci (wartość ogółem); dane dot. liczby osób w wieku produkcyjnym pozyskano za 2014 r. z danych GUS (BDL): „Kategoria: Ludność/Grupa: Stan ludności/Podgrupa: Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci" (ludność w wieku produkcyjnym - wartość ogółem: mężczyźni i kobiety).

Tabela Matryca logiczna realizacji celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć określonych dla obszaru Podhalańskiej Lokalnej Grupy Działania (PLGD)

1.0	CEL OGÓLNY 1	**Zwiększenie atrakcyjności obszaru PLGD jako miejsca zamieszkania i wypoczynku**				
1.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	**Rozwój oferty spędzania wolnego czasu poprzez poprawę infrastruktury i realizowanie działań aktywizujących**				
1.2		**Wzmacnianie tożsamości lokalnej, oraz aktywności i integracji mieszkańców**				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	***Jednostka miary***	***Początkowa 2014 rok***	***Końcowa 2023 rok***	***Źródło danych/sposób pomiaru***
	Saldo migracji (wzrost o 10%)		Osoby	91	100	Dane statystyczne GUS (BDL[4]), pomiar w 2023
	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców (wzrost o 25%)		Szt.	24	30	Dane statystyczne GUS (BDL), pomiar w 2023
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	***Jednostka miary***	**stan początkowy 2014 Rok**	**plan 2023 rok**	***Źródło danych/sposób pomiaru***
w.1.1	Liczba osób które skorzystały w wyniku realizacji operacji z objętych wsparciem nowych lub/i zmodernizowanych/doposażonych obiektów i miejsc infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej (1.1.1)		Osoby	0	8000	Sprawozdania beneficjentów/grantobiorców, ankieta monitorująca, dokumentacja LGD, informacje otrzymane od podmiotu wdrażającego[5]/ pomiar dokonywany po zakończeniu realizacji operacji lub zadania w ramach projektu grantowego - corocznie na 31.12
	Liczba uczestników/odbiorców wydarzeń z zakresu zdrowego i aktywnego tryb życia (1.1.2)		Osoby	0	300	Sprawozdania grantobiorców, ankieta monitorująca, dokumentacja LGD/ pomiar po zakończeniu realizacji projektu grantowego. Zadania nieinwestycyjne – bezpośrednio po zakończeniu realizacji projektu grantowego (PG[6]).
	Liczba uczestników/odbiorców inicjatyw pro środowiskowych i proekologicznych (1.1.3)		Osoby	0	300	Dokumentacja własna LGD, informacje otrzymane od podmiotu wdrażającego /pomiar bezpośrednio po zakończeniu realizacji operacji własnej.
w.1.2.	Liczba osób, które korzystają z efektów zrealizowanych działań z zakresu wzmacniania tożsamości regionalnej, więzi lokalnych oraz aktywizujących i integrujących lokalną społeczność (1.2.1)		Osoby	0	400	Sprawozdania grantobiorców, ankieta monitorująca, dane LGD, /pomiar po zakończeniu realizacji projektu grantowego. Zadania nieinwestycyjne – bezpośrednio po zakończeniu realizacji PG, w przypadku operacji nie inwestycyjnych - corocznie na dzień 31.12 (np. zakup wyposażenia, strojów, instrumentów etc.)
	Liczba osób odwiedzających zabytki i obiekty objęte wsparciem (1.2.2)		Osoby	0	2000	Sprawozdania beneficjentów, ankieta monitorująca, dane własne LGD, informacje otrzymane od podmiotu wdraża-

[4] Bank Danych Lokalnych

[5] Dotyczące zrealizowanych płatności

[6] PG – Projekt Grantowy (beneficjent LGD) w ramach którego udzielane są granty na realizację zdań zgodnych z celem PG

						jącego/ pomiar dokonywany po zakończeniu realizacji operacji, corocznie na 31.12
	Liczba osób uczestnicząca w działaniach organizowanych przez organizacje III sektora (1.2.3)			Osoby	0	1300	Sprawozdania grantobiorców, ankieta monitorująca, dane własne LGD, /pomiar po zakończeniu realizacji projektu grantowego (zadania nieinwestycyjne bezpośrednio po realizacji PG), zadania inwestycyjne – corocznie na 31.12

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, animacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		źródło danych/sposób pomiaru
						Początkowa 2014 rok	Końcowa 2023 rok	
1.1.1	Tworzenie i rozwój ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, sportowej kulturalnej	Mieszkańcy, turyści	Konkurs 843 077,65	Liczba nowych/ zmodernizowanych /doposażonych obiektów/miejsc infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, sportowej kulturalnej	Szt.	0	22	Sprawozdania Beneficjentów, ankieta monitorująca, dane LGD/pomiar dokonywany corocznie na 31.12
1.1.2	Polepszenie oferty spędzania wolnego czasu poprzez zajęcia sportowe, rekreacyjne, ekologiczne	Mieszkańcy, turyści	Konkurs/ Projekt grantowy 300 000	Liczba działań promujących zdrowy i aktywny tryb życia	Szt.	0	12	Sprawozdania Beneficjentów/ grantobiorców, ankieta monitorująca, dane LGD/ pomiar po zakończeniu realizacji projektu/ projektu grantowego
1.1.3	Podnoszenie świadomości społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz promowanie działań proekologicznych	Mieszkańcy	Operacja własna/ Konkurs 49 650,00	Liczba inicjatyw edukacyjnych oraz informacyjno - promocyjnych z zakresu ekologii, ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu	Szt.	0	4	Dane LGD, informacje od podmiotu wdrażającego/pomiar po zakończeniu realizacji operacji własnej / Sprawozdania Beneficjentów, ankieta monitorująca
1.2.1	Wzmacnianie tożsamości regionalnej oraz działania na rzecz integracji, aktywizacji i umacniania więzi lokalnych wśród mieszkańców obszaru PLGD	Mieszkańcy	Konkurs/ Projekt grantowy 249 050,00	Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury	Szt.	0	2	Sprawozdania Beneficjentów/ grantobiorców, ankieta monitorująca, dane LGD/ pomiar po zakończeniu realizacji projektu/ projektu grantowego
				Liczba inicjatyw edukacyjnych i kulturalnych wzmacniających tożsamość regionalną mieszkańców obszaru PLGD	Szt.	0	2	
				Liczba wydanych wydawnictw/materiałów promujących kulturę obszaru PLGD	Szt.	0	2	
				Liczba działań aktywizujących i integrujących lokalną społeczność	Szt.	0	2	

1.2.2	Wspieranie działań na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru	Mieszkańcy, turyści	Konkurs 471 617,00	Liczba zabytków poddana pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii	Szt.	0	2	Sprawozdania beneficjentów, ankiety monitorujące, dane LGD/ pomiar po zakończeniu realizacji operacji, corocznie na 31.12
				Liczba podmiotów działających w sferze kultury lub dziedzictwa przyrodniczego, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	Szt.	0	3	Sprawozdania beneficjentów, ankiety monitorujące, dane LGD/ pomiar po zakończeniu realizacji operacji, corocznie na 31.12
1.2.3	Wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie działalności statutowej i działań innowacyjnych	Organizacje, mieszkańcy	Konkurs/ Projekt grantowy 407 253,64	Liczba wspartych organizacji/grup nieformalnych	Szt.	0	8	Sprawozdania beneficjentów/ grantobiorców, ankieta monitorująca, dane LGD/ po zakończeniu realizacji projektu/ projektu grantowego
				Liczba zrealizowanych **innowacyjnych działań** przez organizacje pozarządowe	Szt.	0	30	
2.0	CEL OGÓLNY 2	**Rozwój społeczno – gospodarczy Podhalańskiej Lokalnej Grupy Działania**						
2.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	**Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i zwiększenie liczby miejsc pracy**						
2.2		**Wspieranie współpracy lokalnych podmiotów oraz budowanie kapitału społecznego na rzecz rozwoju obszaru Podhalańskiej LGD**						
2.3		**Zintegrowana promocja obszaru i kreowanie marki obszaru PLGD**						
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		***Jednostka miary***	**stan początkowy 2014 Rok**	**plan 2023 rok**	***Źródło danych/sposób pomiaru***	
w.2.0	Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. Ludności (wzrost wskaźnika o 5%)			Szt.	752	790	Dane statystyczne GUS, pomiar w 2023	
	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności (wzrost wskaźnika o 10%)			Szt.	63	69	Dane statystyczne GUS, pomiar w 2023	
	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (spadek o 5,5%)			%	7,2	6,8	Dane statystyczne GUS, pomiar w 2023	
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		***Jednostka miary***	**stan początkowy 2014 Rok**	**plan 2023 rok**	***Źródło danych/sposób pomiaru***	
w.2.1	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem): - w tym **dla osób z grup defaworyzowanych** **- w przedsiębiorstwach wdrażających innowacje** (2.1.1 i 2.1.2.)			Szt.	0	42 (21) (4)	Sprawozdania Beneficjentów, ankieta monitorująca[7], dane LGD, informacje od podmiotu wdrażającego/ pomiar po zakończeniu operacji, corocznie na dzień 31.12	

[7] Ankieta monitorująca opracowana przez LGD

w.2.2	Liczba nowoutworzonych miejsc pracy w przedsiębiorstwach w branży spożywczej wykorzystujących potencjał produktów lokalnych (2.2.1)	Osoby/rok	0	3	Sprawozdania Beneficjentów, dane LGD, ankieta monitorująca, informacje otrzymane od podmiotu wdrażającego/pomiar po zakończeniu realizacji operacji, corocznie na 31.12
	Liczba podmiotów i/lub osób uczestniczących w tworzeniu sieci współpracy na rzecz promocji i sprzedaży produktów lokalnych (2.2.2) i (2.2.3)	Szt.	0	50	Dane własne LGD (np. listy obecności ze spotkań, wyjazdów i innych form), informacje otrzymane od podmiotu wdrażającego/ pomiar po zakończeniu realizacji operacji własnej i projektu współpracy
	Liczba zrealizowanych międzynarodowych projektów współpracy skierowanych do mieszkańców, rolników i przedsiębiorców (2.2.3)	Szt.	0	1	Dane własne LGD, informacje otrzymane od podmiotu wdrażającego/ pomiar po zakończeniu projektu współpracy
w.2.3	Liczba uczestników/odbiorców działań informacyjno-promocyjnych dotyczących oferty turystycznej obszaru PLGD (2.3.1)	Osoby	0	1500	Sprawozdania beneficjentów/ grantobiorców, dokumentacja własna LGD, dane od podmiotu wdrażającego/pomiar po zakończeniu realizacji projektu/ projektu grantowego.
	Liczba odbiorców działań na rzecz rozwijania ponadregionalnej oferty turystycznej (2.3.2)	Osoby	0	1000	Dane własne LGD, informacje otrzymane od podmiotu wdrażającego/ pomiar po zakończeniu projektu współpracy
	Liczba zrealizowanych krajowych projektów współpracy skierowanych do mieszkańców i turystów (2.3.2)	Szt.	0	1	

Przedsięwzięcia		**Grupy docelowe**	**Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, animacja itp.)**	**Wskaźniki produktu**				
				Nazwa	**Jednostka miary**	**Wartość**		***Źródło danych/sposób pomiaru***
						Początkowa 2014 rok	**Końcowa 2023**	
2.1.1	PREMIA NA STRAT - wsparcie na podjęcie działalności gospodarczej, w tym opartej na innowacjach i zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	Mieszkańcy, grupy defaworyzowane	Konkurs 960 000,00zł	Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa - w tym **przedsiębiorstw wprowadzających innowacje** [8]	Szt.	0	12 (1)	Sprawozdania Beneficjentów, ankieta monitorująca, dane LGD, informacje od podmiotu wdrażającego

[8] Innowacyjność należy rozumieć zgodnie z opisem zawartym w rozdziale VI LSR

			Konkurs 1 520 000 zł	Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa **przez osoby z grup defaworyzowanych** - w tym **przedsiębiorstw wprowadzających innowacje**	Szt.	0	19 (2)	Sprawozdania Beneficjentów, ankieta monitorująca, dane LGD, informacje od podmiotu wdrażającego
2.1.2	Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy w tym również **opartych na innowacjach** i zatrudniających **osoby z grup defaworyzowanych**	Przedsiębiorcy	Konkurs 1 478 364,51 zł	Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa, - w tym **wprowadzającego innowacje**	Szt.	0	9 (1)	Sprawozdania Beneficjentów, ankieta monitorująca, dane LGD, informacje od podmiotu wdrażającego
		Przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane, w tym też przedsiębiorstwa społeczne	Konkurs 367 422,00zł	Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa **które tworzy miejsca pracy dla osób z grup defaworyzowanych**	Szt.	0	2	Sprawozdania Beneficjentów, ankieta monitorująca, dane LGD, informacje od podmiotu wdrażającego
2.2.1	Wykorzystanie potencjału produktów lokalnych na rzecz rozwoju lokalnej przedsiębiorczości – rozwój przetwórstwa, produkcji i dystrybucji produktów lokalnych /Rozwój przedsiębiorstw w branży spożywczej/	Rolnicy, przedsiębiorcy, Mieszkańcy, turyści	Konkurs 478 805,00zł	Liczba operacji polegających na rozwoju działalności gospodarczej w branży spożywczej wykorzystujących potencjał produktów lokalnych	Szt.	0	3	Sprawozdania Beneficjentów, dane LGD, informacje od podmiotu wdrażającego/pomiar corocznie na dzień 31.12
2.2.2	Wspieranie integracji branż mających znaczenie w zakresie produktu lokalnego na Podhalu	Rolnicy, przedsiębiorcy, organizacje	Operacja własna 50 000 zł	Liczba działań w zakresie integracji branż mających znaczenie w zakresie produktu lokalnego na Podhalu	Szt.	0	3	Dane własne LGD, informacje od podmiotu wdrażającego/pomiar po zrealizowaniu operacji własnej
2.2.3	Tworzenie sieci powiązań i kooperacji na rzecz zwiększenia dostępności produktów lokalnych dla mieszkańców i turystów	Mieszkańcy, rolnicy, przedsiębiorcy, turyści, samorządy	Projekt współpracy międzynarodowy 50 000,00 zł	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	Szt.	0	1	Dane własne LGD, informacje od podmiotu wdrażającego/pomiar po zrealizowaniu projektu współpracy
				Liczba LGD uczestnicząca w projektach współpracy	Szt.	0	13	
				Liczba działań promujących produkty lokalne i żywność wysokiej jakości	Szt.	0	3	
2.3.1	Wydarzenia oraz działania informacyjno-promocyjne na rzecz rozwijania	Turyści, Mieszkańcy	Konkurs/ Projekt grantowy	Liczba wspartych inicjatyw z zakresu rozwoju	Szt.	0	8	Sprawozdania beneficjentów/ grantobiorców, ankieta monito-

	oferty turystycznej obszaru PLGD		196 237,00zł	oferty turystycznej obszaru PLGD				rująca, dane LGD/ pomiar po zakończeniu realizacji projektu/ projektu grantowego
2.3.2	Działania na rzecz rozwijania ponadregionalnej oferty turystycznej	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane, młodzież, turyści i inne	Projekt współpracy krajowy 687 000,00 zł	Liczba działań na rzecz rozwijania ponadregionalnej oferty turystycznej	Szt.	0	3	Dane własne LGD, informacje od podmiotu wdrażającego/pomiar po zakończeniu realizacji projektu współpracy
				Liczba zrealizowanych krajowych projektów współpracy	Szt.	1	1	
				Liczba LGD uczestniczących w krajowych projektach współpracy	Szt.	0	3	
SUMA				**7 370 000,00 zł – Poddziałanie 19.2** **737 000,00 zł – Poddziałanie 19.3**				

Tabela Realizacja wskaźników produktu i rezultatu w ramach kosztów bieżących i aktywizacji Podhalańskiej LGD

KOSZTY BIEŻĄCE I AKTYWIZACJA							
CEL	**Wdrożenie Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność**						
WSKAŹNIKI REZULTATU							
Nr	Nazwa	jednostka miary	Okres osiągania wskaźnika			SUMA wskaźnika	Sposób pomiaru
			2016–2018	2019–2021	2022–2023		
1.	Liczba osób/podmiotów, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	Osoby/podmioty	50	40	28	118	Dane własne LGD, dane od podmiotów którym udzielono doradztwa (ankieta monitorująca, lub/i wywiady), dane od podmiotu wdrażającego
2.	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych	Osoby	125	100	0	225	Dane własne LGD (dokumentacja ze spotkań informacyjno-konsultacyjnych – listy obecności)
3.	Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD (co najmniej 80% uczestników)	Osoby	100	80	0	180	Dokumentacja własna LGD – ankiety ewaluacyjne

WSKAŹNIKI PRODUKTU										
			Okres osiągania wskaźnika i środki przeznaczone na jego realizację							
			2016–2018		2019–2021		2022–2023		SUMA	
Przedsięwzięcie	Nazwa	jednostka miary	wskaźnik	koszty	wskaźnik	koszty	wskaźnik	koszty	wskaźnika	Sposób pomiaru
Wzmacnianie potencjału LGD, beneficjentów i mieszkańców, funkcjonowanie PLGD	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	szt.	24	**7200,00**	20	**6000,00**	14	**4200,00**	58	Dane własne LGD (np. listy obecności, listy/rejestry doradztwa, karty doradztwa), /pomiar corocznie na 31.12 do zakończenia wdrażania LSR
	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	szt.	105	**21000,00**	105	**21000,00**	0	**0,00**	210	
	Liczba podmiotów/osób, którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	200	**30000,00**	200	**30000,00**	30	**4500,00**	430	
	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami/podmiotami	szt.	9	**10800,00**	6	**7200,00**	4	**4800,00**	19	
	Liczba miesięcy realizacji LSR	szt.	30	**510000,00**	36	**612000,00**	18	**298800,00**	84	
		RAZEM		**579000,00**		**676200,00**		**312300,00**		

Opis przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach LSR dla obszaru PLGD - opis poszczególnych przedsięwzięć zawiera poniższa tabela. Beneficjentami operacji/zadań realizowanych w ramach zaplanowanych w strategii przedsięwzięć mogą być osoby/podmioty/organizacje, tj. Beneficjenci poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" zgodnie z Rozporządzeniem MRiRW z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.
Jednostki samorządu terytorialnego (JST) będące potencjalnymi beneficjentami działania „Podstawowe usługi i odnowa wsi" nie będą realizować operacji, których zakres jest zbieżny z zakresem tego działania.

Tabela: Opis przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach LSR dla obszaru PLGD

Nr	Nazwa przedsięwzięcia	Opis	Rodzaj wsparcia	Wartość całkowita operacji lub zadania (minimalna lub/i maksymalna) [zł]	Poziom dofinansowania[9] [%]	Wysokość pomocy na beneficjenta/ grantobiorcę [10]lub operację [zł]	Budżet całkowity przedsięwzięcia [zł]
1.1.1	Tworzenie i rozwój ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, sportowej kulturalnej	Projekty dotyczące budowy, przebudowy, modernizacji oraz zakupu wyposażenia obiektów i miejsc o charakterze turystycznym, rekreacyjnym, sportowym i kulturalnym, takich jak np. zagospodarowanie centrów wsi, miejsc wypoczynkowych, oznakowania miejscowości, przysiółków, szlaków/tras turystycznych/ wypoczynkowych, boiska sportowe, place zabaw, siłownie zewnętrzne, inwestycje w obiektach sportowych, kulturalnych oraz inne projekty o podobnym charakterze. Realizacja przedsięwzięcia w ramach projektu grantowego oraz w trybie konkursu.	Konkurs	min. całkowita wartość operacji: 50 000 zł	JSFP – 63,63% Pozostali beneficjenci – 100%	JSFP[11]-bez limitu Pozostali beneficjenci – 300 000 zł	843 077,65 zł
1.1.2	Polepszenie oferty spędzania wolnego czasu poprzez zajęcia sportowe, rekreacyjne, ekologiczne	Wydarzenia, imprezy, spotkania, warsztaty, festyny, pikniki i inne formy zajęć o charakterze sportowym, rekreacyjnym, ekologicznym; wsparciem planuje się objąć wydarzenia/działania ukierunkowane na zwiększanie aktywności fizycznej mieszkańców i promujące aktywny tryb życia, np. wycieczki, rajdy, zawody sportowe, konkursy, imprezy skierowane zarówno do mieszkańców ale poszerzającą też ofertę spędzania czasu wolnego dla turystów;	Konkurs/ Granty	Granty: wartość całkowita zadania min. 5 000 zł maks. – 50 000 zł * *limit zostanie wskazany w ogłoszeniu o naborze* *Konkurs:* min. całkowita wartość operacji: 50 000 zł	JSFP – 63,63% Pozostali beneficjenci/ grantobiorcy – 100%	Granty: limit pomocy max. 100 000 zł Konkurs: 300 000 zł	300 000 zł
1.1.3	Podnoszenie świadomości społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz promowanie działań proekologicznych	Różnego rodzaju projekty podnoszące wiedzę i świadomość mieszkańców zakresie ekologii, ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatycznym, promowanie postaw prośrodowiskowych i proekologicznych, działania edukacyjne zachęcające do korzystania z rozwiązań innowacyjnych wykorzystujących OZE, np. pikniki ekologiczne, konkursy, działania edukacyjne: warsztaty, szkolenia, konferencje, spotkania i inne działania zbieżne z zakresem przedsięwzięcia.	Operacja własna LGD/ Konkurs	min. całkowita wartość operacji 50 000 zł	95% - operacja własna; Konkurs: JSFP – 63,63% Pozostali beneficjenci/ grantobiorcy – 100%	50 000 zł/ operację własną / konkurs	49 650,00 zł
1.2.1	Wzmacnianie tożsamości	Warsztaty, spotkania, działania edukacyjno-kulturalne, konkur-	Konkurs/	Granty: wartość	JSFP – 63,63%	Granty: limit	

[9] Procentowa wysokość pomocy obliczana od wysokości kosztów kwalifikowalnych (lub kosztów – przy grantach). W sytuacji wskazania JSFP jako beneficjenta/grantobiorcę – mowa o innym podmiocie niż JST (gmina, powiat) w przypadku operacji, których zakres jest zbieżny z działaniem „Podstawowe usługi i odnowa wsi" PROW 2014-2020

[10] Limit przysługujący grantobiorcy/beneficjentowi w całym okresie programowania 2014-2020

[11] JSFP - jednostki sektora finansów publicznych. Suma grantów udzielonych JSFP w ramach danego projektu grantowego nie może przekroczyć 20% kwoty środków przyznanych na ten projekt.

	regionalnej oraz działania na rzecz integracji, aktywizacji i umacniania więzi lokalnych wśród mieszkańców obszaru PLGD	sy, imprezy i inne wydarzenia/działania, a także operacje inwestycyjne np. zakup strojów regionalnych, instrumentów ludowych, wyposażenia, materiałów edukacyjnych dla zespołów/ grup nieformalnych,/organizacji, wydawanie publikacji, materiałów informujących i promujących kulturę regionu, nagrania audiowizualne, oraz inne projekty przyczyniające się do kultywowania tradycji lokalnych i wzmacniania tożsamości regionalnej, więzi lokalnych, integrację i aktywizację mieszkańców;	Granty	całkowita zadania min. 5 000 zł maks. – 50 000 zł ** limit zostanie wskazany w ogłoszeniu o naborze Konkurs:* min. całkowita wartość operacji: 50 000 zł	Pozostali beneficjenci/ grantobiorcy – 100%	pomocy max. 100 000 zł Konkurs: 300 000 zł	249 050,00zł
1.2.2	Wspieranie działań na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru	Operacje przede wszystkim inwestycyjne polegające na zachowaniu lokalnego dziedzictwa: kulturowego, historycznego i przyrodniczego obszaru. Wsparciem planuje się objąć zabytki oraz inne cenne miejsca świadczące o specyfice obszaru PLGD;	Konkurs	min. całkowita wartość operacji: 50 000 zł	JSFP – 63,63% Pozostali beneficjenci – 100%	JSFP[12]-bez limitu Pozostali beneficjenci – 300 000 zł	470 140,20 zł
1.2.3	Wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie działalności statutowej	Wsparciem zostaną objęte działania mające na celu wzmocnienie potencjału technicznego oraz organizacyjnego organizacji pozarządowych/grup nieformalnych, np.: działania edukacyjno-kulturalne, promocyjne, zakup wyposażenia, urządzeń, sprzętu, materiałów do prowadzenia działalności oraz modernizacja obiektów wykorzystywanych na potrzeby działalności NGO; cześć wsparcia zostanie przeznaczona na dofinansowanie innowacyjnych działań	Konkurs/ Granty	Granty: wartość całkowita zadania min. 5 000 zł maks. – 50 000 zł ** limit zostanie wskazany w ogłoszeniu o naborze Konkurs:* min. całkowita wartość operacji: 50 000 zł	JSFP – 63,63% Pozostali beneficjenci/ grantobiorcy – 100%	Granty: limit pomocy max. 100 000 zł Konkurs: 300 000 zł	407 253,64 zł
2.1.1	PREMIA NA STRAT - wsparcie na podjęcie działalności gospodarczej, w tym opartej na **innowacjach i zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych**	Wsparcie przeznaczone dla osób fizycznych oraz pozostałych uprawnionych beneficjentów zgodnie *z Rozporządzeniem dot. wdrażania LSR*; szczególnym wsparciem zostaną objęte osoby z grup defaworyzowanych oraz podejmujące działalność innowacyjną (zgodnie z założonymi wskaźnikami), premiowane będą operacje zmierzające do założenia firmy społecznej ;	Konkurs	min. 80 000 zł	Nie dotyczy (premia)	limit pomocy maks. do 80 000 zł	2 480 000,00 zł
2.1.2	Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy w tym również **opartych na innowacjach** i zatrudniających **osoby z grup defaworyzowanych**	Przedsiębiorcy prowadzący różne rodzaje działalności; szczególnym wsparciem zostaną objęci przedsiębiorcy wdrażający innowacje oraz tworzący miejsca pracy dla osób z grup defaworyzowanych, a także przedsiębiorstwa społeczne;	Konkurs	min. 50 000 zł	70 %	limit pomocy maks. do 200 000 zł	1 845 786,51 zł

[12] JSFP - jednostki sektora finansów publicznych. Suma grantów udzielonych JSFP w ramach danego projektu grantowego nie może przekroczyć 20% kwoty środków przyznanych na ten projekt.

2.2.1	Wykorzystanie potencjału produktów lokalnych na rzecz rozwoju lokalnej przedsiębiorczości opartej na lokalnym produkcie spożywczym – rozwój przetwórstwa produkcji i dystrybucji produktów lokalnych /Rozwój przedsiębiorstw w branży spożywczej/	Przedsiębiorcy prowadzący lub rozwijający działalność gospodarczą opartą na produkcie lokalnym (kreowanym lub istniejącym) sklasyfikowaną w ramach kodów pkd/ działów związanych z branżą spożywczą (w zakresie produkcji, przetwarzania, dystrybucji, usług).	Konkurs	min. 50 000 zł	70%	limit pomocy maks. do 250 000 zł	478 805,00 zł
2.2.2	Wspieranie integracji branż mających znaczenie w zakresie produktu lokalnego na Podhalu	Działania na rzecz budowania współpracy lokalnych podmiotów, rolników w zakresie promocji i zwiększenia dostępności produktów lokalnych np. spotkania, wyjazdy, wymiana doświadczeń i dobrych praktyk, targi, konferencje i in.	Operacja własna LGD	min. 50 000 zł	95%	50 000 zł/ operację własną	50 000 zł
2.2.3	Tworzenie sieci powiązań i kooperacji na rzecz zwiększenia dostępności produktów lokalnych dla mieszkańców i turystów	Celem projektu jest rozwój branży/rynku produktów lokalnych, regionalnych, tradycyjnych pochodzących z terenu woj. Małopolskiego poprzez zbudowanie wspólnego wizerunku oraz stworzenie sieci dystrybucji produktów. Szczegółowy opis projektu współpracy znajduje się poniżej w tabeli.	PW międzynarodowy (BO – LGD)	50 000 zł	LGD – 100%	50 000 zł	50 000 zł
2.3.1	Wydarzenia oraz działania informacyjno-promocyjne na rzecz rozwijania oferty turystycznej obszaru PLGD	Różne projekty mieszczące się w zakresie zdefiniowanego przedsięwzięcia, np.: wydawnictwa/publikacje, nagrania audiowizualne itp. operacje promujące i kreujące wizerunek obszaru LGD, jego walory turystyczne;	Konkurs/ Granty	Granty: wartość całkowita zadania min. 5 000 zł maks. – 50 000 zł ** limit zostanie wskazany w ogłoszeniu o naborze Konkurs:* min. całkowita wartość operacji: 50 000 zł	JSFP – 63,63% Pozostali beneficjenci/ grantobiorcy – 100%	Granty: limit pomocy max. 100 000 zł Konkurs: 300 000 zł	196 237,00 zł
2.3.2	Działania na rzecz rozwijania ponadregionalnej oferty turystycznej	Krajowy projekt współpracy obejmuje działania inwestycyjne, promocyjne i aktywizująco-integrujące, których celem będzie rozwijanie turystyki rowerowej na obszarze LGD oraz sąsiadujących obszarach partnerskich LGD.	PW krajowy (BO – LGD)	687 000,00 zł	LGD – 100%	687 000,00 zł	687 000,00 zł

Tytuł projektu współpracy	Smak na Małopolski Produkt czyli Biznes ze smakiem
Cel operacji	Celem projektu jest rozwój branży/rynku produktów lokalnych, regionalnych, tradycyjnych pochodzących z terenu woj. Małopolskiego poprzez zbudowanie wspólnego wizerunku oraz stworzenie sieci dystrybucji produktów do 12.2022
Cele szczeg. LSR, których osiągnięciu będzie służyć realizacja operacji	2.2 Wspieranie współpracy lokalnych podmiotów oraz budowanie kapitału społecznego na rzecz rozwoju obszaru Podhalańskiej LGD
Wartości wskaźników, których osiągnięcie jest zakładane w wyniku realizacji operacji	Wskaźnik kluczowy rezultatu: *Liczba zrealizowanych międzynarodowych projektów współpracy skierowanych do mieszkańców, rolników i przedsiębiorców* –1 szt. Dodatkowe wskaźnik rezultatu: *Liczba podmiotów i/lub osób uczestniczących w tworzeniu sieci współpracy na rzecz promocji i sprzedaży produktów lokalnych* – 50 szt. ; Wskaźniki kluczowe produktu: *Liczba LGD uczestnicząca w projektach współpracy* – 13 LGD; *Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowych* – 1 szt.
Zakres, w jakim będzie realizowana operacja	2) rozwoju rynków zbytu produktów i usług lokalnych, z wyłączeniem operacji polegających na budowie lub modernizacji targowisk objętych zakresem wsparcia w ramach działania, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r.o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020; 5) promowania obszaru objętego strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w rozumieniu art. 2 pkt 19 rozporządzenia nr 1303/2013, zwaną dalej „LSR", w tym produktów lub usług lokalnych oraz lokalnej przedsiębiorczości; 6) stworzenia warunków do rozwoju przedsiębiorczości na obszarze objętym LSR.
Termin i miejsce realizacji operacji	2020 – 2022 na terenie woj. Małopolskiego, Finlandii, Portugalii,
Działania	Szkolenia/wizyty studyjne/warsztaty dotyczące wypracowania sposobu promocji, dystrybucji oraz logistyki produktów w oparciu o doświadczenia partnerów z Portugalii, Finlandii; Powołanie podmiotu odpowiedzialnego za wdrożenie opracowanej strategii; Opracowanie wspólnej strategii marketingu, dystrybucji i logistyki dla produktu; Nawiązanie współpracy poprzez zawarcie umów na dystrybucje z producentami produktów; Nawiązanie współpracy poprzez zawarcie umów z punktami dystrybucji; Stworzenie logistyki dystrybucji produktów lokalnych.
Nazwa, siedziba i adres wszystkich LGD uczestniczących w realizacji operacji	1. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Nad Białą Przemszą" – Leader projektu; ul. Partyzantów1, 32-310 Klucze 2. Lokalna Grupa Działania Powiatu Wielickiego; ul. Sienkiewicza 2, 32-020 Wieliczka 3. Stowarzyszenie Zielony Pierścień Tarnowa; 33-156 Skrzyszów 335 A 4. Podhalańska Lokalna Grupa Działania; ul. Józefa Piłsudskiego 2, 34-520 Poronin 5. Stowarzyszenie LGD Jurajska Kraina; ul. Szkolna 4, 32-043 Skała 6. Lokalna Grupa Działania Blisko Krakowa; ul. Szkolna 4, 32-052 Radziszów 7. Stowarzyszenie "Na Śliwkowym Szlaku"; 32-861 Iwkowa 468 8. Lokalna Grupa Działania "Brama Beskidu"; Mostki 86, 33-340 Stary Sącz 9. Stowarzyszenie "Kwartet na Przedgórzu"; Waryś 327A, 32-825 Borzęcin 10. Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Płaskowyżu Proszowickiego "ProKoPaRa"; 32-104 Koniusza 5 11. Pogórzańskie Stowarzyszenie Rozwoju ; Tuchów ul. Chopina 10, 33-170 Tuchów 12. LGD Päijänne LEADER Finlandia; Meijeritie 1, 17200 Vääksy, Finlandia 13. LGD ADIRN – Portugalia;ALAMEDA UM DE MARÇO–C.C.TEMPLÁRIOS–3º Andar, 2300 431 Tomar- Portugalia
Budżet (w zł)	Budżet projektu wynosi 1 120 000zł w tym budżet PLGD 50 000,00 zł
Opis krajowego projektu współpracy	
Zakres projektu współpracy	Działania inwestycyjne, promocyjne i aktywizująco-integrujące, których celem będzie rozwijanie turystyki rowerowej na obszarze LGD oraz sąsiadujących obszarach partnerskich LGD. Celem projektu będzie zwiększenie atrakcyjności turystyki rowerowej na obszarze partnerskich LGD poprzez rozwój infrastruktury oraz organizację przedsięwzięć rozrywkowo - promocyjnych. Grupy docelowe: mieszkańcy obszarów LGD, turyści.
Cele szczegółowe LSR, których osiągnięciu będzie służyć realizacja operacji	2.2 Wspieranie współpracy lokalnych podmiotów oraz budowanie kapitału społecznego na rzecz rozwoju obszaru Podhalańskiej LGD
Wartości wskaźników, których osiągnięcie jest zakładane w wyniku realizacji operacji	Wskaźnik kluczowy rezultatu: Liczba zrealizowanych krajowych projektów współpracy skierowanych do mieszkańców i turystów –1 szt. Dodatkowy wskaźnik rezultatu: Liczba odbiorców działań na rzecz rozwijania ponadregionalnej oferty turystycznej - 1000 osób; Wskaźniki kluczowe produktu: Liczba zrealizowanych krajowych projektów współpracy – 1; Liczba LGD uczestniczących w krajowych projektach współpracy – 3 szt.; Dodatkowy wskaźnik produktu: Liczba działań na rzecz rozwijania ponadregionalnej oferty turystycznej – 3 szt.
Termin i miejsce realizacji operacji	2020 – 2021 na terenie woj. Małopolskiego
Nazwa LGD uczestnicz. w realiz. operacji	Podhalańska Lokalna Grupa Działania' Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Gorce-Pieniny", Lokalna Grupa Działania Spisz-Podhale
Budżet (w zł)	Budżet Podhalańskiej Lokalnej Grupy Działania – 687 000,00 zł

Tabela: Matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów wskaźników

Zidentyfikowane problemy/ wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura kulturalno-oświatowa; Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna i turystyczna – zbyt mała liczba lub/i niski standard obiektów i miejsc sportowo rekreacyjnych/ turystycznych; Niewystarczająca infrastruktura rowerowa, brak wytyczonych lub oznakowanych ścieżek rowerowych, wypożyczalni rowerów	**1. Zwiększenie atrakcyjności obszaru PLGD jako miejsca zamieszkania i wypoczynku**	**1.1 Rozwój oferty spędzania wolnego czasu poprzez poprawę infrastruktury i realizowanie działań aktywizujących**	1.1.1 Tworzenie i rozwój ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej	Liczba nowych/zmodernizowanych /doposażonych obiektów/miejsc infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, sportowej kulturalnej – 22 szt.	Liczba osób, które skorzystały w wyniku realizacji operacji z objętych wsparciem nowych lub/ i zmodernizowanych/ doposażonych obiektów i miejsc infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej – 8000 os.	Dalekosiężnym następstwem (oddziaływaniem) podejmowanych przedsięwzięć w ramach 1 celu ogólnego będzie **rosnąca atrakcyjność obszaru PLGD** jako miejsca zamieszkania, życia i spędzania czasu wolnego. O rosnącej atrakcyjności obszaru świadczyć będą takie zjawiska jak: - rosnące, dodatnie saldo migracji - założono 10-cio % wzrost salda migracji w 2023 r., tj. z 91 do 100 osób. - rosnąca aktywność mieszkańców i ich zaangażowanie w sprawy związane z różnokierunkowym rozwojem obszaru – mierzone rosnącą liczbą fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców (założono wzrost o 25% tj. z 24 szt. do 30 szt. na 10 tys. mieszk.)	Proste procedury w pozyskiwaniu środków, Zrozumiałe i niezmieniające się zasady/ interpretacje, wsparcie instytucji zarządzającej (IZ)i podmiotu wdrażającego (PW) Krótki czas rozpatrywania wniosków; Stabilna sytuacja w kraju i na świecie; Zainteresowanie beneficjentów i grantobiorców realizacją operacji, a mieszkańców i turystów korzystaniem z infrastruktury, brak barier prawnych, finansowych
Niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego dla różnych grup mieszkańców; Niewystarczająca oferta edukacyjno kulturalna dla mieszkańców o charakterze innym niż regionalnym			1.1.2 Polepszenie oferty spędzania wolnego czasu poprzez zajęcia sportowe, rekreacyjne, ekologiczne	Liczba działań promujących zdrowy i aktywny tryb życia – 12 szt.	Liczba uczestników/odbiorców wydarzeń z zakresu zdrowego i aktywnego tryb życia – 300 os.		Proste procedury w pozyskiwaniu środków, zrozumiałe i stałe zasady/ interpretacje, wsparcie IZ i PW Krótki czas rozpatrywania wniosków; Stabilna sytuacja w kraju i na świecie; Zainteresowanie mieszkańców/ podmiotów/organizacji realizacją operacji zainteresowanie mieszkańców uczestniczeniem w organizowanych zajęciach
Niedostateczna dbałość mieszkańców o środowisko naturalne, czego skutkiem jest duże zanieczyszczenie powietrza i wód oraz problem „dzikich wysypisk" śmieci, nieprawidłowa segregacja odpadów; Niska świadomość społeczna mieszkańców w zakresie ochrony środowiska, ekologii, zdrowego stylu			1.1.3 Podnoszenie świadomości społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz promowanie działań proekologicznych	Liczba inicjatyw edukacyjnych oraz informacyjno-promocyjnych z zakresu ekologii i ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu – 4 szt.	Liczba uczestników/odbiorców inicjatyw pro środowiskowych i proekologicznych – 300 os.		Proste procedury w pozyskiwaniu środków, zrozumiałe i stałe się zasady/ interpretacje, wsparcie IZ i PW Krótki czas rozpatrywania wniosków; Stabilna sytuacja w kraju i na świecie; Zainteresowanie mieszkańców/turystów uczestniczeniem w organizowanych zajęciach Brak ograniczeń finansowych LGD

życia; Słabe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii							
Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura kulturalno-oświatowa; Słabe zaangażowanie mieszkańców w działania społeczne i wielokierunkowy rozwój regionu (w tym o charakterze regionalnym) Konieczność kultywowania i zachowania bogatego dziedzictwa kulturowego		**1.2 Wzmacnianie tożsamości lokalnej, oraz aktywności i integracji mieszkańców**	1.2.1 Wzmacnianie tożsamości regionalnej oraz działania na rzecz integracji, aktywizacji i umacniania więzi lokalnych wśród mieszkańców obszaru PLGD	Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury–2szt. Liczba inicjatyw edukacyjnych kulturalnych wzmacniających tożsamość regionalną mieszkańców obszaru PLGD–2 szt Liczba wydanych wydawnictw/ materiałów promujących kulturę obszaru PLGD – 2szt. Liczba działań aktywizujących i integrujących lokalną społeczność – 2 szt.	Liczba osób, które korzystają z efektów zrealizowanych działań z zakresu wzmacniania tożsamości regionalnej, więzi lokalnych oraz aktywizujących i integrujących lokalną społeczność – 400 os.		Nieskomplikowane procedury w pozyskiwaniu środków, zrozumiałe i niezmieniające się zasady/interpretacje, wsparcie instytucji zarządzającej (IŻ)i podmiotu wdrażającego (PW) Krótki czas rozpatrywania wniosków; Stabilna sytuacja w kraju i na świecie; Zainteresowanie mieszkańców/podmiotów /organizacji realizacją operacji, brak barier prawnych, finansowych Zainteresowanie mieszkańców uczestniczeniem w organizowanych zajęciach, korzystaniem z obiektów, zakupionego wyposażenia itp.
Konieczność dbania o bogate dziedzictwo obszaru (liczne zabytki kulturowe, przyrodnicze, obszary chronione) Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura kulturalno-oświatowa;			1.2.2 Wspieranie działań na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru	Liczba zabytków poddana pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii – 2 szt. Liczba podmiotów działających w sferze kultury, dziedzictwa przyrodniczego, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR – 3 szt.	Liczba osób odwiedzających zabytki i obiekty objęte wsparciem – 2000 os.		Nieskomplikowane procedury w pozyskiwaniu środków, zrozumiałe i niezmieniające się zasady/interpretacje, wsparcie instytucji zarządzającej (IŻ)i podmiotu wdrażającego (PW) Krótki czas rozpatrywania wniosków; Stabilna sytuacja w kraju i na świecie; Zainteresowanie mieszkańców /podmiotów /organizacji realizacją operacji, brak barier prawnych, finansowych oraz ze strony Konserwatora Zabytków, Zainteresowanie mieszkańców/turystów korzystaniem z obiektów kulturalnych, w tym też zabytków

Słaby potencjał techniczny, organizacyjny i finansowy organizacji pozarządowych ograniczający aktywność tych organizacji Słabe zaangażowanie lokalnej społeczności w rozwój regionu Niewystarczająca oferta edukacyjno-kulturalna dla mieszkańców o charakterze innym niż regionalnym Niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego dla różnych grup mieszkańców			1.2.3 Wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie działalności statutowej i działań innowacyjnych	Liczba wspartych organizacji/grup nieformalnych– 8 szt Liczba zrealizowanych innowacyjnych działań przez organizacje pozarządowe – 30 szt.	Liczba osób uczestnicząca w działaniach organizowanych przez organizacje III sektora – 600 os.		Proste procedury w pozyskiwaniu środków, zrozumiałe i niezmieniające się zasady/interpretacje, wsparcie instytucji zarządzającej (IŻ)i podmiotu wdrażającego (PW) Krótki czas rozpatrywania wniosków; Stabilna sytuacja w kraju i na świecie; Zainteresowanie organizacji realizacją operacji, brak barier prawnych, finansowych, Zainteresowanie mieszkańców/turystów uczestniczeniem w działaniach organizowanych przez NGO
Wysoki poziom bezrobocia, zwłaszcza wśród osób młodych do 35 r. ż. oraz osób z krótkim lub żadnym stażem zawodowym; Konieczność tworzenia nowych miejsc pracy zwłaszcza dla osób z grup defaworyzowanych Trudności w pozyskiwaniu kapitału przez mikro i małe przedsiębiorstwa i osoby rozpoczynające działalność gospodarczą Niewystarczający poziom przedsiębiorczości (niższe wskaźniki przedsię-	**2. Rozwój społeczno – gospodarczy Podhalańskiej Lokalnej Grupy Działania**	**2.1 Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i zwiększenie liczby miejsc pracy**	2.1.1 PREMIA NA STRAT - wsparcie na podjęcie działalności gospodarczej, w tym opartej na innowacjach i zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych	Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa – 12 szt - w tym przedsiębiorstw wprowadzających **innowacje** - 1 szt. Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa przez **osoby z grup defaworyzowanych** – 19 szt., - w tym przedsiębiorstw wprowadzających innowacje – 2 szt.	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem) – 42 szt - w tym dla osób z grup defaworyzowanych - 21 szt. (19 szt. – podjęcie działalności + 2 szt. rozwój działaności) - w przedsiębiorstwach –wdrażających innowacje – 4 szt. (3 szt. – podjęcie dział., 1 szt. – rozwój dział.)	Dalekosiężnym następstwem (oddziaływaniem) realizowanych przedsięwzięć w ramach 2 celu ogólnego będzie **poprawa sytuacji gospodarczej i społecznej na obszarze PLGD**. O poprawie tej sytuacji będą świadczyć: a) rosnące założone wskaźniki przedsiębiorczości, w tym: „Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. Ludności" (założono wzrost wskaźnika o 5%) oraz „Liczba	Stabilna sytuacja w kraju i na świecie, dobra koniunktura gospodarcza, stabilne przepisy dotyczące obrotu gospodarczego; Nieskomplikowane procedury w pozyskiwaniu środków, zrozumiałe i niezmieniające się zasady/interpretacje, wsparcie instytucji zarządzającej (IŻ)i podmiotu wdrażającego (PW) Krótki czas rozpatrywania wniosków; Zainteresowanie osób podejmowaniem działalności gospodarczej, w tym też przez osoby z grup defaworyzowancyh; Brak ograniczeń finansowych, prawnych

biorczości na tle powiatów i województwa) Słabe możliwości zatrudniania (znikoma liczba dużych zakładów pracy) Migracje zarobkowe			2.1.2 Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy w tym również opartych na innowacjach i zatrudniających osoby z grup defaworyzowanych	Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa – 9 szt., - w tym wprowadzającego **innowacje** – 1 szt.,		osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności" (założono wzrost wskaźnika o 10%) oraz b) malejąca liczba osób bezrobotnych, która będzie mierzona wskaźnikiem: „Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym". Malejąca wartość procentowa wskaźnika świadczyć będzie o poprawie sytuacji społecznej na obszarze PLGD (założono spadek wskaźnika do poziomu 6,8% w 2023 r. w stosunku do 7,2% w 2014 r., tj. spadek o 5,5%)	Stabilna sytuacja w kraju i na świecie, dobra koniunktura gospodarcza, stabilne przepisy dotyczące obrotu gospodarczego; Nieskomplikowane procedury w pozyskiwaniu środków, zrozumiałe i niezmieniające się zasady/interpretacje, wsparcie instytucji zarządzającej (IŻ)i podmiotu wdrażającego (PW) Krótki czas rozpatrywania wniosków; Zainteresowanie przedsiębiorców rozwijaniem działalności gospodarczej i zatrudnianiem pracowników, w tym z grup defaworyzowancyh; Brak ograniczeń finansowych, prawnych;
				Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa, które tworzy miejsca pracy dla **osób z grup defaworyzowanych** – 2 szt.			Nieskomplikowane procedury w pozyskiwaniu środków, zrozumiałe i niezmieniające się zasady/interpretacje, wsparcie instytucji zarządzającej (IŻ)i podmiotu wdrażającego (PW) Krótki czas rozpatrywania wniosków; Stabilna sytuacja w kraju i na świecie; Brak barier prawnych, finansowych,
Niekorzystne warunki przyrodnicze do prowadzenia towarowej produkcji rolniczej Postępująca likwidacja gospodarstw rolnych ze względu na małą opłacalność produkcji rolnej Niewystarczający poziom przetwórstwa lokalnych produktów rolnych Słabe przygotowanie rolników do wykorzystania nowych możliwości rozwoju swoich gospodarstw, w tym niewystarczająca liczba producentów oferujących produkty		**2.2 Wspieranie współpracy lokalnych podmiotów oraz budowanie kapitału społecznego na rzecz rozwoju obszaru Podhalańskiej LGD**	2.2.1 Wykorzystanie potencjału produktów lokalnych na rzecz rozwoju lokalnej przedsiębiorczości – rozwój przetwórstwa produkcji i dystrybucji produktów lokalnych /Rozwój przedsiębiorstw w branży spożywczej/	Liczba operacji polegających na rozwoju działalności gospodarczej w branży spożywczej wykorzystujących potencjał produktów lokalnych - 3 szt.	Liczba nowoutworzonych miejsc pracy w przedsiębiorstwach w branży spożywczej wykorzystujących potencjał produktów lokalnych – 3 szt		Stabilna sytuacja w kraju i na świecie, dobra koniunktura gospodarcza, Nieskomplikowane procedury w pozyskiwaniu środków, zrozumiałe i niezmieniające się zasady/interpretacje, IZ i PW; Krótki czas rozpatrywania wniosków; Popyt na produkty lokalne i żywność wysokiej jakości, Brak barier prawnych, finansowych,
			2.2.2 Wspieranie integracji branż	Liczba działań w zakresie integracji branż mających	Liczba podmiotów i/lub osób uczestniczących w tworzeniu sieci		Popyt na produkty lokalne i żywność wysokiej jakości, Zainteresowane rolników i przetwórców, przedsiębiorców

regionalne, chętnie poszukiwane przez turystów Słaba promocja i niska dostępność na rynku wielu lokalnych produktów Słaba współpraca między samorządem, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi Niska świadomość mieszkańców w zakresie ochrony środowiska, ekologii, zdrowego stylu życia; Rosnąca moda na zdrowy styl życia i zdrową żywność			mających znaczenie w zakresie produktu lokalnego na Podhalu	znaczenie w zakresie produktu lokalnego na Podhalu – 3 szt.	współpracy na rzecz promocji i sprzedaży produktów lokalnych (łącznie dla P 2.2.2 i P 2.2.3) – 50 szt. Liczba zrealizowanych międzynarodowych projektów współpracy skierowanych do mieszkańców, rolników i przedsiębiorców (rezultat dla P 2.2.3) – 1 szt.		działaniami w zakresie promocji produktów lokalnych, budowania sieci dystrybucji i rynków zbytu; Zainteresowanie mieszkańców i turystów uczestniczeniem w działaniach promujących lokalne produkty Realizacja przez LGD-y projektu
			2.2.3 Tworzenie sieci powiązań i kooperacji na rzecz zwiększenia dostępności produktów lokalnych dla mieszkańców i turystów	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej – 1 szt.			
				Liczba LGD uczestnicząca w projektach współpracy – 13 szt.			
				Liczba działań promujących produkty lokalne i żywność wysokiej jakości3szt			
- Niewystarczająca promocja turystyczna obszaru PLGD		**2.3 Zintegrowana promocja obszaru i kreowanie marki obszaru PLGD**	2.3.1 Wydarzenia oraz działania informacyjno-promocyjne na rzecz rozwijania oferty turystycznej obszaru PLGD	Liczba wspartych inicjatyw z zakresu rozwoju oferty turystycznej obszaru PLGD – 8 szt.	Liczba uczestników/odbiorców działań informacyjno-promocyjnych dotyczących oferty turystycznej obszaru PLGD – 1500 os.		Proste procedury w pozyskiwaniu środków, zrozumiałe i stałe zasady/ interpretacje, wsparcie instytucji IZ i PW; Krótki czas oceny wniosków; Stabilna sytuacja w kraju i na świecie; Zainteresowanie grantobiorców realizacją operacji, brak barier prawnych, finansowych, Zainteresowanie turystów i mieszkańców uczestniczeniem w działaniach
Niska świadomość mieszkańców w zakresie zdrowego stylu życia; Niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego dla różnych grup mieszkańców			2.3.2 Działania na rzecz rozwijania ponadregionalnej oferty turystycznej	Liczba działań na rzecz rozwijania ponadregionalnej oferty turystycznej - 3 szt.	Liczba odbiorców działań na rzecz rozwijania ponadregionalnej oferty turystycznej – 1000 os.		Proste procedury w pozyskiwaniu środków, zrozumiałe i niezmieniające się zasady/interpretacje, wsparcie IŻ i PW; Krótki czas rozpatrywania wniosków; Stabilna sytuacja w kraju i na świecie; Zainteresowanie mieszkańców, przedsiębiorców, turystów, osób z grup defaworyzowancych i in. Uczestniczeniem w realizacji projektu współpracy Realizacja projektu przez LGD
				Liczba zrealizowanych krajowych projektów współpracy – 1 szt.	Liczba zrealizowanych krajowych projektów współpracy skierowanych do mieszkańców, przedsiębiorców, turystów, grup defaworyzwanych, młodzieży i in. – 1 szt.		
				Liczba LGD uczestniczących w krajowych projektach współpracy – 3 szt.			

ROZDZIAŁ VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

.1 CHARAKTERYSTYKA PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ FORMALNO-INSTYTUCJONALNYCH

Procedury wyboru i oceny operacji zostały opracowane na podstawie Ustawy RLKS – ustawa z dnia 20.02.2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz.U. 2015.378 z późn. zm.), oraz Ustawy w zakresie polityki spójności – ustawa z dnia 11.07.2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz.U. 2014.1146 z późn. zm.). **Na potrzeby dokonywania wyboru operacji realizowanych w ramach LSR zostały opracowane szczegółowe procedury i kryteria wyboru. Mają one na celu umożliwienie dokonywania wyboru operacji w sposób jasny i przejrzysty zapewniając jednocześnie wybór operacji, które w sposób najbardziej skuteczny przyczynią się do realizacji LSR. Procedury i kryteria zostały opracowane w oparciu o dotychczasowe doświadczenia LGD w zakresie realizacji procedur naboru oraz wytyczne pokontrolne z poprzedniego okresu programowania.**

Celem procedur jest zapewnienie jednolitego sposobu oceny operacji w zakresie wdrażania LSR przez Radę, z uwzględnieniem specyfiki procedur wyboru operacji współfinansowanych ze środków EFROW oraz zachowania przejrzystości, rzetelności, bezstronności, równego dostępu do informacji i sposobie wyboru operacjo do dofinansowania oraz równego traktowania wnioskodawców.

Na potrzeby wdrażania LSR opracowano:

- procedury wyboru i oceny operacji,
- procedury wyboru i oceny grantobiorców,
- procedury wyboru i oceny operacji własnych.

Procedury zawierają postanowienia dotyczące ogólnych reguł związanych z wyborem operacji; pracy Rady; trybu wyboru grantów; trybu wyboru operacji własnych. Procedury są dostępne w biurze LGD. Poniższe tabele prezentują podstawowy ich zakres oraz organ, który odpowiada za wykonanie czynności.

W ramach procedury oceny i wyboru operacji -realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD:

1. Określono sposób organizacji naborów wniosków: w tym tryb ogłaszania, czas trwania naboru, miejsce składania wniosków, a także informacje dotyczące zakresu tematycznego operacji, kryteriów wyboru operacji, min. liczbę punktów(warunek wyboru operacji)- projekt ogłoszenia o naborze przygotowywany jest przez Zarząd Stowarzyszenia, a wszystkie dokumenty dotyczące sposobu organizacji naboru wniosków dostępne są w Biurze LGD.
2. Wskazano i opisano sposób udostępnienia procedur naboru do wiadomości publicznej oraz określono zasady oraz sposób składania i wycofywania wniosków - wniosek składany jest drogą elektroniczną oraz w biurze LGD, wycofanie wniosku odbywa się przez złożenie pisma w biurze LGD,
3. Określono zasady oraz sposób rejestrowania wniosków, oraz określono zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, w tym ocenę wniosków, dokumentowanie oceny, wzory dokumentów - wstępnej weryfikacji wniosków dokonuje Przewodniczący Rady,
4. Zasady oraz sposób wyłączenia członków organu decyzyjnego z oceny i wyboru operacji, - termin i zasady przydziału wniosków - po dokonaniu weryfikacji wstępnej, Przewodniczący Rady udostępnia pozostałym członkom Rady rejestr wniosków jednocześnie wzywając ich do złożenia oświadczenia o bezstronności i poufności. Przewodniczący Rady po zapoznaniu się ze złożonymi Deklaracjami bezstronności i poufności, wyznacza spośród członków Rady zespoły, które będą dokonywać oceny poszczególnych przydzielonych im operacji,
5. Określono termin, zasady i sposób dokonywania oceny merytorycznej i wyboru operacji oraz szczegółowy sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu (określono co najmniej: warunki i sposób wniesienia protestu oraz termin wniesienia protestu) - po dokonanej ocenie i utworzeniu wstępnej listy rankingowej, w terminie wyznaczonym przez Przewodniczącego Rady, odbywa się posiedzenie Rady. Po dokonaniu oceny strategicznej operacji Rada sporządza listę operacji. Biuro LGD przekazuje Wnioskodawcy na piśmie informację o wyniku oceny zgodności jego operacji z LSR lub wyniku wyboru, w tym oceny w zakresie spełniania przez jego operację kryteriów wyboru operacji wraz z uzasadnieniem oceny i podaniem liczby punktów otrzymanych przez operację. Następnie biuro LGD zamieszcza na stronie internetowej LGD listę operacji zgodnych z LSR oraz listę operacji wybranych ze wskazaniem, które z operacji mieszczą się w limicie środków wskazanych w ogłoszeniu o naborze.

W ramach procedury oceny i wyboru operacji - projekty dla grantobiorców:

1. szczegółowo określono proces wyboru grantobiorców, określono sposób organizacji naborów: opisano tryb ogłaszania, czas trwania naboru, miejsce składania wniosków, a także informacje dotyczące zakresu tematycznego operacji, kryteriów wyboru operacji, minimalnej liczbę punktów, będącą warunkiem wyboru operacji oraz wskazano i opisano **sposób** udostępnienia procedur naboru do wiadomości publicznej - ogłoszenie o naborze przygotowuje Zarząd Stowarzyszenia w porozumieniu z Przewodniczącym Rady.
2. Opisano zasady oraz sposób rejestrowania wniosków oraz opisano zasady oraz sposób rejestrowania wniosków - wniosek składany jest drogą elektroniczną oraz w biurze LGD, wycofanie wniosku odbywa się przez złożenie pisma w biurze LGD, składane wnioski są rejestrowane w systemie elektronicznym według kolejności ich wpływu,

3. Szczegółowo określono zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, w tym ocenę wniosków, dokumentowanie oceny, wzory dokumentów - wstępnej weryfikacji wniosków dokonuje biuro LGD. Po jej zakończeniu LGD publikuje w systemie elektronicznym listę wniosków zakwalifikowanych do dalszej oceny,
4. Opisano zasady oraz sposób wyłączenia członków organu decyzyjnego z oceny i wyboru operacji, a także termin, zasady i sposób dokonywania oceny merytorycznej i wyboru operacji, ustalenie kwoty wsparcia - Przewodniczący Rady po zapoznaniu się ze złożonymi Deklaracjami bezstronności i poufności, wyznacza spośród członków Rady zespoły, które będą dokonyw.ać oceny poszczególnych przydzielonych im operacji oraz oceny i wyboru Grantobiorców dokonuje Rada,
5. Określono sposób rozliczania, monitoring i kontrolę grantobiorców - dokonuje Zarząd/biuro LGD.

Opracowane przez Stowarzyszenie LGD PLGD procedury mają na celu zagwarantowanie jak największej poprawności oraz jawności stosowanych rozwiązań:

- **pozwalają uniknąć ryzyka konfliktu interesów tj. zawierają wzory deklaracji bezstronności**
- przewidują ponadto zasady i tryb postępowania w przypadku zastosowania procedury odwoławczej (termin, warunki i sposób wniesienia protestu),
- **podawanie do publicznej informacji protokołów z każdego etapu procesu wyboru operacji (zawierają tym samym także informacje o wyłączeniach członków organu decyzyjnego z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy)**
- **przewidują przejrzysty sposób postępowania w sytuacji rozbieżnych ocen w ramach danego kryterium**
- **przewidują regulacje zapewniające zachowanie parytetu sektorowego**
- **określają tryb wniesienia przez wnioskodawców protestu od rozstrzygnięć Rady w sposób zapewniający możliwość skutecznego wniesienia protestu.**

Ponadto procedury zawierają także wzory wszystkich dokumentów, o których mowa w treści ich zapisów.

.2 SPOSÓB USTANAWIANIA I ZMIANY KRYTERIÓW WYBORU

Przyjęte kryteria wyboru mają charakter oceny punktowej i zawierają szczegółowy opis wyjaśniający sposób oceny wskazujący wymagania konieczne do spełnienia danego kryterium, niebudzące wątpliwości interpretacyjnych. W wyniku szerokich konsultacji społecznych wybrane kryteria wyboru okazały się niezwykle trafne i dostosowane do potrzeb przyszłych beneficjentów. Kryteria wynikają z przeprowadzonej diagnozy obszaru oraz są powiązanie z celami i wskaźnikami. Ustanawiając kryteria wyboru operacji LGD uwzględniła problemy zidentyfikowane podczas dokonywania diagnozy obszaru oraz cele i potrzeby zgłaszane podczas konsultacji przez lokalną społeczność. Ponadto LGD **uwzględniła przy formułowaniu kryteriów wyboru operacji wymogi określone w programach/przepisach dla PROW na lata 2014-2020, tj**.: innowacyjność, zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska lub klimatu, tworzenie nowych miejsca pracy – w przypadku przedsięwzięć ukierunkowanych na zakładanie i rozwój działalności (P2.1.1 i 2.1.2), punkty tu są przyznawane operacjom zakładającym utworzenie większej liczby miejsc pracy niż zakładane minimum , preferowanie operacji realizowanych w miejscowościach zamieszkałych przez mniej niż 5 tys. mieszkańców, ukierunkowanie wsparcia na zaspokojenie potrzeb grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy. Ponadto formułując kryteria LGD uwzględniła wytyczne aby były one w jak największej liczbie mierzalne oraz obiektywne, niedyskryninujace dla potencjalnych wnioskodawców, przejrzyste oraz bezpośrednio przyczyniały się do osiągania określonych w LSR wskaźników produktu i rezulatatu. W przypadku kryteriów jakościowych dokonano szczegółowego opisu podejścia do oceny danego kryterium, wskazując wymagania konieczne do spełnienia aby uzyskać daną liczbę punktów. Kryteria wyboru w pierwszej kolejności służą weryfikacji, czy wniosek został ważnie złożony i czy zakres tematyczny operacji zgodny jest z zakresem interwencji przewidzianym w LSR oraz przepisami obowiązującymi dla RLKS. Ta grupa kryteriów wyboru dotyczy przede wszystkim poprawności formalnej zgłaszanych operacji i obejmuje zagadnienia związane z terminowością, kompletnością i adekwatnością składanych wniosków. Następnie wnioski, które przejdą ocenę formalną oceniane będą pod kątem zgodności proponowanej operacji z zapisami zawartymi w LSR, w tym przede wszystkim z diagnozą obszaru, celami oraz przyjętymi wskaźnikami produktu i rezultatu. Zakłada się ponadto przyznawanie dodatkowych punktów operacjom, które zakładają wykorzystanie większego wkładu własnego Beneficjenta, a także zaproponują innowacyjne podejście do rozwiązania zidentyfikowanych problemów i ponadto będą generować powstawanie nowych miejsc pracy.

Powiązanie kryterium z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami: Kryteria: Racjonalność budżetu operacji, Doradztwo/szkolenia w LGD, Gotowość do realizacji operacji/projektu, Czas realizacji operacji, – zastosowanie tych kryteriów wynika z zapewnienia sprawnej realizacji strategii przez beneficjentów, zwiększenia prawdopodobieństwa zrealizowania operacji a tym samym realizacji LSR (osiągnięcia wskaźników) w terminie. Pozostałe kryteria wynikają z potrzeb i oczekiwań lokalnej społeczności wskazanych podczas konsultacji społecznych, są powiązane bezpośrednio z planowanymi celami i wskaźnikami produktu i rezultatu.

INNOWACYJNOŚĆ

Definicja innowacyjności, którą przyjęto w LSR PLGD rozumiana jest jako: wdrożenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu lub usługi (w tym turystycznego) lub procesu lub organizacji **na obszarze LSR** oraz wdrożenie i/lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących zasobów /surowców przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

Innowacyjność została uwzględniona zarówno na poziomie celów szczegółowych jak i wskaźników rezultatu i produktu. Operacje składane w odpowiedzi na poszczególne konkursy będą oceniane pod względem ich innowacyjności. Podejście innowacyjne oznacza poszukiwanie nowych, lepszych, efektywniejszych sposobów rozwiązywania problemów mieszczących się w obszarach wsparcia LSR. Innowacyjnym podejściem będzie m.in. zachęcanie i promowanie idei realizacji projektów partnerskich, realizowane działania mogą swoim zasięgiem objąć nowe grupy odbiorców, sposoby rozwiązywania problemów zostaną rozwinięte oraz potraktowane bardziej nowatorsko oraz niestandardowo. Jako innowacyjne będą premiowane również rozwiązania mające korzystny wpływ na zrów-

noważony rozwój obszaru a szczególności rozwiązania sprzyjające ochronie środowiska, wykorzystaniu technologii proekologicznych i odnawialnych źródeł energii, promowane będą rozwiązania sprzyjające zintegrowaniu obszaru i zwiększeniu jego rozpoznawalności, przedsięwzięcia wykorzystujące produkty lokalne i promujące je w sposób nietypowy, niestandardowy, przyczyniające się do pozytywnych zmian na obszarze. Premiowane w tym obszarze będą również przedsięwzięcia o charakterze prospołecznym, przyczyniające się do integracji lokalnej społeczności (całego obszaru LGD) oraz sprzyjające włączeniu społecznemu. Innowacyjność powinna przejawiać się w co najmniej jednym z poniższych wymiarów: uczestnika projektu, problemu, formy wsparcia . W treści LSR LGD PLGD sformułowano cele, które stanowią podstawę do zastosowania innowacyjnych rozwiązań w w/w obszarach. Zarówno uczestnicy lokalnych projektów, problemy jak i formy wsparcia będą mogły stanowić rodzaj dodatkowej szansy dla rozwoju całego obszaru. W szczególności promowane będą rozwiązania sprzyjające zintegrowaniu obszaru i zwiększeniu jego rozpoznawalności np. miejscowe produkty zostaną opatrzone wspólną marką i symboliką, utworzona będzie też sieć punktów z produktami lokalnymi. Kluczowe będą również przedsięwzięcia oparte na lokalnych zasobach LGD, powodujących już teraz, że obszar ten jest rozpoznawalny i nietypowy. Jako innowacyjne będą określane przedsięwzięcia wykorzystujące i promujące zasoby lokalne w sposób nietypowy, niestandardowy, przyczyniające się do pozytywnych zmian na obszarze. Premiowane w tym obszarze będą również przedsięwzięcia o charakterze prospołecznym, przyczyniające się do integracji lokalnej społeczności (całego obszaru LGD) oraz sprzyjające włączeniu społecznemu**.**

PROCEDURA ZMIANY KRYTERIÓW WYBORU

Procedura:

1. Celem Procedury jest określenie sposobu ustalania kryteriów wyboru operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD oraz operacji własnych LGD oraz grantów
2. Procedurę przyjmuje i zmienia Zarząd LGD.
3. Zarząd ustala kryteria wyboru oraz dokonuje ich zmian, na wniosek:
    a. Rady,
    b. co najmniej 10% członków LGD,
    c. z własnej inicjatywy.
    d. Na wezwanie pisemne Urzędu Marszałkowskiego
4. Wniosek w zakresie dokonania zmiany kryteriów musi być złożony do Zarządu w formie pisemnej i zawierać:
    a. uzasadnienie proponowanych zmian,
    b. określenie powiązania z diagnozą obszaru LSR,
    c. określenie wpływu na osiągnięcie zaplanowanych w LSR wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania.
5. Zarząd w okresie:
    a. 30 dni od wpłynięcia wniosku, po jego przeanalizowaniu i określeniu zgodności z procedurą i LSR, podejmuje decyzję czy wniosek będzie rozpatrywany i:
    i. jeżeli TAK – umieszcza go na stronie www LGD do konsultacji na 7 dni. W ciągu 30 dni po zakończeniu konsultacji i zapoznaniu się z ich wynikami, podejmuje decyzję w sprawie wprowadzenia zaproponowanych zmian, oraz umieszcza informację o podjętym rozstrzygnięciu na stronie www LGD,
    ii. jeżeli NIE – przekazuje informację Wnioskodawcy.
6. Kryteria obowiązują dla Konkursów ogłaszanych przez Zarząd po podjęciu uchwały o zmianie kryteriów oraz akceptacji Urzędu Marszałkowskiego.

.3 FORMY WSPARCIA OPERACJI W RAMACH LSR

W ramach LSR na lata 2016-2023 przewidywana jest realizacja następujących typów operacji:

- operacje realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny, a następnie przedkładanych do weryfikacji do SW,
- projekty grantowe,
- operacje własne,
- projekty współpracy (w tym projekt międzynarodowy oraz projekt krajowy).

OKREŚLENIE POZIOMU DOFINANANSOWANIA dla poszczególnych operacji z podziałem na konkretne grupy wnioskodawców:

1. PREMIA NA STRAT - wsparcie na podjęcie działalności gospodarczej, w tym opartej na **innowacjach i zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych** - kwota dofinansowania - 80 000 zł; Kwoty wsparcia zostały ustalone po przeanalizowaniu danych pozyskanych od beneficjentów realizujących projekty w podobnym zakresie ze środków pozyskanych w ramach programów funkcjonujących w latach 2007- 2013(dane z konsultacji społecznych, informacje od mieszkańców pozyskane w ramach świadczenia usług doradczych), danych o programach dotyczących zakładania działalności gospodarczej prowadzonych przez powiatowe urzędy pracy, informacji od wnioskodawców, którzy realizowali projekty w ramach naborów organizowanych przez LGD w latach poprzednich (analiza składanych wniosków oraz realizacji umów, wypłaconych środków), z uwzględnieniem sytuacji gospodarczej obszaru, cen rynkowych oraz skali przedsięwzięcia (samozatrudnienie i/lub zatrudnienie pracownika). **Dofinansowanie w kwocie 80 000 zł na podjęcie działalności wynika z przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz analizy przyznawanych dotychczas przez LGD i inne instytucje kwot wsparcia na zakładanie nowych firm.** Poziom dofinansowania obliczono przede wszystkim na podstawie składanych do Biura LGD fiszek projektowych oraz rozmów z potencjalnymi beneficjentami.

2. Wsparcie na realizację inwestycji w istniejących firmach na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy Minimalna całkowita wartość operacji wynosi nie mniej niż 50 000 zł. Poziom dofinansowania – maksymalnie 70% kosztów kwalifikowanych(w przypadku podmiotów wykonujących działalność gospodarczą). Maksymalna kwota dofinansowania na jedną operację:
   - 200 000 zł – dla operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa w tym **wprowadzającego innowacje;**
   - 200 000 zł – dla operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa **które tworzy miejsca pracy dla osób z grup defaworyzowanych;**
3. Wsparcie na operacje realizowane przez pozostałe podmioty (nie dotyczy JST, przedsiębiorców) dotyczy **grantów, konkursów** - Poziom dofinansowania – 100% kosztów kwalifikowanych. Stowarzyszenie będzie premiować (kryteria) wnioskodawców **których wkład własny przekracza intensywność pomocy określoną powyżej.**
4. Wsparcie na operacje realizowane przez pozostałe podmioty (nie dotyczy JST, przedsiębiorców) – projekty **WŁASNE – 95 % kosztów kwalifikowanych.** LGD przewiduje w ramach operacji własnych LGD większy udział środków własnych niż wynikający z przepisów dotyczących poszczególnych programów na poziomie 5 %.

W ramach LSR zaplanowano realizację 5 projektów grantowych głównie z zakresu inwestycji w małą infrastrukturę, spędzanie czasu wolnego, podtrzymywania tożsamości regionalnej, wzmocnienia potencjału organizacji pozarządowych oraz promocji związanej z turystyką. Różnorodność zaplanowanych do ogłaszania grantów zapewni wielokrotny wybór grantobiorcom udziału w konkursie, ale także możliwość dostępu do środków LSR szerokiego gronu beneficjentów.
PLGD planuje do realizacji cztery operacje własne w różnych zakresach m.in. zwiększenia świadomości mieszkańców z zakresu ochrony środowiska naturalnego, wsparcia branży związanych z produktem lokalnym. LGD przewiduje w ramach operacji własnych LGD większy udział środków własnych niż wynikający z przepisów dotyczących poszczególnych programów na poziomie 5 %.
W ramach realizacji projektów współpracy przewidziano dwie operacje: jedna związana z szeroko pojęta promocją produktu lokalnego i tworzenia kanałów jego dystrybucji - projekt międzynarodowy. Natomiast drugi projekt nakierunkowany jest na organizację wydarzeń sportowo-rekreacyjnych przez partnerów biorących udział w tym projekcie.

ROZDZIAŁ VII. PLAN DZIAŁANIA

Plan działania zawiera szczegółowe wskazanie harmonogramu osiągania poszczególnych wskaźników produktu w poszczególnych przedsięwzięciach. Przyjęty poziom osiągania poszczególnych wskaźników produktu w okresach 2016-2018, 2019-2021, 2022-2023 został ustalony w taki sposób aby wydatkowanie środków na realizację LSR zintensyfikować na pierwszy okres realizacji strategii LGD PLGD. W latach 2016-2018 przyjęto, iż zdecydowana większość wskaźników produktu zostanie zrealizowana na poziomie około 50 %. Szczegółowo przyjęte założenia odnośnie osiągania rezultatów na poziomie każdego celu szczegółowego obrazuje plan działania, który stanowi załącznik do LSR.

ROZDZIAŁ VIII. BUDŻET LSR

Realizacja LSR kierowanej przez społeczność Stowarzyszenia PLGD na lata 2016-2023, opierać się będzie o środki ramach PROW na lata 2014-2020. Tabela obrazująca zestawienie, prezentujące przyporządkowanie zakresu wsparcia do budżetu PROW znajduje sie w załączniku do niniejszej strategii. Przyjęty budżet w PODHALAŃSKIEJ LGD zakłada wykorzystanie środków w ramach PROW na lata 2014-2020 w wysokości: na poddziałanie 19.2 – 7 370 000 zł; na podziałanie 19.3 zaplanowano przeznaczyć zgodnie z dokumentami regulującymi 10% kwoty przewidzianej na Realizację LSR tj. 737 000 zł; na poddziałanie 19.4 – 1 567 500 zł. Zgodnie z obowiązującymi wytycznymi minimum 50% budżetu przeznaczonego na realizację poddziałania 19.2 tj. kwotę 4 803 114,71 zł przeznaczone zostało na przedsięwzięcia związane z tworzeniem lub utrzymaniem miejsc pracy. Pozostała kwota została rozdysponowana zgodnie z określonymi w trakcie konsultacji społecznych celami i przyporządkowanymi do nich przedsięwzięciami według zgłaszanych przez mieszkańców postulatów/potrzeb. W budżecie zostały określone kwoty środków przewidziane do realizacji poszczególnych przedsięwzięć i maksymalne kwoty dofinansowania w ich ramach tak aby realnie określić możliwe do realizacji wskaźniki. Ponadto Tabela prezentująca montaż finansowy uwzględniający powyższe źródła finansowania, uwzględniające podział na beneficjentów innych niż jednostki sektora finansów publicznych oraz beneficjentów będących jednostkami sektora finansów publicznych stanowi załącznik do niniejszej LSR.
PLGD opracowując założenia do LSR miała na względzie aby zachować silne powiązanie pomiędzy budżetem oraz planem działania a celami. Zgodnie z powyższą zasadą oraz w wyniku prowadzonych konsultacji społecznych i zgłaszanych w ich trakcie pomysłów na projekty budżet LSR został zaplanowany w ramach dwóch celów ogólnych. W ramach celu 1 Zwiększenie atrakcyjności obszaru PLGD jako miejsca zamieszkania i wypoczynku gdzie kwota jaką przeznaczono na operacje wynosi 2 320 648,29 zł zaplanowano konkursy głównie z zakresu zagospodarowania strefy czasu wolnego, działań związanych z ochroną środowiska, zachowaniem dziedzictwo kulturowego oraz wsparciem sektora trzeciego (organizacji ngo). Wydatkowanie środków rozłożono na lata 2016-2021 Zaplanowanie w ten sposób podziału budżetu pozwoli na efektywne wdrażanie LSR a co za tym idzie osiąganie wskaźników produktu i rezultatu zgodnie z planem działania. Podobnie ma sie sytuacja w ramach celu 2 Rozwój społeczno – gospodarczy Podhalańskiej Lokalnej Grupy Działania (kwota ogółem 5 786 351,71 zł) gdzie przeznaczono na tworzenie miejsc pracy (bezpośrednie rozwoju wsparcie przedsiębiorczości) środki w wysokości 4 324 309,71 zł oraz 478 805 zł w ramach przedsięwzięcia ukierunkowanego na wsparcie branży spożywczej, pozostała część środków w tym celu czyli 983 237,00 zł zostanie przeznaczono na wsparcie przedsiębiorczości w sposób pośredni (szkolenia, tworzenia kanałów dystrybucji np. produktów lokalnych).

W ramach realizacji poddziałania 19.3 zaplanowano realizację dwóch projektów współpracy, w tym jednego międzynarodowego. W ramach poddziałania 19.4 przewidziano kwotę na działania aktywizacyjne w wysokości 287 500,00 zł a na koszty bieżące na kwotę 1 280 000,00 zł.

ROZDZIAŁ IX PLAN KOMUNIKACJI

Komunikacja Podhalańskiej LGD ze społecznościami lokalnymi nie ogranicza się do jednostronnych komunikatów i okresowych sprawozdań z działalności LGD prezentowanych w trakcie zebrań jej członków. Podhalańska LGD w różny sposób i w różnych okolicznościach komunikuje się i będzie się komunikować z wieloma interesariuszami, gdyż zamierza wykorzystać swój potencjał teraz i w przyszłości. Jeżeli mamy się jeszcze bardziej efektywnie komunikować, to pierwszym krokiem w kierunku usprawnienia komunikacji jest bardziej dogłębne rozpoznanie potrzeby dokonania usprawnień i ich zaplanowanie. Dotyczy to zarówno wewnętrznej komunikacji z wielopoziomowymi strukturami zarządzania i realizacji, jak również zewnętrznej komunikacji z innymi interesariuszami. Plan komunikacji pozwoli zaplanować nam jakich dokonać usprawnień w zakresie komunikacji, aby wzmocnić naszą LGD.

Cele planu komunikacji.

Za **główny cel** planu komunikacji uznano szerokie dotarcie do mieszkańców i interesariuszy z informacją umożliwiającą efektywną realizację LSR przy zastosowaniu metod i narzędzi dostosowanych do zróżnicowanych grup docelowych z zachowaniem wysokiej efektywności kosztowej.

Sformułowano również 3 cele szczegółowe: 1. bieżące informowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach i kryteriach udzielania wsparcia z budżetu LSR, w tym również. o typach preferowanych operacji w największym stopniu realizujących założenia LSR 2. zwiększenie zaangażowania mieszkańców w działalność LGD, 3. szerszy niż do tej pory udział przedsiębiorców we wdrażanie LSR na wszystkich etapach. **Wskaźniki:** wzrost liczby członków LGD w latach 2014-2020 o 25%; wzrost liczby reprezentantów przedsiębiorców we władzach LGD w latach 2014-2020 o 25%; wzrost liczby osób które polubiły profil/fanpage LGD w latach 2015-2020 o 25%; liczba beneficjentów aplikujących o wsparcie z budżetu LSR w latach 2014-2020; liczba beneficjentów aplikujących o wsparcie z budżetu LSR w latach 2007-2013; liczba wniosków o wsparcie z budżetu LSR złożonych przez przedsiębiorców w latach 2014-2020

Główni adresaci działań komunikacyjnych - wskazanie tzw. grup docelowych

Do głównych grup uwzględnionych w planie komunikacji należy zaliczyć: osoby fizyczne - mieszkańców obszaru objętego LSR; liderów lokalnych; osoby prawne prowadzące dział. gospodarczą (spółki prawa handlowego) i przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w innych formach na obszarze LSR; zrzeszenia pracodawców, zrzeszenia branżowe i grupy producenckie; organizacje pozarządowe zarejestrowane i/lub prowadzące działalność na obszarze LGD, kościoły i związki wyznaniowe prowadzące działalność na obszarze LGD, instytucje publiczne działające na obszarze LGD

Za grupy defaworyzowane wymagające szczególnego uwzględnienia w planie komunikacji uznano: Osoby młode do 35 roku życia; Rodziny wielodzietne; Bezrobotni. Z kolei za grupy priorytetowe wymagające szczególnego uwzględnienia w planie komunikacji, a nie uznane za defaworyzowane uznano: podmioty sektora turystycznego i zagospodarowania wolnego czasu, w tym kulturalnego i kreatywnego. Więcej informacji zawartych jest w załączniku nr 5.

Skuteczna komunikacja powinna prowadzić do pożądanych rezultatów i utrzymywać ten efekt, z możliwością zwiększenia skuteczności przekazu. Dlatego też służy ona celowi, dla którego została zaplanowana lub zaprojektowana. Takim celem może być wywołanie zmiany lub działania, podniesienie wiedzy, przekazanie informacji lub zapytania. Jeżeli nie osiągniemy pożądanego rezultatu, musimy starać się zrozumieć, dlaczego tak się stało, odkryć dlaczego komunikacja była nieskuteczna i zaradzić temu. Oznacza to, że należy sprawdzić, czy wiadomości dotarła i została zrozumiana. Komunikowanie, czyli dzielenie się jest procesem dwustronnym.

W komunikacji kierować będziemy się także niedocenianym starym powiedzeniem „mniej znaczy więcej". Nowe technologie sprawiają, że mamy tendencję do „rozpisywania się", jeśli nie pomyślimy o wartości tego, co przekazujemy końcowemu odbiorcy i o ułatwieniu przekazania informacji. Zbyt intensywne komunikowanie się wcale nie oznacza lepszego komunikowania się. Może to prowadzić do powstania szumu informacyjnego lub nieporozumień ze względu na zaciemnienie kluczowej informacji lub jej znaczenia.

Przygotowanie planu komunikacji zostało opracowanie z wykorzystaniem metod partycypacyjnych. W okresie IX do XI 2015 w tym celu zostały wykorzystanie następujące metody: warsztaty konsultacyjne, zespół roboczy, grupa fokusowa i dyskusje reprezentantów grup. Poddane zostały analizie zidentyfikowane problemy w obszarze komunikacji w poprzednim okresie programowania, przeprowadzono również analizę wyników badań ewaluacyjnych w tym zakresie oraz przeprowadzono dyskusje na temat oczekiwanych kierunków poprawy, sformułowania celów planu komunikacji i doboru adekwatnych i efektywnych metod komunikacji.

Do najważniejszych zagadnień, o których komunikujemy zaliczyć należy:

- Procedury i wytyczne dla LGD w zakresie tworzenia LSR;
- Procedury i wytyczne operacyjne dla LGD;
- Lokalna strategia rozwoju;
- Dane i sposób kontaktu, procedury komunikowania i zbierania informacji;
- Ogłoszenia o naborze wniosków projektowych i jego procedury;
- Kryteria wyboru i związane z nimi procesy oraz decyzje;
- Wspierane projekty, działania i beneficjenci;
- Monitorowanie, przygotowywanie raportów i ocena;
- Możliwości współpracy;
- Inne źródła finansowania

ROZDZIAŁ X. ZINTEGROWANIE

Lokalna strategia rozwoju Podhalańskiej LGD, jako spójny zestaw operacji mających na celu osiągniecie lokalnych celów i potrzeb, przyczynia się do osiągnięcia celów UE odnośnie inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu. Zintegrowany charakter LSR przyczynia się do wykorzystania potencjału obszaru, jego zasobów i unikatowych walorów. Spójny charakter strategii urzeczywistni realizację interwencji ukierunkowanych na rozwojów obszaru, a jednocześnie precyzyjnie dostosuje się do lokalnych uwarunkowań. Strategia, jako narzędzie interakcji z nimi dokumentami realizowanymi przez krajowe, regionalne i lokalne władze mającymi na celu osiągnięcie lepszych wyników ogólnych przyczyni się do osiągnięcia lepszych wyników w realizacji podjętych działań.

1 Komplementarność LSR z innymi dokumentami planistycznymi

W celu zaprezentowania zależności pomiędzy LSR Podhalańskiej LGD na lata 2016-2022 a dokumentami strategicznymi krajowymi, regionalnymi i lokalnymi, opracowano tabelę spójności celów ogólnych i celów szczegółowych LSR z obszarami i celami zawartymi w nadrzędnych dokumentach strategicznych.

Strategia Podhalańskiej LGD uzupełnia inne działania na obszarze oraz te działania będą uzupełniane przez projekty realizowane w ramach LSR. Wskazano powiązania z innymi dokumentami planistycznymi. W szczególności o następujące dokumenty:

- na poziomi kraju,
- na poziomie województwa,
- regionalne programy operacyjne i strategiczne,
- na poziomie gminy,
- sporządzane przez instytucje zajmujące się pomocą społeczną,
- przygotowywane przez ośrodki doradztwa rolniczego.

W fazie przygotowywania LSR brano pod uwagę wymienione wyżej dokumenty i inne plany/strategie istotne z punktu widzenia celów strategii w celu wskazania stopnia zgodności i komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi opracowanymi dla obszaru objętego strategią.

Podhalańska LGD nie działa w próżni instytucjonalnej – również tworzona przez nią LSR nie jest pierwszym i jedynym dokumentem strategicznym, opracowanym dla danego obszaru.

Dzięki poznaniu założeń niniejszych dokumentów, członkowie LGD posiedli lepszą orientację, jakie konkretne problemy są najbardziej istotne dla społeczności lokalnej i środowiska, w którym żyje, a także jak je rozwiązać. Wiedza ta pomogła w wyborze kwestii kluczowych dla regionu – po to, aby przygotowana LSR miała charakter zintegrowany i komplementarny w stosunku do działań już podjętych przez inne podmioty. Dzięki takiemu postępowaniu, LGD nie powtórzy działań podjętych już przez inne podmioty, a jednocześnie otrzymała wyraźny sygnał, które działania powinny zostać wzmocnione.

Przy sprawdzaniu zgodności LSR z pozostałymi dokumentami strategicznymi, nie poprzestano wyłącznie na poziomie lokalnym. Przeanalizowano dokumenty programowe przygotowane na okres 2014-2020. Analiza przeprowadzona na tym poziomie umożliwiła zidentyfikowanie programów i działań komplementarnych w stosunku do tych, które są zaplanowane w LSR.

W LSR znalazły się dwa cele główne. Poniższa tabela wskazuje, jak powiązane są one z dokumentami szczebla krajowego, regionalnego i lokalnego.

Poniżej określono powiązania (dokonano porównania celów i założeń tych dokumentów z celami LSR) i wykazano spójność planowanych do realizacji przedsięwzięć z celami dokumentów planistycznych.

Tabela. Komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi

Lokalna Strategia Rozwoju Podhalańskiej LGD	**Cel ogólny I**		**Cel ogólny II**		
	Zwiększenie atrakcyjności obszaru PLGD jako miejsca zamieszkania i wypoczynku		Rozwój społeczno – gospodarczy Podhalańskiej Lokalnej Grupy Działania		
	Cele szczegółowe		**Cele szczegółowe**		
	Rozwój oferty spędzania wolnego czasu poprzez poprawę infrastruktury i realizowanie działań aktywizujących	Wzmacnianie tożsamości lokalnej, oraz aktywności i integracji mieszkańców	Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i zwiększenie liczby miejsc pracy	Wspieranie współpracy lokalnych podmiotów oraz budowanie kapitału społecznego na rzecz rozwoju obszaru Podhalańskiej LGD	Zintegrowana promocja obszaru i kreowanie marki obszaru PLGD
	Zgodność z celami poszczególnych dokumentów planistycznych				

Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020	Cel główny Efektywne wykorzystanie potencjałów regionalnej szansy dla rozwoju gospodarczego oraz wzrost spójności przestrzennej Małopolski w wymiarze regionalnym, krajowym i europejskim Obszar 2. Dziedzictwo i przemysły czasu wolnego	Cel główny Efektywne wykorzystanie potencjałów regionalnej szansy dla rozwoju gospodarczego oraz wzrost spójności przestrzennej Małopolski w wymiarze regionalnym, krajowym i europejskim Obszar 2. Dziedzictwo i przemysły czasu wolnego	Cel główny Efektywne wykorzystanie potencjałów regionalnej szansy dla rozwoju gospodarczego oraz wzrost spójności przestrzennej Małopolski w wymiarze regionalnym, krajowym i europejskim Obszar 5. Rozwój miast i terenów wiejskich	Cel główny Efektywne wykorzystanie potencjałów regionalnej szansy dla rozwoju gospodarczego oraz wzrost spójności przestrzennej Małopolski w wymiarze regionalnym, krajowym i europejskim Obszar 5. Rozwój miast i terenów wiejskich	Cel główny Efektywne wykorzystanie potencjałów regionalnej szansy dla rozwoju gospodarczego oraz wzrost spójności przestrzennej Małopolski w wymiarze regionalnym, krajowym i europejskim Obszar 5.Rozwój miast i terenów wiejskich
Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020	Oś Priorytetowa Dziedzictwo regionalne Cel tematyczny Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	Oś Priorytetowa Ochrona środowiska Cel tematyczny Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	Oś Priorytetowa Przedsiębiorcza Małopolska Rynek pracy Cel tematyczny Wzmacnianie konkurencyjności MŚP Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	Oś Priorytetowa Wiedza i kompetencje Cel tematyczny Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez cale życie	Oś Priorytetowa Przedsiębiorcza Małopolska Rynek pracy Cel tematyczny Wzmacnianie konkurencyjności MŚP Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników
Program strategiczny obszary wiejskie Małopolski 2011-2020	Cel główny Funkcjonalne zarządzanie przestrzenią oraz rozwój gospodarczy terenów wiejskich	Cel główny Funkcjonalne zarządzanie przestrzenią oraz rozwój gospodarczy terenów wiejskich	Cel główny Funkcjonalne zarządzanie przestrzenią oraz rozwój gospodarczy terenów wiejskich	Cel główny Funkcjonalne zarządzanie przestrzenią oraz rozwój gospodarczy terenów wiejskich	Cel główny Funkcjonalne zarządzanie przestrzenią oraz rozwój gospodarczy terenów wiejskich
Zintegrowana Strategia Rozwoju Oferty Czasu Wolnego dla Małopolski 2011-2020	1.1 Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i towarzyszącej	1.2 Rozwój produktów i efektywne wykorzystywanie walorów (atrakcji) obszaru funkcjonalnego	1.2 Rozwój produktów i efektywne wykorzystywanie walorów (atrakcji) obszaru funkcjonalnego	1.2 Rozwój produktów i efektywne wykorzystywanie walorów (atrakcji) obszaru funkcjonalnego	1.2 Rozwój produktów i efektywne wykorzystywanie walorów (atrakcji) obszaru funkcjonalnego
Zintegrowana Strategia Edukacji i Rynku Pracy dla Małopolski 2011-2020	-	-	I.1 Rozwój infrastruktury dla gospodarki opartej na wiedzy i lokalnych przewagach konkurencyj. I.2 Kreowanie warunków do pro wadzenia mikro, małej i średniej przedsiębiorcz. III.1 Poprawa sytuacji na lokal nym rynku pracy i minimalizowanie negatywnych skutków bezrobocia	-	I.1 Rozwój infrastruktury dla gospodarki opartej na wiedzy i lokalnych przewagach konkurencyj. I.2 Kreowanie warunków do pro wadzenia mikro, małej i średniej przedsiębiorcz. III.1 Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy i minimalizowanie negatywnych skutków bezrobocia

Zintegrowany Program Aktywizacji i Partycypacji Społecznej dla Małopolski 2011-2020	-	I.4 Efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru funkcjonalnego	-	I.1 Edukacja obywatelska oraz promocja aktywności i partycypacji społecznej I.2 Wzmocnienie edukacji medialnej i kulturalnej I.3 Wzmocnienie tożsamości lokalnej, integracji i solidarności społecznej I.4 Efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru funkcjonalnego II.2 Wspieranie rozwoju instytucjonalnego, profesjonalizacji i integracji sektorowej organizacji pozarządowych oraz innych inicjatyw obywatelskich	-
Program współpracy Polska-Słowacja 2014-2020	Oś priorytetowa 1 Ochrona i rozwój dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obszaru pogranicza	Oś priorytetowa 1 Ochrona i rozwój dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obszaru pogranicza	-	Oś priorytetowa 3 - Rozwój edukacji transgranicznej i uczenia się przez całe życie	-
Strategii Rozwoju Powiatu Tatrzańskiegona lata 2012-2020	Cel strategiczny I: Konkurencyjna, nowoczesna i zróżnicowana oferta turystyczno-klimatyczna i sportowa.	Cel strategiczny I: Konkurencyjna, nowoczesna i zróżnicowana oferta turystyczno-klimatyczna i sportowa.	-	Cel strategiczny II Wysoka jakość i powszechny dostęp do edukacji i kultury	-
Strategia Rozwoju Gminy Poronin na lata 2016-2020	Cel strategiczny: Wzmacnianie marki turystycznej gminy Poronin dzięki wykorzystaniu potencjału lokalnego dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego. Cel operacyjny: Zrównoważona oferta spędzania czasu wolnego	Cel strategiczny: Efektywne zarządzanie wspólnotą lokalną, dzięki rozwojowi opartemu na integracji, współpracy i mobilizowaniu zasobów. Cel operacyjny: Kształtowanie przestrzeni sprzyjającej integracji społecznej	Cel strategiczny: Konkurencyjna gospodarka gminy Poronin, bazująca na wiedzy, aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców. Cel operacyjny: Wzmacnianie przedsiębiorczości lokalnej i aktywizacja zawodowa mieszkańców	Cel strategiczny: Efektywne zarządzanie wspólnotą lokalną, dzięki rozwojowi opartemu na integracji, współpracy i mobilizowaniu zasobów. Cel operacyjny: Kompleksowe działania na rzecz rozwiązywania problemów społecznych i podnoszenia jakości życia mieszkańców	Cel strategiczny: Efektywne zarządzanie wspólnotą lokalną, dzięki rozwojowi opartemu na integracji, współpracy i mobilizowaniu zasobów. Cel operacyjny: Kształtowanie przestrzeni sprzyjającej integracji społecznej
Strategia Rozwoju Gminy Szaflary na lata 2007-	Cel strategiczny rozwoju: II. Wysoka atrakcyjność turystyczna gminy, w	Cel strategiczny rozwoju: I. Wysoki poziom edukacji i ożywienie	Cel strategiczny rozwoju: III Przyjazne warunki dla inwesto-	Cel strategiczny rozwoju: I. Wysoki poziom edukacji i ożywienie	Cel strategiczny rozwoju: III Przyjazne warunki dla inwesto-

2017	tym bogata oferta agro-turystyczna	kultury oraz pielęgnowanie tradycji góralskiej	rów, prowadzenia działalności gospodarczej i rolniczej, w tym wsparcie dla wszechstronnego wykorzystania wód geotermalnych.	kultury oraz pielęgnowanie tradycji góralskiej	rów, prowadzenia działalności gospodarczej i rolniczej, w tym wsparcie dla wszechstronnego wykorzystania wód geotermalnych.
Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020	Cel strategiczny: Rozwój potencjału turystycznego gminy i wzrost liczby turystów Cel operacyjny III.1 Rozwój infrastruktury turystycznej Cel operacyjny III.2 Uatrakcyjnienie i zintegrowanie oferty turystycznej gminy	Cel strategiczny: Doskonalenie jakości usług publicznych oraz rozwój kapitału społecznego Cel operacyjny II.1 Rozwój oferty edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	Cel strategiczny: Rozwój potencjału gospodarczego gminy i zwiększenie elastyczności lokalnego rynku pracy Cel operacyjny I.1 Wzmacnianie i promocja przedsiębiorczości oraz wspieranie zatrudnienia	Cel strategiczny: Doskonalenie jakości usług publicznych oraz rozwój kapitału społecznego Cel operacyjny II.2 Wysoki poziom bezpieczeństwa mieszkańców w wymiarze zdrowotnym i społecznym	Cel strategiczny: Rozwój potencjału gospodarczego gminy i zwiększenie elastyczności lokalnego rynku pracy. Cel operacyjny I.3 Rozwój zrównoważonego rolnictwa górskiego, w tym rolnictwa ekologicznego oraz regionalnego przetwórstwa Rolno spożywczego
Strategia Rozwoju Gminy Biały Dunajec na lata 2014-2020	Obszar: Sport, turystyka, rekreacja Cel strategiczny: Wysoka atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna gminy przy wykorzystaniu potencjału przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego Cel operacyjny II.1 Rozwój oferty oraz infrastruktury sportowo - rekreacyjnej II.2 Rozwój turystyki i usług czasu wolnego	Obszar: Mieszkańcy Cel strategiczny Dogodne warunki zamieszkania na terenie gminy Cel operacyjny III.4 Sprawne i efektywne zarządzanie oraz rozwój współpracy	Obszar: Mieszkańcy Cel strategiczny Dogodne warunki zamieszkania na terenie gminy Cel operacyjny III.2 Wzmocnienie i promocja przedsiębiorczości oraz wspieranie zatrudnienia	Obszar: Mieszkańcy Cel strategiczny Dogodne warunki zamieszkania na terenie gminy Cel operacyjny III.4 Sprawne i efektywne zarządzanie oraz rozwój współpracy	Obszar: Sport, turystyka, rekreacja Cel strategiczny: Wysoka atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna gminy przy wykorzystaniu potencjału przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego Cel operacyjny II.3 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowo - przyrodniczego
Strategia Rozwoju Gminy Kościelisko na lata 2015-2022	Obszar interwencji Zagospodarowanie obszaru gminy (funkcjonalno-użytkowe) Krajobraz przyrodniczy i kulturowy Cel strategiczny: Wzrost atrakcyjności gospodarczej gminy i poprawa jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury technicznej i ochronę środowiska naturalnego. Wzmocnienie pozycji gminy na rynku usług turystycznych poprzez przygotowanie kompleksowej oferty, rozwój przemysłu czasu	Obszar interwencji Edukacja i rozwój społeczny Krajobraz przyrodniczy i kulturowy Cel strategiczny: Wzmocnienie pozycji gminy na rynku usług turystycznych poprzez przygotowanie kompleksowej oferty, rozwój przemysłu czasu wolnego i promocję.	Obszar interwencji Zagospodarowanie obszaru gminy (funkcjonalno-użytkowe) Cel strategiczny: Wzrost atrakcyjności gospodarczej gminy i poprawa jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury technicznej i ochronę środowiska naturalnego.	Obszar interwencji Edukacja i rozwój społeczny Cel strategiczny: Aktywizacja potencjału społecznego gminy dla rozwoju przedsiębiorczości i różnych form kształcenia oraz infrastruktury społeczno – edukacyjnej.	Obszar interwencji Edukacja i rozwój społeczny Krajobraz przyrodniczy i kulturowy Cel strategiczny: Wzmocnienie pozycji gminy na rynku usług turystycznych poprzez przygotowanie kompleksowej oferty, rozwój przemysłu czasu wolnego i promocję Wzrost atrakcyjności gospodarczej gminy i poprawa

	wolnego i promocję.				jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury technicznej i ochronę środowiska naturalnego

Na szczególną uwagę zasługuje także Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 PO WER, gdzie planuje się poprawę zarządzania strategicznego na wszystkich szczeblach zarządzania, a także zwiększenie udziału obywateli w kształtowaniu, wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji polityki rozwoju, w którego to założenia cele ujęte w LSR LGD Podhalańska LGD się również wpisują.

Dobór grupy defaworyzowanej (rodziny wielodzietne, młodzież do 35 roku życia, bezrobotni) odpowiada założeniom Regionalnego Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 Infrastruktura społeczna, którego celami są Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją oraz Region spójny społecznie poprzez Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją.

LSR Podhalańska LGD wpisuje się także w zadania podmiotów ekonomii społecznej działające w regionie, poprzez współpracę z Ośrodkami Wsparcia Ekonomii Społecznej, animowanie przedsiębiorczości społecznej, w tym inicjowanie i wspieranie tworzenia przedsięwzięć kooperacyjnych (włączających spółdzielnie socjalne).
Założenia LSR Podhalańska LGD wpisują się także priorytety działalności Małopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Karniowicach, m.in. poprzez:

- Zapewnienie pełnej absorpcji środków pomocowych poprzez implementację instrumentów WPR,
- Wspieranie procesu wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich na bazie małej i średniej przedsiębiorczości oraz działań różnicujących dochody ludności wiejskiej,
- Popularyzowanie ekologicznych metod gospodarowania oraz przedsięwzięć dotyczących ochrony środowiska naturalnego,
- Podejmowanie inicjatyw zmierzających do rewitalizacji terenów wiejskich na bazie tradycyjnych wartości kulturowych poszczególnych regionów województwa.

Cele szczegółowe oraz przedsięwzięcia zawarte w Lokalnej Strategii Rozwoju Podhalańskiej LGD na lata 2016-2022 są w pełni zintegrowane z celami przekrojowymi PROW na lata 2014-2020, dotyczącymi innowacyjności, zmian klimatu oraz ochrony środowiska.

Integracyjny charakter LSR

W LSR Podhalańska LGD planuje się cele, w ramach których realizowane przedsięwzięcia w sposób spójny i kompleksowy, z użyciem różnych metod i zaangażowaniem różnych sektorów i partnerów, adresują zidentyfikowaną w analizie SWOT potrzebę/zagrożenie, zapewniając odpowiednią sekwencję interwencji planowanych do przeprowadzenia w ramach realizacji LSR. Zintegrowanie w LSR Podhalańskiej LGD oznacza:

- Ułatwienie łączenia różnych sektorowych i dziedzinowych interwencji tak, by efekt synergii był jak największy poprzez integrację poziomą poszczególnych zakresów działań.
- Silniejsze powiązanie/koordynację działań podejmowanych przez podmioty na różnych szczeblach zarządzania poprzez integrację pionową zaplanowanych inicjatyw.
- Powiązań obszarów o większych problemach z obszarami tzw. szans np. obszary wiejskie i rynek zbytu w miastach poprzez m.in. utworzenie centrum przetwórstwa lokalnego.
- Umiejscowienie szeregu problemów ujętych w analizie SWOT, tematów istotnych dla społeczności w szerszym kontekście rozwojowym.

Zintegrowanie zostało odzwierciedlone w wyborze tych celów i działań które przyniosą w przyszłości największe i najbardziej pożądane zmiany oraz w sposób kompleksowy i spójny rozwiążą zdiagnozowane problemy.
Zintegrowane podejście ma odzwierciedlenie w doborze celów i przedsięwzięć w LSR. Podhalańska LGD zastosowała podejście zintegrowane w sposób jednakowy do wszystkich przyjętych celów.

W przypadku celów szczegółowych LSR, wykazanie zintegrowanego podejścia polegało na opisie spójności i kompleksowości planowanych przedsięwzięć i operacji, zastosowaniu różnych metod, zaangażowaniu różnych sektorów i partnerów a także konkretnych branż działalności gospodarczej, które służyć będą właściwemu zaadresowaniu potrzeb/problemów zidentyfikowanych w analizie SWOT. Korelacje pomiędzy celami oraz przedsięwzięciami zostały przedstawione w Rozdziale IV. Analiza SWOT.

Komplementarność będzie realizowana na dwóch etapach, tj. programowania oraz wdrażania. Na etapie programowania - przy tworzeniu programów operacyjnych i określaniu ich zakresu tematycznego.

Zintegrowane podejście dla przedsięwzięć planowanych przez Podhalańską LGD dotyczy przede wszystkim: bezpośrednich powiązań między wyznaczonymi w trakcie tworzenia celami; bezpośrednich związków między pomiotami różnych sektorów zarówno w układzie

pionowym jak i poziomym, uczestniczących w realizacji LSR oraz wykorzystania charakterystycznych dla terenu Podhalańskiej LGD zasobów lokalnych, tożsamości i dziedzictwa kulturowego.
W trakcie realizacji strategii nastąpi zatem:

- **Integracja podmiotów różnych sektorów** poprzez realizację przedsięwzięć, które będą wymagać aktywnego włączenia się podmiotów realizujących różne miejscowości i różne sektory.
- **Integracja zasobów** poprzez realizację przedsięwzięć, które opierają się na różnych zasobach obszaru oraz w sposób kompleksowy odpowiadają na zdiagnozowane problemy.
- **Integracja obszaru** poprzez przedsięwzięcia, które będą obejmowały swoim zasięgiem cały obszar LSR.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach LSR zostały zaplanowane tak, by przy ich realizacji budować partnerstwo różnych sektorów, na który złożą się zarówno działania samorządów gminnych i jednostek publicznych w postaci (infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej), organizacji pozarządowych (organizowanie różnych imprez, wydawnictwa promocyjne, szkolenia), przedsiębiorców (zakładanie i prowadzenie działalności gospodarczej, usług w sektorze turystyki), rolników. Kluczowym dla rozwoju obszaru jest sektor przedsiębiorstw, zapewniający miejsca pracy. Również działania z zakresu integracji i zwiększania aktywności mieszkańców powinny zaprocentować wzrostem podejmowanych oddolnie inicjatyw. Bardzo ważną rolę w zachowaniu niematerialnych przejawów dziedzictwa kulturowego odgrywają organizacje pozarządowe (formalne i nieformalne). Stąd też w ramach LSR Podhalańska LGD planowane jest wsparcie bezpośrednie, ale tez pośrednie angażujące organizacje i instytucje lokalne. Pozwoli to przyspieszyć i wzmocnić działania podejmowane przez sektor społeczny i gospodarczy.
Powodzenie realizacji wszystkich celów uzależnione jest od jak najszerszego uczestnictwa społeczności lokalnej, co wyraża stopień ich zintegrowania. Nie może się on kończyć tylko na uczestnictwie - niezbędna jest ścisła współpraca oraz koordynacja działań. Rolą Podhalańskiej LGD będzie wspieranie organizacji, przedsiębiorstw, mieszkańców, instytucji samorządowych w korzystaniu z dostępnych środków w ramach PROW 2014-2020. Od aktywności partnerów lokalnych będzie zależało osiągniecie celów LSR oraz rozwój obszaru.
Zintegrowany charakter LSR przejawia się także w spójności i kompleksowości przedsięwzięć zaplanowanych w ramach przykładowych celów szczegółowych dokumentu opartych o wnioski zebrane w analizie SWOT:
W ramach Celu szczegółowego 1.2 Rozwój oferty spędzania wolnego czasu poprzez poprawę infrastruktury i realizowanie działań aktywizujących przewiduje się:

- **Zintegrowanie metod stosowanych przy realizacji przedsięwzięć:** tworzenie i rozwój ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej powiązany będzie bezpośrednio z przedsięwzięciami dotyczącymi polepszenie oferty spędzania wolnego czasu poprzez zajęcia sportowe, rekreacyjne, ekologiczne. Tym samym zagwarantowane zostanie rozważne lokowanie obiektów i kształtowanie przestrzeni, nie polegające na powielaniu tego samego typu obiektów w obrębie jednej gminy, ale raczej budowanie oraz modernizowanie zasobów w taki sposób, by wszystkie gminy obszaru LGD posiadały uzupełniające się atrakcje. W połączeniu z wspieraniem działań na rzecz wzmacniania tożsamości regionalnej oraz działania na rzecz integracji, aktywizacji i umacniania więzi lokalnych wśród mieszkańców obszaru PLGD przyczyni się to do zbudowania zintegrowanej oferty czasu wolnego. Odbiorcami nowych przestrzeni i wydarzeń będą wszyscy mieszkańcy oraz turyści.
- **Zaangażowanie różnych sektorów i partnerów:** realizacja przedsięwzięć w ramach celu szczegółowego 1.2 zakłada współdziałanie sektorów publicznego, społecznego oraz gospodarczego. Realizatorami działań będą zarówno samorządy gmin, jak i organizacje pozarządowe, grupy nieformalne.
- **W ramach Celu szczegółowego 2.1 Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i zwiększenie liczby miejsc pracy** przewiduje się:
- **Zintegrowanie metod stosowanych przy realizacji przedsięwzięć:** proponowane w LSR przedsięwzięcia obejmują zarówno wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, jak i rozwijanie istniejących podmiotów gospodarczych oraz utworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego, jako wykorzystanie potencjału produktów lokalnych na rzecz rozwoju lokalnej przedsiębiorczości także poprzez wspieranie integracji branż mających znaczenie w zakresie produktu lokalnego na Podhalu.
- **Zaangażowanie różnych sektorów i partnerów:** w działania zaangażowani będą przede wszystkim rolnicy, młodzież, przedsiębiorcy, organizacje jak i przedstawiciele grup defaworyzowanych, do których skierowane będą inicjatywy związane z zakładaniem działalności gospodarczej, dotyczy to przede wszystkim osób bezrobotnych z obszaru LGD. Przewiduje się premiowanie projektów, które obejmują wsparcie na podjęcie działalności gospodarczej, w tym opartej na innowacjach i zakładanych przez osoby z grup defaworyzowanych (Premia na start) oraz wsparcie rozwoju przedsiębiorstw na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy w tym **opartych na innowacjach** i zatrudniających **osoby z grup defaworyzowanych.** Ponadto wsparcie rozwoju przedsiębiorstw działających w branży spożywczej i wykorzystujących potencjał produktów lokalnych zagwarantuje nie tylko wspieranie funkcjonujących przedsiębiorstw, ale także włączanie w obieg gospodarczy lokalnych wytwórców. Komplementarnym działaniem jest także projekt współpracy w zakresie tworzenia sieci powiązań i kooperacji na rzecz zwiększenia dostępności produktów lokalnych dla mieszkańców i turystów.

ROZDZIAŁ XI. MONITORING I EWALUACJA

W rozdziale ujęto ogólną charakterystykę zasad prowadzenia monitoringu oraz ewaluacji wskazując na główne elementy podlegające badaniom oraz podmioty dokonujące monitorowania i ewaluacji, skonsultowanych w trakcie: warsztatów konsultacyjnych, sesji deliberatywnej, prac grupy roboczej i zespołu roboczego.

Monitoring i ewaluacja – ogólne założenia

Monitoring, jako rejestrowanie najbardziej bezpośrednich produktów wdrażania strategii polegać będzie na systematycznym zbieraniu i analizowaniu informacji ilościowych i jakościowych na temat funkcjonowania LGD Podhalańska LGD oraz stanu realizacji strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym. Celem monitoringu jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażanej strategii, a także ocena zgodności realizacji operacji z wcześniej zatwierdzonymi wskaźnikami produktów i rezultatów.
Proces monitoringu obejmuje:

- monitorowanie rzeczowej realizacji LSR polegającej m.in. na: analizie stopnia osiągania mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników wykonalności celów strategii, monitorowaniu operacyjnym na podstawie bezpośrednich rozmów z beneficjentami i wizji lokalnych na miejscu realizacji operacji, wykorzystaniu partycypacyjnych metod ewaluacji (tj. angażowaniu społeczności lokalnej w proces ewaluacji);
- monitorowanie wydatkowania środków na poszczególne operacje i działania własne LGD.

Ewaluacja wdrażanej strategii, jako ustalenie związków pomiędzy podjętymi działaniami, a uzyskanymi rezultatami, zwłaszcza w ujęciu średnio i długookresowym polegać będzie na systematycznym badaniu wartości oraz cech strategii z punktu widzenia przyjętych kryteriów, w celu jej usprawnienia i realizacji. Jednym z głównych celów ewaluacji będzie ocena rzeczywistych i spodziewanych efektów realizacji strategii. Ewaluacja będzie próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie, czy nasze działania przyniosły efekty (lub czy je przyniosą w przypadku ewaluacji ex-ante).
Podział na poszczególne rodzaje ewaluacji dokonywany będzie ze względu na moment, w którym ewaluacja jest realizowana, poziom, którego dotyczy, oraz sposób jej organizacji. Ze względu na moment uruchomienia badania ewaluacyjnego planuje się:

- przed rozpoczęciem realizacji strategii planuje się **ewaluację ex-ante** – celem takiego badania będzie poprawa jakości planowanej do uruchomienia strategii,
- w trakcie wdrażania strategii planuje się **ewaluację on-going –** celem będzie oszacowanie stopnia osiągnięcia zakładanych celów w świetle wcześniej przeprowadzonej ewaluacji wstępnej, zwłaszcza pod względem dostarczonych produktów i osiągniętych rezultatów oraz określenie trafności zamierzeń w stosunku do aktualnych trendów społeczno-gospodarczych,
- po zakończeniu realizacji strategii planuje się **ewaluację ex-post –** celem będzie określenie jego długotrwałych efektów, w tym wielkości zaangażowanych środków, skuteczności i efektywności pomocy.

Kryteria, jakie będą brane pod uwagę w trakcie ewaluacji:

- **Trafność/adekwatność/odpowiedniość** – stopień, w jakim przyjęte cele projektu odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym projektem i/lub realnym potrzebom beneficjentów.
- **Efektywność/wydajność** – ocena poziomu „ekonomiczności" projektu, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych wyników i rezultatów, przy czym przez nakłady rozumie się zasoby finansowe, ludzkie i poświęcony czas.
- **Skuteczność** – ocena stopnia, na ile cele przedsięwzięcia, zdefiniowane na etapie programowania, zostały osiągnięte.
- **Użyteczność** – stopień zaspokojenia potrzeb beneficjentów w wyniku osiągnięcia rezultatów podejmowanych operacji.
- **Trwałość** – ocena faktu, czy pozytywne efekty projektu na poziomie celu mogą trwać do zakończenia finansowania zewnętrznego oraz czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tego projektu w dłuższym okresie na procesy rozwoju na poziomie sektora, regionu czy kraju.

1. Monitoringu i ewaluacji - planowanie

Aby prawidłowo realizować LSR, Podhalańska LGD przyjęła zasady dokonywania monitoringu i oceny własnej tam, gdzie wytyczyła sobie cele i tam, gdzie chce osiągnąć zamierzony efekt. Niezbędne zatem będzie badanie i analizowanie przez LGD podejmowanych działań. Ocena umożliwiać będzie w jak największym stopniu określenie, czy LSR jest wdrażana prawidłowo, a jej realizacja przebiega zgodnie z założeniami i czy sposób funkcjonowania stowarzyszenia przebiega w sposób gwarantujący wypełnienie wszystkich nałożonych na nie zadań. Każdorazowa modyfikacja dotycząca istotnych zmian zapisów z punktu widzenia wdrażania LSR, będzie uzasadniania i przedkładana do uzyskania zgody od SW na dokonanie zmian.

Planowanie monitoringu i ewaluacji, metody zbierania oraz analizy i oceny danych w odniesieniu do badanych zagadnień zostało ujęte w Procedurze dokonywania ewaluacji i monitoringu (Załącznik do LSR). Tabelaryczne zestawienie ujęte w procedurze ułatwi analizę adekwatności i wykonalności przyjętej metodologii oraz pomoże śledzić postępy w realizacji badania. Badanie ewaluacyjne oraz monitoring będzie prowadzone rzetelne, w istotnych dla realizacji strategii momentach oraz oparte o aktualne dane.

Monitoring

1.1 Wskazanie elementów podlegających monitorowaniu

Podhalańska LGD będzie na bieżąco monitorować, czy LGD funkcjonuje poprawnie oraz czy realizacja LSR przebiega zgodnie z założeniami. Elementy monitorowane przez LGD częściowo pokrywają się z tymi, które będą oceniane w trakcie okresowych ewaluacji okresowych. Monitoringowi podlegać będą: stopień realizacji celów, przedsięwzięć oraz wskaźniki realizacji LSR, stopień wykorzystania budżetu, harmonogram ogłaszanych konkursów, pracownicy Biura LGD oraz funkcjonowanie Zarządu, zainteresowanie stroną internetową LGD, ogłaszanymi konkursami, prowadzonymi szkoleniami, poziom efektywności doradztwa świadczonego przez pracowników Biura LGD i animacja lokalna.

1.2 Sposób pozyskiwania danych

Monitoring będzie prowadzony na podstawie ankiet monitorujących beneficjentów, dokumentacji własnej LGD, informacji uzyskanych z Samorządu Województwa, rejestru ogłoszonych konkursów, anonimowych ankiet od odbiorców, świadczonego przez pracowników biura doradztwa, poprzez licznik odwiedzin strony internetowej, za pomocą formularzy do zbierania danych (sprawozdania, ankiety).

1.3 Czas i okres zbierania danych

Monitoring będzie prowadzony w sposób ciągły, na bieżąco zbierane będą dane potrzebne do kontroli przebiegu realizacji zadań i pracy Podhalańska LGD.

1.4 Sposób zapewnienia przekazywania danych przez beneficjentów

Pozyskiwanie danych od beneficjentów opierać się będzie m.in. na oświadczeniach i ankietach monitorujących beneficjentów.

1.5 Sposób wykorzystania wyników analizy danych monitoringowych

Monitoring jest procesem stałego kontrolowania, czy realizacja strategii przebiega zgodnie z oczekiwaniami, czy i jak szybko zmierza się do zrealizowania określonych w strategii celów i rezultatów oraz jak wygląda wydatkowanie środków przeznaczonych na poszczególne zamierzenia. Z tego punktu widzenia monitorowanie stanowi ważną część codziennego zarządzania organizacją i wdrażaną strategią. Dostarczane informacje, pozwolą zarządzającym (Zarząd oraz pracownicy biura) systematycznie dowiadywać się o występowaniu problemów i rozbieżności w realizacji planów i osiąganiu celów.

Ewaluacja

2.1 Elementy podlegających ocenie w trakcie ewaluacji

W przypadku oceny funkcjonowania Podhalańska LGD określiła istotne elementy swojego funkcjonowania, które będą podlegały ocenie. Elementy te będą weryfikować, czy LGD funkcjonuje poprawnie. Do tej kategorii należeć będą elementy takie, jak: efektywność pracy biura i organów LGD, ocena przebiegu konkursów, sposobu przepływu informacji, efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, efektywność współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej między LGD.

W przypadku oceny wdrażania LSR LGD Podhalańska LGD wybrała również elementy oceniające proces wdrażania LSR. Wybrane elementy do oceny pozwolą sprawdzić, czy realizacja LSR przebiega zgodnie z założeniami. Elementami tymi będą: stopień realizacji celów i wskaźników, stopień realizacji wybranych operacji, plan działania, wykorzystanie budżetu, jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur.

2.2 Czas przeprowadzenia ewaluacji

Ze względu na zróżnicowany charakter zakresu badań ewaluacyjnych, do poszczególnych elementów poddanych badaniu, dopasowano czas i okres dokonywania pomiaru. W zależności od poszczególnych części poddanych analizie, oceny dokonywać się będzie od 2016-2022 w różnej częstotliwości, raz na kwartał, raz na pół roku, raz na rok, co dwa lata. Ostatnia ewaluacja zostanie wykonywana w grudniu 2023 roku.

2.3 Sposób i okres pomiaru

W celu uzyskania jak najlepszych wyników ewaluacji zostaną zastosowane różne metody pomiarowe. Źródła danych i metody ich zbierania będą polegały na zebraniu ankiet od beneficjentów, sprawozdań beneficjentów, prowadzone będą badania ankietowe wśród mieszkańców, prowadzone bezpośrednio oraz za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia, opinii beneficjentów, prowadzeniu rozmów z mieszkańcami na otwartych spotkaniach, wywiady z wnioskodawcami, opinie pracowników biura i członków Stowarzyszenia oraz dokumentacja własna LGD.

2.4 Sposób wykorzystania wyników z ewaluacji

Informacje uzyskane w wyniku przeprowadzonej ewaluacji pozwolą na stałe podnoszenie jakości usług i stosowanych procedur. Sporządzane raporty będą przedstawiane na Walnym Zebraniu Członków Stowarzyszenia i podawane do publicznej wiadomości m.in. poprzez umieszczenie na stronie internetowej Stowarzyszenia. Uwzględnienie wniosków i opinii pozyskanych podczas realizacji planu komunikacji przyczyni się do pełniejszej ewaluacji. Ewaluacja powiązana jest także z aktualizacją LSR m.in. w ten sposób, iż również pozwoli ona na uaktualnianie strategii do potrzeb podmiotów lokalnych i warunków rozwoju obszaru, doskonalenie operacji wynikających ze strategii, a także doskonalenie działań techniczno-organizacyjnych na rzecz wdrażania strategii.

Wyniki ewaluacji zawarte będą w raportach, zawierać będą między innymi takie elementy jak:

a. wykaz przedsięwzięć zrealizowanych w okresie ewaluacji, z krótkim opisem merytorycznym i informacją finansową o każdym z nich;
b. opis bezpośrednich efektów przedsięwzięć i porównanie ich z efektami, które były zakładane w fazie projektowania;
c. analiza dotycząca wpływu zrealizowanych przedsięwzięć na osiągnięcie celów określonych w LSR;
d. wnioski w formie uwag i rekomendacji dotyczących zmian w sposobie funkcjonowania LGD, mające zapewnić wyższą efektywność działania LGD oraz lepsze osiągnięcie celów zakładanych w LSR.

Wyniki ewaluacji będą przedstawiane publicznie podczas Walnego Zebrania Członków, które udziela absolutorium Zarządowi za miniony rok. Zespolenie w czasie tych wydarzeń stanowić będzie bodziec do dyskusji o działalności LGD i Zarządu, a wynikające z niej wnioski będą przekładane na stosowne uchwały Walnego Zebrania Członków. Za nadzór procesu ewaluacji odpowiedzialny będzie Zarząd, sama ewaluacja będzie przeprowadzana przez pracownika biura lub przez eksperta zewnętrznego.

Funkcjonowanie Podhalańska LGD będzie na bieżąco monitorowane i poddawane badaniom ewaluacyjnym w celu stałego podnoszenia jakości i efektywności działań. Ewaluacja będzie niezbędna do sprawnego wydatkowania środków publicznych w ramach LSR, a także do szybkiego reagowania na zmieniające się warunki otoczenia społeczno-gospodarczego na terenie LGD. Monitoring zaś będzie w sposób ciągły dostarczał informacji, co w danym momencie zachodzi w realizacji strategii. Obszarem, który będzie podlegał ocenie jest także jakość partnerstwa oraz sprawność organizacyjna Lokalnej Grupy Działania.

Odpowiednio prowadzony monitoring i ewaluacja pozwoli na:

- uaktualnienie strategii i dostosowanie jej do potrzeb podmiotów lokalnych,
- doskonalenie działań organizacyjnych na rzecz wdrażania strategii,
- lepsze zaspokojenie oczekiwań odbiorców projektów zaplanowanych w ramach strategii.

ROZDZIAŁ XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Ujęte w strategii rozwoju lokalnego na lata 2016-2023 przedsięwzięcia nie wpłyną na elementy przyrody objęte ochroną w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody ani na obszary Natura 2000, ani na znajdujące się terenie obszaru działania PLGD użytki ekologiczne (forma ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ustawy jw.) oraz pomniki przyrody. Planowane przedsięwzięcia nie kolidują z obszarami podlegającymi ochronie w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2013 r. poz. 627). LSR na lata 2016-2023 pozwala na osiągnięcie w pełnym zakresie celów środowiskowych, szczególnie w wyniku realizowanych przedsięwzięć, których istotnym elementem są zadania związane z ochroną środowiska. LSR w zasadniczy sposób może przyczynić się do poprawy stanu środowiska naturalnego na terenie obszaru działania PLGD w wyniku wielokierunkowych działań, mających na celu zrównoważony rozwój tego obszaru. Realizacja zadań wynikających z LSR nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko. Ocenia się, iż planowane działania nie wpłyną na zwiększenie prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi oraz zagrożenia dla środowiska, ani nie spowodują wystąpienia oddziaływań skumulowanych i transgranicznych. Realizacja zadań wynikających z przedmiotowego dokumentu zostanie zaprojektowana w taki sposób, by zminimalizować negatywne oddziaływanie na środowisko, szczególnie w odniesieniu do terenów posiadających znaczenie dla dziedzictwa kulturowego (zabytkowa zabudowa) oraz przyrodniczego. Działania wynikające z LSR nie stanowią zagrożenia, jakie określono dla obszarów Natura 2000.
Zgodnie z art. 57 ust. 1 pkt 2 i art. 58 ust. 1 pkt 2, w związku z art. 48 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U z 2013 r. poz. 1235 z późn. zm.) Zarząd Stowarzyszenia PLGD wystąpił do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Krakowie, o opinie w sprawie konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla strategii rozwoju lokalnego na lata 2016 -2023. Dnia 03-12-2015 (nr sprawy OO.410.1.114.2015.AZ) Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Krakowie uzgodnił, iż LSR na lata 2016-2023 PLGD nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisk. Biorąc pod uwagę powyższą opinię oraz uwarunkowania określone w art. 49 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko Zarząd Stowarzyszenia PLGD odstąpił od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko strategii rozwoju lokalnego na lata 2016-2023.

WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY

- Regulamin Konkursu na wybór Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność (w tym Załącznik nr 3 -Struktura i wymagania dotyczące LSR,)
- Poradnik dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020,
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
- Zestawienie propozycji projektów do realizacji w ramach LSR (na podstawie kart projektów) z obszaru każdej gminy objętej LSR
- Materiały ze spotkań konsultacyjnych
- Strategie rozwoju gmin z obszaru LGD,
- Strategie regionalne oraz powiatowa,
- strony internetowe samorządów
- Biuletyn Statystyczny Województwa Małopolskiego, 2015
- Rejestr zabytków nieruchomych województwa małopolskiego z uwzględnieniem podziału na powiaty i gminy, 2015
- Ochrona Środowiska w województwie małopolskim, GUS 2015
- Załącznik S. Lista gmin położonych na Obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)
- Sytuacja gospodarstw domowych w 2014 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych
- Jakość życia w Polsce, GUS 2015
- Warunki życia rodzin w Polsce, GUS 2015
- Dochody i warunki życia ludności Polski, GUS 2014
- Strona www. Bank Danych Lokalnych GUS http://stat.gov.pl/bdl/
- Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014, http://krakow.stat.gov.pl/

ZAŁĄCZNIK NR 1 Procedura aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju

1. **Zakres procedury** obejmuje czynności, formularz i schemat działań związanych ze zgłaszaniem, analizowaniem i w końcu przyjmowaniem uchwałą Walnego Zebrania zmian w zapisach LSR.
2. **Celem procedury** jest sformalizowanie procesu dokonywanie korekt w lokalnej strategii rozwoju, by zapewnić jak najszerszy udział partnerów LGD i wszystkich mieszkańców obszaru.
3. **Założenia ogólne:**

a) Proces wdrażania i aktualizacji odbywa się z jak najszerszym udziałem partnerów LGD i wszystkich mieszkańców obszaru,
b) Wszystkie działania LGD dotyczące wdrażania LSR są jawne,
c) LGD monitoruje na bieżąco wdrażanie LSR,
d) Aktualizacja LSR nie powinna być dokonywane częściej niż raz w roku na Zwyczajnym Walnym Zebraniu Członków, ale dopuszcza się nadzwyczajne okoliczności wprowadzania dodatkowych korekt,
e) Zmiany LSR podlegają akceptacji SW, przy założeniu, że wprowadzone korekty nie mogą wpływać na zmniejszenie liczby punktów otrzymanych przez LGD w poszczególnych kryteriach w ramach oceny LSR.
f) Działania logistyczne zapewnia Biuro LGD.

4. **Przebieg procedury:**

1. Wnioski w sprawie zmian zapisów w LSR mogą zgłaszać:
    a. członkowie LGD;
    b. organy Stowarzyszenia;
    c. wszyscy mieszkańcy obszaru.
2. Zgłaszanie wniosków jest sformalizowane. Przyjmowane jest na:
   formularzu - dostępnym na stronie internetowej oraz w Biurze LGD - Formularz proponowanych zmian w dokumentach.
3. Zarząd Stowarzyszenia dokonuje potrzebnych analiz do wprowadzania zmian w LSR. Analizy te wykonywane są na bieżąco w ramach ciągłego monitoringu:
    a. Analiza zgłaszanych do LGD wniosków;
    b. Analiza otoczenia prawnego związanego z funkcjonowaniem LGD i wdrażaniem LSR;
    c. Analiza uchwał organów Stowarzyszenia wnioskujących o zmiany;
    d. Analiza wniosków zawartych w Raporcie Zespołu ds. Monitoringu i Ewaluacji.
    e. Co najmniej raz/rok Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji powoływany przez Walne Zebranie Członków, dokonuje ewaluacji własnej LGD i przygotowuje „Raport z wdrażania LSR" wraz z ewentualnymi rekomendacjami zmian zapisów w LSR.
4. Zarząd może dodatkowo podjąć decyzję o zleceniu ekspertom zewnętrznym analizy związanej z koniecznością aktualizacji dokumentów Stowarzyszenia.
5. Zarząd przygotowuje projekty uchwał dotyczące zmian w zapisach LSR Walnemu Zebraniu Członków.
6. Aktualizacja lokalnej strategii rozwoju dokonywana jest uchwałą Walnego Zebrania Członków lub Zarządu.

Schemat procedury Aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju

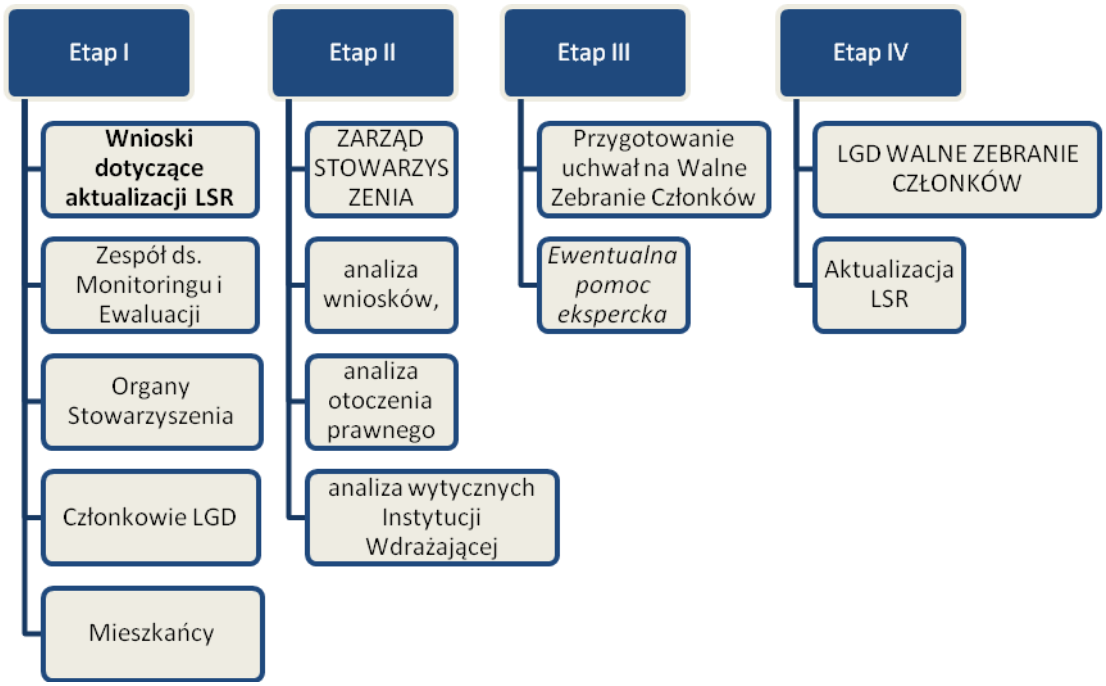

Działania logistyczne zapewnia Biuro LGD. Po analizie zebranych potrzeb zmian oraz analizie otoczenia prawnego LGD zostanie przygotowany Raport z wdrażania LSR, przy ewentualnej pomocy eksperckiej, następnie zostanie przygotowana Uchwała aktualizująca LSR podjęta przez Walnego Zebrania Członków.

5. Zmiany wskaźników LSR

Z uwagi na fakt, iż nie istnieje formalny zakaz aktualizowania LSR pod kątem wskaźników do końca 2018 r. LGD w wyjątkowych sytuacjach będzie mogła aktualizować LSR pod kątem zamiany wskaźników. Należy jednakże zauważyć, iż zmiana taka będzie wymagać zmiany umowy ramowej, na którą zgodę będzie musiał wyrazić Samorząd Województwa.

Biorąc pod uwagę, że do końca 2018 r. LGD musi osiągnąć poziom co najmniej 50% każdego ze wskaźników produktu, który został przewidziany do realizacji w latach 2016 – 2018, zmiana taka będzie musiała być mocno uzasadniona.

Dodatkowo należy pamiętać, iż zgodnie z zapisami § 10 ust. 3 pkt 4 formularza umowy ramowej „zmiana umowy oraz jej załączników nie może wpływać na zmniejszenie na wniosek LGD środków zaplanowanych do finansowania realizacji LSR do końca 2018 i 2021 roku w budżecie LSR, określonych w załączniku nr 1 do umowy". Powyższe oznacza zatem, iż ewentualna aktualizacja wskaźników będzie musiała się odbywać w ramach kwoty zaplanowanej do realizacji do końca 2018 r.

Istnieje zatem możliwość dokonania przedmiotowych modyfikacji pod warunkiem wprowadzenia i uzasadnienia stosownych zmian w LSR.

Konieczność wprowadzenia zmian do LSR może wynikać w szczególności ze zmiany obowiązujących przepisów prawnych regulujących zagadnienia związane z LSR, zmiany dokumentów programowych lub rozporządzeń dotyczących zagadnień związanych z LSR, uwag zgłoszonych przez Instytucję Wdrażającą, uwag zgłoszonych w wyniku kontroli, uwag wynikających z praktycznego stosowania LSR i przeprowadzonej ewaluacji LSR, ewentualnej zmiany obszaru LSR.

Proces aktualizacji LSR będzie powiązany z opisanym powyżej procesem informowania o stanie wdrażania LSR. Aktualizacja prowadzona będzie w przypadku stwierdzenia konieczności jej przeprowadzenia, jednak nie rzadziej niż raz na dwa lata. Informacje o możliwości składania swoich uwag do LSR pojawią się na materiałach informujących o LSR. Mieszkańcy obszaru LGD będą mogli przez cały okres wdrażania LSR zgłaszać swoje propozycje aktualizacji Strategii bezpośrednio w Biurze LGD lub za pośrednictwem poczty elektronicznej. Na stronie internetowej LGD zostanie zamieszczony *Formularz proponowanych zmian w dokumentach LSR*, którą po wypełnieniu będzie można odesłać do Biura LGD. Wszystkie uwagi będą zbierane i przekazywane Zarządowi LGD.

Podczas przeprowadzanych corocznie spotkaniach z mieszkańcami, będą oni mogli zgłaszać swoje uwagi i sugestie, które wykorzystane będą do aktualizacji LSR. W procesie aktualizacji będą także uczestniczyć członkowie LGD, którzy podczas Walnego Zebrania Członków także będą mogli zgłaszać swoje propozycje zmian w LSR.

Wszyscy członkowie LGD, a także mieszkańcy obszaru mają możliwość składanie wniosków, uwag i propozycji zmian w zapisach Lokalnej Strategii Rozwoju. Na stronach internetowych dostępne są adresy mailowe, karty oceny funkcjonowania LGD. Wszystkie te uwagi są zbierane i analizowane w biurze Lokalnej Grupy Działania.

Formularz proponowanych zmian w dokumentach

Formularz proponowanych zmian w dokumencie LSR	
Obecny zapis:	**Proponowany zapis/zmiany:**
Cel dokonania zmian zapisu/ ów, przewidywane efekty tych zmian:	
Dodatkowe uwagi:	
Osoba wypełniająca raport	
Adres/telefon/mail	
Czy jest Pan/Pani członkiem LGD	
Czy je Pan/Pani zainteresowana otrzymywać regularne informacje od LGD?	
Czy chciałby Pan/Pani włączyć się w działania LGD? Jeśli, tak to w jaki sposób?	
..... Podpis	

ZAŁĄCZNIK NR 2 Procedura dokonywania monitoringu i ewaluacji

1. **Cel procedury:** monitorowanie i ewaluacja wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju oraz pracy i oddziaływania na obszar Podhalańska LGD.
2. **Zakres procedury:** procedura monitoringu i ewaluacji obejmuje czynności od powołania zespołu do publikacji dokumentu „Raport ewaluacyjny Lokalnej Strategii Rozwoju Podhalańska LGD".
3. **Elementy podlegające monitoringowi i ewaluacji:**

– elementy funkcjonowania LGD, które będą podlegać ewaluacji,
– elementy wdrażania LSR, które będą podlegać ewaluacji,
– elementy, które LGD zamierza monitorować,
– kryteria, na podstawie których będzie przeprowadzana ewaluacja funkcjonowania LGD i realizacja LSR,
– czas, sposób, i okres objęty pomiarem.

4. **Założenie ogólne:** monitoring jest procesem ciągłym, ewaluacja odbywa się przed, w trakcie i po realizacji strategii. Monitoring polega na systematycznej analizie wdrażania LSR, wszystkich podejmowanych działań przez LGD oraz otoczenia, na które działania LGD wywołują wpływ. Odpowiedzialnym za monitoring jest Zarząd Stowarzyszenia. Monitoring jest ściśle powiązany z oceną – ewaluacja własną. Za nadzór procesu ewaluacji odpowiedzialny będzie Zarząd, sama ewaluacja będzie przeprowadzana przez Koordynatora LSR działającego we współpracy z Dyrektorem Biura lub przez eksperta zewnętrznego.
5. **Przebieg procedury:**

1. Zarząd powołuje Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji.
2. Zespół spotyka się co najmniej raz w roku i dokonuje oceny (ewaluacji) m.in.:
   – realizacji założonych wskaźników produktu, rezultatu, przedsięwzięć;
   – realizacji celów szczegółowych na podstawie wskaźników rezultatu;
   – ilościowej i jakościowej przeprowadzonych konkursów;
   – aktualności analizy SWOT
   – aktualności i adekwatności procedur;
   – adekwatności wskaźników;
   – postrzegania LGD w otoczeniu;
   – innych zjawisk, zdarzeń, dokumentów itd.
3. Zespół wykorzystuje różnorodne narzędzia ewaluacji.
4. Zespół może zwrócić się do Zarządu o wykonanie ekspertyz zewnętrznych.
5. Praca Zespołu kończy się „Raportem ewaluacyjny LSR", który jest wspólnym dziełem członków Zespołu.
6. Raport może zawierać wnioski dotyczące:
   a. przeprowadzenia zmian w organizacji pracy Biura LGD,
   b. przeprowadzenia zmian w systemie informowania o LSR,
   c. przeprowadzenia zmian w LSR - Aktualizacji LSR.
7. Obsługę logistyczną Zespołu zapewniają pracownicy Biura LGD.
8. „Raport z wdrożenia LSR" prezentowany jest na Walnym Zebraniu Członków.

SCHEMAT PROCEDURY

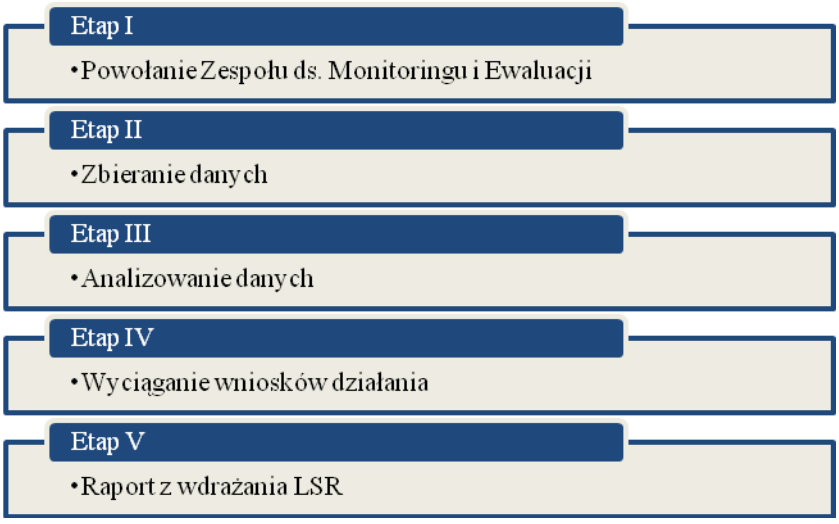

6. **Zakres okresowej ewaluacji m.in.:**

– Ocena realizacji przedsięwzięć
– Ocena realizacji celów
– Ocena przeprowadzonych konkursów

- Ocena otoczenia (szans i zagrożeń)
- Przegląd procedur
- Przegląd wskaźników
- Ocena realizacji planu działania LGD
- Ocena postrzegania LGD w środowisku, w tym ocena jawności i demokratyczności działań
- Przegląd kryteriów wyboru operacji.

W trakcie badań zostaną wykorzystane partycypacyjne metody ewaluacji (tj. angażowaniu społeczności lokalnej w proces ewaluacji). Na podstawie przeprowadzonej ewaluacji, przy stałym monitoringu działań, zostanie opracowany Raport z wdrażania LSR, przy ewentualnej pomocy eksperta zewnętrznego, który zostanie zaprezentowany i zatwierdzony przez Walne Zebranie Członków, gdzie zostanie zaprezentowany:

- wykaz przedsięwzięć zrealizowanych w minionym roku kalendarzowym, z krótkim opisem merytorycznym i informacją finansową o każdym z nich,
- analizę dotyczącą wpływu zrealizowanych przedsięwzięć na osiągnięcie celów określonych w LSR,
- wnioski w formie uwag i rekomendacji dotyczących zmian w sposobie funkcjonowania LGD, które zapewnią wyższą efektywność działania LGD i lepsze osiągnięcie celów określonych w LSR.

Kamienie milowe we wdrażaniu LSR

Do końca 2018 r. LGD musi osiągnąć poziom co najmniej 50% każdego ze wskaźników produktu, który został przewidziany do realizacji w latach 2016 – 2018. W tym okresie zostanie przeprowadzona ewaluacja on-going.

Proces monitoringu powinien obejmować:

a) monitorowanie realizacji LSR - od strony efektów:
   - analiza stopnia osiągania wskaźników wykonania celów strategii,
   - monitorowanie tego, co się dzieje w terenie: problemy, pomysły, reakcje wnioskodawców i beneficjentów,

b) monitorowanie wydatkowania środków na poszczególne operacje i działania własne LGD czy pieniądze przekuwają się w efekty.

W monitoringu LGD wykorzystywać zarówno dane statystyczne „liczby", jak i opinie społeczności lokalnej (beneficjentów, wnioskodawców, wnioskodawców odrzuconych).

Proces monitoringu jest połączony z Planem komunikacyjnym w celu angażowania odpowiednich grup społecznych (adresatów LSR, grupy defaworyzowane).

Monitoring i ewaluacja będą prowadzone odpowiednio wcześnie, by dać szansę na podjęcie działań korygujących LSR, kryteria oraz procedury.

Wdrażając projekty grantowe LGD będzie prowadzony system monitorowania realizacji każdego osobnego projektu grantowego.

W trakcie realizacji strategii zostaną przeprowadzone trzy ewaluacje, na początku, w trakcie i na zakończenie wdrażania strategii, w celu gwarancji uzyskania w latach 2016-2018 50 % każdego ze wskaźników produktu w latach 2018-2022 100 % każdego ze wskaźników produktu **.**

Tabela Elementy podlegające monitoringowi

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Stopień realizacji celów, przedsięwzięć oraz wskaźniki realizacji LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Ankiety monitorujące beneficjentów, sprawozdania beneficjentów, dokumentacja własna LGD	W sposób ciągły	Stopień realizacji celów, przedsięwzięć oraz zgodność wskaźników produktu i rezultatu z planem działania
Stopień wykorzystania budżetu	Biuro LGD (ocena własna)	Dokumentacja własna LGD, informacja z Samorządu Województwa	W sposób ciągły	Stopień wykorzystania budżetu LGD przeznaczonego na wdrażanie LSR w odniesieniu do środków zakontraktowanych
Harmonogram ogłaszanych konkursów	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr ogłoszonych konkursów	W sposób ciągły	Zgodność ogłaszanych konkursów z przyjętym harmonogramem konkursów LSR, ocena stopnia realizacji zadań wdrażanych w ramach LSR
Pracownicy Biura LGD, funkcjonowanie Biura Zarządu	Zarząd LGD	Anonimowe ankiety od odbiorców świadczonego przez pracowników biura doradztwa	W sposób ciągły	Ocena pracy pracowników, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów, jakość i efektywność świadczonego doradztwa
Zainteresowanie stroną internetową LGD,	Pracownicy LGD (ocena	Licznik odwiedzin strony internetowej, dane od administratora	W sposób ciągły	Skuteczność przekazywania/ uzyskiwania informacji na temat działalności LGD

ogłaszanymi konkursami, prowadzonymi szkoleniami	własna)	strony internetowej		
Efektywność doradztwa świadczonego przez pracowników Biura LGD	Biuro LGD	Anonimowe ankiety od beneficjentów dotyczące poziomu świadczonego doradztwa	W sposób ciągły	Ocena pracy doradców, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów, efektywność świadczonego doradztwa
Jakość przedsięwzięć dotyczących animacji lokalnej	Biuro LGD	Ankiety ze spotkań informacyjno-konsultacyjnych, ankiety monitorujące przedsięwzięcia związane z animacją lokalną,	W sposób ciągły	Ocena pracy pracowników, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów.

Wyniki ewaluacji zawarte będą w raportach, zawierać będą między innymi takie elementy jak:

- wykaz przedsięwzięć zrealizowanych w okresie ewaluacji, z krótkim opisem merytorycznym i informacją finansową o każdym z nich;
- analiza dotycząca wpływu zrealizowanych przedsięwzięć na osiągnięcie celów określonych w LSR;
- wnioski w formie uwag i rekomendacji dotyczących zmian w sposobie funkcjonowania LGD, mające zapewnić wyższą efektywność działania LGD oraz lepsze osiągnięcie celów zakładanych w LSR.

Tabela Elementy podlegające ewaluacji

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania badania	Analiza i ocena danych
Efektywność pracy biura i organów LGD ocena pracowników	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna) lub Biuro LGD (ocena własna)	Badania ankietowe, opinie beneficjentów, rozmowy z mieszkańcamina otwartych spotkaniach, wywiady z wnioskodawcami, opinie Dyrektora Biura i członków PLGD	Ocena roczna w latach 2016–2022, dokonywana w I kwartale roku kolejnego, z wyłączeniem roku, 2023 gdy wykonywana na dzień 30.06	Ocena poprawności działalnościprowadzonej przez Stowarzyszenie, określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR.
Efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna) lub Biuro LGD (ocena własna)	Badania ankietowe wśród mieszkańców, prowadzone bezpośrednio, za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia	Ocena roczna w latach 2016–2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, z wyłączeniem roku, 2023 gdy wykonywana na dzień 30.06	Ocena skuteczności promocji LGD oraz działań wdrażanych w ramach LSR, mierzona, jako liczba osób, które uzyskały informację na temat LGD oraz skuteczność animacji społeczności.
Ocena przebiegu konkursów	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna) lub Biuro LGD (ocena własna)	Dokumentacja własna LGD	Ocena roczna w latach 2016–2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, z wyłączeniem roku, 2023 gdy wykonywana na dzień 30.06	Ocena zgodności ogłoszenia konkursów z harmonogramem
Stopień realizacji celów LSR – stopień realizacji wskaźników	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna) lub Biuro LGD (ocena własna)	Dokumentacja własna LGD Ankiety beneficjentów, sprawozdania beneficjentów.	Ocena dwuletnia, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, z wyłączeniem roku, 2023 gdy wykonywana na dzień 30.06	Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie stopnia realizacji poszczególnych celów.

Stopień realizacji wybranych operacji	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna) lub Biuro LGD (ocena własna)	Dokumentacja własna LGD Ankiety beneficjentów, sprawozdania beneficjentów.	Ocena dwuletnia, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, z wyłączeniem roku, 2023 gdy wykonywana na dzień 30.06	Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie stopnia realizacji poszczególnych operacji.
Sposób przepływu informacji	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna) lub Biuro LGD (ocena własna)	Dokumentacja własna LGD Ankiety beneficjentów, sprawozdania beneficjentów.	Ocena roczna w latach 2016–2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, z wyłączeniem roku, 2023 gdy wykonywana na dzień 30.06	Ocena skuteczności przepływu informacji w stosunku do osiągniętych rezultatów. Badanie rezultatów poszczególnych sposobów dotarcia do beneficjentów.
Plan działania LSR	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna) lub Biuro LGD (ocena własna)	Dokumentacja własna LGD	3 razy w ciągu całego okresu	Ocena zgodności ogłaszanych i realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR.
Efektywność współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej między LGD	Biuro LGD (ocena własna)	Dokumentacja własna LGD	Raz na rok. Ostatnia wykonywana w 10.2023 r.	Ocena współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej między LGD w stosunku do założeń w LSR
Wykorzystanie budżetu	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna) lub Biuro LGD (ocena własna)	Dokumentacja własna LGD	Raz na rok. Ostatnia wykonywana w 10.2023 r.	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania.
Jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna) lub Biuro LGD (ocena własna)	Dokumentacja własna LGD	3 razy w ciągu całego okresu	Ocen jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur w celu weryfikacji prawidłowego przebiegu naborów i oceny wniosków.

ZAŁĄCZNIK NR 3 PLAN DZIAŁANIA

CEL OGÓLNY nr 1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie(zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (zł)	PROW/podziałanie/zakres
Cel szczegółowy 1:													
Przedsięwzięcie 1.1.1	Liczba nowych/zmodernizowanych /doposażonych obiektów/miejsc infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, sportowej kulturalnej	20 szt	91%	793 096,36	2 szt	100%	49 981,29	0 szt	100%	0,00	22 szt	843 077,65	Konkurs/Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 1.2.1	Liczba działań promujących zdrowy i aktywny tryb życia	12 szt	100%	300000,00	0 szt	100%	0,00	0 szt	100%	0,00	12 szt	300000,00	Konkurs/ Grant/Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 1.3.1	Liczba inicjatyw edukacyjnych oraz informacyjno-promocyjnych z zakresu ekologii i ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu	4 szt	100%	49 650,00	0 szt	100%	0,00	0 szt	100%	0,00	4 szt	49 650,00	Operacja własna/Konkurs/ Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 1.1.				**1 142 746,36**			**49 981,29**			**0,00**		**1 192 727,65**	
Cel szczegółowy 1.2:													
Przedsięwzięcie 1.2.1	Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury	0 szt	0%	0,00	2 szt	100%	249 050,00	0 szt	100%	0,00	2szt	249 050,00	Konkurs/ Grant/Realizacja LSR
	Liczba inicjatyw edukacyjnych i kulturalnych wzmacniających tożsamość regionalną mieszkańców obszaru PLGD				2 szt						2 szt		

	Liczba wydanych wydawnictw/materiałów promujących kulturę obszaru PLGD				2 szt.						2 szt.		
	Liczba działań aktywizujących i integrujących lokalną społeczność				2 szt.						2 szt.		
Przedsięwzięcie 1.2.2	Liczba zabytków poddana pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii	0 szt	0%	0,00	2 szt	100%	471 617,00	0 szt	100%	0,00	2 szt.	471 617,00	Konkurs/Realizacja LSR
	Liczba podmiotów działających w sferze kultury lub dziedzictwa przyrodniczego, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	0 szt			2 szt			0 szt			3 szt.		
Przedsięwzięcie 1.2.3	Liczba wspartych organizacji/grup nieformalnych	7 szt	16%	300 000,00	0 szt	16%	0,00	1 szt	100%	107 253,64	8 szt	407 253,64	Konkurs/ Grant/Realizacja LSR
	Liczba zrealizowanych **innowacyjnych działań** przez organizacje pozarządowe	5 szt			0 szt			25 szt			30 szt		
Razem cel szczegółowy 1.2				300 000,00			**720 667,00**			107 253,64		**1 127 920,64**	
Razem cel ogólny 1				**1 442 746,36**			**770 648,29**			**107 253,64**		**2 320 648,29**	

CEL OGÓLNY nr2	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie(zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (zł)	PROW/podziałanie/zakres
Cel szczegółowy 2.1:													
Przedsięwzięcie 2.1.1	Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	3 szt.	25 %	240000,00	5 szt	67 %	400 000,00	4 szt	100%	320 000,00	12 szt.	960 000,00	Konkurs/Realizacja LSR
	- w tym **przedsiębiorstw wprowadzających innowacje**				-1						-1		
	Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa **przez osoby z grup defaworyzowanych**	10 szt.	50%	800000,00	9 szt.	100%	720000,00	0 szt	100%	0,00	19 szt.	1520000,00	Konkurs/Realizacja LSR
	- w tym **przedsiębiorstw wprowadzających innowacje**	-1			-1						-2		
Przedsięwzięcie 2.1.2	Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa,	3 szt	33%	600 000,00	3 szt	66 %	423 114,71	3 szt	100%	453 773,00	9 szt	1 476 887,71	Konkurs/Realizacja LSR
	- w tym **wprowadzającego innowacje**				-1				100%		-1		
	Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa **które tworzy miejsca pracy dla osób z grup defaworyzowanych**	2 szt	100%	367 422,00	0 szt	100%	0,00	0 szt	100%	0,00	2 szt.	367 422,00	
2.1				**2 007 422,00**			**1 543 114,71**			**773 773,00**		**4 324 309,71**	
Cel szczegółowy 2.2.:													
Przedsięwzięcie 2.2.1	Liczba operacji polegających na rozwoju działalności gospodarczej w branży spożywczej wy-	3 szt	100%	478 805,00	0 szt	100%	0,00	0 szt	100%	0,00	3 szt	478 805,00	Konkurs/Realizacja LSR

	korzystujących potencjał produktów lokalnych												
Przedsięwzięcie 2.2.2	Liczba działań w zakresie integracji branż mających znaczenie w zakresie produktu lokalnego na Podhalu	3 szt	100%	50000,00	0 szt	100%	0,00	0 szt	100%	0,00	3 szt	**50000,00**	Operacja własna/ Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 2.2.3	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	0 szt	0%	0,00	1 szt	100%	50 000,00	0 szt	100%	0,00	1 szt	50 000,00	Projekt współpracy
	Liczba LGD uczestnicząca w projektach współpracy	0 szt			13 szt			0 szt			13 szt		
	Liczba działań promujących produkty lokalne i żywność wysokiej jakości	0 szt			3 szt			0 szt			3 szt		
Razem cel szczegółowy 2.2				**528 805,00**			**50 000,00**			**0,00**		**578 805,00**	
Cel szczegółowy 2.3													
Przedsięwzięcie 2.3.1	Liczba wspartych inicjatyw z zakresu rozwoju oferty turystycznej obszaru PLGD	0szt	0%	0,00	8 szt	100%	196 237,00	0 szt	100%	0,00	8 szt	196 237,00	Konkurs/ Grant/Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 2.3.2	Liczba działań ukierunkowanych na rozwijanie ponadregionalnej oferty turystycznej	0 szt	0%	0,00	3 szt	100%	687 000,00	0 szt	100%	0,00	3 szt	687 000,00	Projekt współpracy
	Liczba zrealizowanych krajowych projektów współpracy	0 szt			1 szt			0 szt			1 szt		
	Liczba LGD uczestniczących w krajowych projektach współpracy	0 szt			3 szt			0 szt			3 szt		
Razem cel szczegółowy 2.3				**0,00**			**883 237,00**			**0,00**		**883 237,00**	
Razem cel ogólny 2				**2 536227,00**		-	**2 476 351,71**			**773 773,00**		**5 786 351,71**	
Razem LSR				**3 978973,36**		-	**3 247 000,00**			**881 026,64**		**8 107 000,00**	
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW													% budżetu poddział Realizacja LSR
												4 803 114,71	65,17 %

WSKAŹNIKI PRODUKTU										
Przedsięwzięcie	Nazwa	jednostka miary	Okres osiągania wskaźnika i środki przeznaczone na jego realizację						SUMA wskaźnika	Sposób pomiaru
			2016–2018		2019–2021		2022–2023			
			wskaźnik	koszty	wskaźnik	koszty	wskaźnik	koszty		
Wzmacnianie potencjału LGD, beneficjentów i mieszkańców, funkcjonowanie PLGD	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	szt.	24	**7200,00**	20	**6000,00**	14	**4200,00**	58	Dane własne LGD (np. listy obecności, listy/rejestry doradztwa, karty doradztwa), /pomiar corocznie na 31.12 do zakończenia wdrażania LSR
	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	szt.	105	**21000,00**	105	**21000,00**	0	**0,00**	210	
	Liczba podmiotów/osób, którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	200	**30000,00**	200	**30000,00**	30	**4500,00**	430	
	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami/podmiotami	szt.	9	**10800,00**	6	**7200,00**	4	**4800,00**	19	
	Liczba miesięcy realizacji LSR	szt.	30	**510000,00**	36	**612000,00**	18	**298800,00**	84	
			RAZEM	**579000,00**		**676200,00**		**312300,00**		

ZAŁĄCZNIK NR 4 BUDŻET LSR

BUDŻET LSR	
Zakres wsparcia	**Wsparcie finansowe PROW (PLN)**
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	**7 370 000,00**
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	**737 000,00**
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	**1 280 000,00**
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	**287 500,00**
Razem	**9 674 500,00**

PLAN FINANSOWY W ZAKRESIE PODDZIAŁANIA 19.2 PROW 2014-2020

PLAN FINANSOWY W ZAKRESIE PODDZIAŁANIA 19.2 PROW 2014-2020				
	Wkład EFRROW (PLN)	**Budżet państwa (PLN)**	**Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych (PLN)**	**RAZEM (PLN)**
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	**7 370 000,00**	**0,00**		**7 370 000,00**
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	**0,00**		**0,00**	**0,00**
RAZEM (PLN)				**7 370 000,00**

ZAŁĄCZNIK NR 5 PLAN KOMUNIKACJI

Cele planu komunikacji.

Za **główny cel** planu komunikacji uznano szerokie dotarcie do mieszkańców i interesariuszy z informacją umożliwiającą efektywną realizację LSR przy zastosowaniu metod i narzędzi dostosowanych do zróżnicowanych grup docelowych z zachowaniem wysokiej efektywności kosztowej.
Sformułowano również 3 cele szczegółowe:
1. bieżące informowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach i kryteriach udzielania wsparcia z budżetu LSR, w tym również. o typach preferowanych operacji w największym stopniu realizujących założenia LSR
2. zwiększenie zaangażowania mieszkańców w działalność LGD,
3. szerszy niż do tej pory udział przedsiębiorców we wdrażanie LSR na wszystkich etapach.

Główni adresaci działań komunikacyjnych - wskazanie tzw. grup docelowych

Do głównych grup uwzględnionych w planie komunikacji należy zaliczyć:
1. osoby fizyczne - mieszkańców obszaru objętego LSR
2. liderów lokalnych
3. osoby prawne prowadzące dział. gospodarczą (spółki prawa handlowego) i przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w innych formach na obszarze LSR
4. zrzeszenia pracodawców, zrzeszenia branżowe i grupy producenckie
5. organizacje pozarządowe zarejestrowane i/lub prowadzące działalność na obszarze LGD,
6. kościoły i związki wyznaniowe prowadzące działalność na obszarze LGD,
7. instytucje publiczne działające na obszarze LGD,

Za grupy defaworyzowane wymagające szczególnego uwzględnienia w planie komunikacji uznano:
d8. Osoby młode do 35 roku życia
d9. Rodziny wielodzietne
d10. Bezrobotni

Z kolei za grupy priorytetowe wymagające szczególnego uwzględnienia w planie komunikacji, a nie uznane za defaworyzowane uznano: p.11 podmioty sektora turystycznego i zagospodarowania wolnego czasu, w tym kulturalnego i kreatywnego.

Zakładane rezultaty planu komunikacji i przyjęte wskaźniki

Rezultat R	wskaźnik W /sposób mierzenia
R1. wzrost zainteresowania mieszkańców udziałem w działalności LGD	W1 - wzrost liczby członków LGD w latach 2014-2020 o 25%
R2. wzrost zainteresowania wśród beneficjentów aplikowaniem o wsparcie z budżetu LGD	W2a. - Osiągnięcie wskaźnika Kw/Kd na poziomie > 1,3 gdzie Kw - kwota oczekiwanego wsparcia (sumaryczna kwota oczekiwanego wsparcia w złożonych wnioskach) Kd - kwota dostępnego wsparcia W2b - Osiągnięcie wskaźnika Lb2/Lb1 na poziomie 1,2 gdzie Lb2 - liczba beneficjentów aplikujących o wsparcie z budżetu LSR w latach 2014-2020 Lb1 - liczba beneficjentów aplikujących o wsparcie z budżetu LSR w latach 2007-2013
R3. większa reprezentacja przedsiębiorców we władzach LGD	W3 - wzrost liczby reprezentantów przedsiębiorców we władzach LGD w latach 2014-2020 o 25%
R4. wzrost ilości składanych przez przedsiębiorców wniosków o wsparcie z budżetu LGD	W4 - Osiągnięcie wskaźnika Lw2/Lw1 na poziomie 1,4 gdzie Lw2 - liczba wniosków o wsparcie z budżetu LSR złożonych przez przedsiębiorców w latach 2014-2020 Lw1 - liczba wniosków o wsparcie z budżetu LSR złożonych przez przedsiębiorców w latach 2007-2013
R5. zwiększenie liczby osób które polubiły profil LGD na Facebooku (fanpage)	W5 - wzrost liczby osób które polubiły profil/fanpage LGD w latach 2015-2020 o 25%

Tabela Zestawienie działań w ramach planu komunikacji

Lp.	Działania komunikacji	Grupa docelowa	Etap wdrażania LSR					
			Rozpoczęcie realizacji LSR *(informowanie o założeniach LSR)*	Śródokresowo na półmetku okresu wdrażania LSR (2019) *(zrealizowane i planowane działania)*	Zakończenie realizacji LSR *(Bilans realizacji LSR)*	Przed każdym konkursem *(Przekazanie informacji o konkursie)*	Po każdym konkursie *(Przekazanie informacji o wynikach konkursu)*	Przy zmianie zapisów LSR i dokumentów powiązanych *(Przekazanie informacji o zmianach)*
1	Informacja na stronie internetowej LGD	wszystkie (1 do 11)	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
2	Informacja na stronach internetowych urzędów gmin z linkiem do www LGD	wszystkie (1 do 11)	TAK		TAK	TAK		
3	Ogłoszenia na tablicy informacyjnej w siedzibie LGD	wszystkie (1 do 11)	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
4	Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w siedzibach Urzędów Gminy	wszystkie (1 do 11)	TAK			TAK		
5	Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w sołectwach obszaru LGD	wszystkie (w tym szcz. d8 i d9)	TAK					
6	Newsletter – wysłanie informacji	wszystkie (w tym szcz. d10 i p11)	TAK	TAK	TAK	TAK		
7	Informacja na profilu LGD na portalu społecznościowym	wszystkie (w tym szcz. d10 i p11)	TAK	TAK		TAK		TAK
8	Ulotka informacyjna dystrybuowana na obszarze LGD	wszystkie (w tym szcz. potencjalni beneficjenci)	TAK	TAK		TAK		
9	Dyżur pracownika LGD w poszczególnych gminach w wyznaczonych terminach	potencjalni beneficjenci				TAK		
10	Wysyłka druków bezadresowych do wszystkich gospodarstw domowych na obszarze LGD i podmiotów z obszaru LGD	wszystkie (w tym szcz. 1, d8, d9, d10)	TAK					
11	Prezentacja informacji podczas wydarzeń na obszarze LGD	wszystkie (w tym szcz. 1, d8)		TAK	TAK			
12	Spotkanie informacyjne otwarte w każdej gminie LGD	wszystkie (w tym szcz. 1-7 i d10, p11)	TAK					
13	Informacja i doradztwo w siedzibie LGD	potencjalni beneficjenci oraz p11 i d8-d10	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK

14	Bezpłatny biuletyn LGD w wersji papierowej i elektronicznej	wszystkie (w tym szcz. 1-7 i d10, p11)	TAK	TAK	TAK			
15	Ankiety oceniające poziom zadowolenia z działań informacyjnych i doradczych	wszystkie (1 do 11), w szcz. potencjalni beneficjenci					TAK	
16	Kontakt poprzez rozmowę telefoniczną, komunikator na fanpageu LGD na portalu społecznościowym, poprzez funkcję chatu „online" na stronie internetowej, poprzez wiadomość e-mail.	wszystkie (1 do 11)	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
17	Materiał informacyjny w radiu obejmującym obszar LSR.	wszystkie (1 do 11)		TAK				
18	Materiał informacyjny na portalach internetowych obejmujących obszar LGD	wszystkie (1 do 11)	TAK	TAK				
19	Materiał informacyjny w prasie obejmującej obszar LGD.	wszystkie (1 do 11)	TAK	TAK				
20	Spotkanie informacyjne dla potencjalnych beneficjentów (grupy docelowej) konkursu, w każdej gminie LGD	potencjalni beneficjenci				TAK		
21	Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów	potencjalni beneficjenci ze wszystkich grup				TAK		
22	Ankieta elektroniczna rozsyłana na adresy e-mail wnioskodawców.(monitorujaca)	rzeczywiści beneficjenci ze wszystkich grup		TAK	TAK		TAK *po zakończeniu realizacji operacji	
23	Komunikaty w ogłoszeniach parafialnych lub na tablicach ogłoszeń parafialnych	gł. 1,6,d8,d9 w mn. stopniu pozostałe				TAK *przed pierwszymi konkursami – 2016 r.		
24	Spotkanie podczas Sesji Rady w każdej gminie	7 i pośrednio pozostałe grupy docelowe	TAK					
25	Spotkanie dla grup defaworyzowanych określonych w LSR	d8 do d10	TAK	TAK				
26	Przekazanie informacji do głównych i regionalnych Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich.	klienci punktów informacyjnych, gł. 2 do 5	TAK					
27	Ankieta ewaluacyjna planu komunikacji i jej opracowanie wraz ze sformułowaniem wniosków	wszystkie (1 do 11)		TAK	TAK			

W stosunku do poprzednio stosowanych działań ujęto nowe metody komunikacji takie jak: Informacja na profilu Lokalnej Grupy Działania na portalu społecznościowym, Newsletter – wysłanie informacji, Wysyłka druków bezadresowych do wszystkich gospodarstw domowych na obszarze Lokalnej Grupy Działania,i podmiotów z obszaru Lokalnej Grupy Działania, Prezentacja informacji podczas wydarzeń na obszarze LGD, Spotkanie informacyjne dla potencjalnych beneficjentów (grupy docelowej) konkursu w każdej gminie LGD, Dyżur pracownika LGD w poszczególnych gminach w wyznaczonych terminach, Ulotka informacyjna dystrybuowana na obszarze LGD, Bezpłatny biuletyn LGD w wersji papierowej i elektronicznej, Informacja i doradztwo w siedzibie LGD, Kontakt poprzez komunikator na fanpageu LGD na portalu społecznościowym, Kontakt poprzez funkcję chatu „online" na stronie internetowej, Materiał informacyjny w radiu obejmującym obszar LSR, Materiał informacyjny na portalach internetowych obejmujących obszar LSR, Przekazanie informacji do głównych i regionalnych Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich, Spotkanie dla grup defaworyzowanych określonych w LSR, Komunikaty w ogłoszeniach parafialnych, Ankieta ewaluacyjna planu komunikacji i jej opracowanie wraz ze sformułowaniem wniosków. Zastosowanie różnorodnych metod komunikacji na wszystkich etapach wdrażania ma zapewnić i utrzymać mobilizację społeczną w całym kilkuletnim procesie komunikacji w trakcie wdrażania LSR

Tabela Budżet planu komunikacji

Lp.	Metody komunikacji	Rok						
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1.	Informacja na stronie internetowej LGD							
2.	Informacja na stronach internetowych urzędów gmin z linkiem do www LGD							
3.	Ogłoszenia na tablicy informacyjnej w siedzibie LGD							
4.	Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w siedzibach Urzędów Gminy							
5.	Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w sołectwach obszaru LGD							
6.	Newsletter – wysłanie informacji							
7.	Informacja na profilu LGD na portalu społecznościowym							
8.	Ulotka informacyjna dystrybuowana na obszarze LGD	1400						
9.	Dyżur pracownika LGD w poszczególnych gminach w wyznaczonych terminach							
10.	Wysyłka druków bezadresowych do wszystkich gospodarstw domowych na obszarze LGD i podmiotów z obszaru LGD	2400						
11.	Prezentacja informacji podczas wydarzeń na obszarze LGD				2800			4000,00
12.	Spotkanie informacyjne otwarte w każdej gminie LGD	587,65						
13.	Informacja i doradztwo w siedzibie LGD							
14.	Bezpłatny biuletyn LGD w wersji papierowej i elektronicznej	1500			4 433,76		2500,00	1500,00
15.	Ankiety oceniające poziom zadowolenia z działań informacyjnych i doradczych							
16.	Kontakt poprzez rozmowę telefoniczną, komunikator na fanpageu LGD na portalu społecznościowym, poprzez funkcję chatu „online" na stronie internetowej, poprzez wiadomość e-mail.							
17	Materiał informacyjny w radiu obejmującym obszar LSR				838,00			
18	Materiał informacyjny na portalach internetowych obejmujących obszar LGD				369,00			
19	Materiał informacyjny w prasie obejmującej obszar LGD	767,52	1 697,40		799,50			

20	Spotkanie informacyjne dla potencjalnych beneficjentów (grupy docelowej) konkursu, w każdej gminie LGD		300	455,10				
21	Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów	1900	1500	204,64	1500	297,43		
22	Ankieta elektroniczna rozsyłana na adresy e-mail wnioskodawców (monitorująca)							
23	Komunikaty w ogłoszeniach parafialnych lub na tablicach ogłoszeń parafialnych							
24	Spotkanie podczas Sesji Rady w każdej gminie							
25	Spotkanie dla grup defaworyzowanych określonych w LSR	300						
26	Przekazanie informacji do głównych i regionalnych Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich.							
27	Ankieta ewaluacyjna planu komunikacji i jej opracowanie wraz ze sformułowaniem wniosków				2500			2850,00
	Suma	8855,17	3497,40	659,74	13 240,26	297,43	2 500,00	8 350,00

Ewaluacja i aktualizacja planu komunikacji

Podhalańska Lokalna Grupa Działania będzie pozyskiwać informacje o funkcjonowaniu LGD i realizacji LSR. Również podczas działań informacyjnych o zasadach realizacji LSR będą zbierane informacje na temat skuteczności i efektywności prowadzonych działań. Pozyskane w ten sposób informacje będą mogły być wykorzystane np. do aktualizacji LSR, procedur czy też zmiany sposobu funkcjonowania poszczególnych organów LGD czy biura. Odpowiedzialny za działania ewaluacyjne planu komunikacji jest Zarząd, w szczególności Zarząd powoła koordynatora d/s planu komunikacji którego zadaniem będzie referowanie na forum Zarządu spraw związanych z ewaluacją planu komunikacji. W sytuacji zaistnienia istotnych problemów z wdrażaniem LSR, a także potencjalnego pojawienia się sytuacji niesatysfakcjonującej akceptacji społecznej np. metod wdrażania LSR albo konkretnych działań Zarząd LGD może podjąć decyzję o podjęciu przez LGD działań korygujących lub propozycji zmian w planie komunikacji. W planie komunikacji ujęto także sformalizowane śródokresowe badanie ewaluacyjne planu komunikacji, w tym poziomu realizacji wskaźników rezultatu przez podmiot zewnętrzny. W zależności od sformułowanych wniosków będzie można wprowadzić adekwatne zmiany w planie komunikacji ze zmianą stosowanych metod i działań włącznie.